

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND TALLINNAS

Avaliku õiguse instituut

Tagne Kesküla

**PEREVÄGIVALLA VÄHENDAMISELE SUUNATUD
SOTSIAALPROGRAMMIDE RAKENDAMINE EESTIS**

Magistritöö

Juhendaja: prof. Jüri Saar

Tallinn 2012

Olen koostanud magistritöö iseseisvalt.

Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, olulised seisukohad, kirjandusallikad ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(töö autori allkiri ja kuupäev)

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. PEREVÄGIVALD	11
1.2. Perevägivald mõiste ja levik Eestis.	11
1.2. Perevägivald regulatsioon rahvusvahelistes õigusaktides.	15
1.2.1. ÜRO.....	15
1.2.2. Euroopa Nõukogu ja Euroopa Inimõiguste Kohus.....	16
1.2.3. Euroopa Liit.....	18
1.3. Perevägivald kui eriline kuriteoliik	19
1.3.1. Perevägivaldast vähene teatamine ja selle põhjused.	19
1.3.2. Perevägivald ja lapsed.	21
1.3.3. Vägivallatseja isik ja perevägivada soodustavad tegurid	23
1.4. Perevägivald karistuspraktika.....	25
1.5. Perevägivald ennetamine ja vähendamine.....	29
2. PEREVÄGIVALD ENNETAMISELE JA VÄHENDAMISELE SUUNATUD SOTSIAALPROGRAMMID.	33
2.1. Perevägivald ennetamisele ja vähendamisele suunatud sotsiaalprogrammide areng ja erisus.....	33
2.2. Perevägivald põhjuste teooriad ja nendele vastavad sotsiaalprogrammid.....	35
2.2.1 Psühhodünaamiline teooria	35
2.1.2. Ventilatsiooni teooria	35
2.1.3. Kognitiivne – käitumuslik teooria	36
2.1.4. Feministlik teooria.....	37
2.1.5. Perekonnateooria	38
2.3. Sotsiaalprogrammide rakendamine Eestis.....	38
2.3.1. Sotsiaalprogrammide rakendamine tingimisi karistusest vabastatud isikute osas..	39
2.3.2. Sotsiaalprogrammide rakendamine vangistust kandvate isikute osas	41
2.3.3. Sotsiaalprogrammide rakendamine vangistusest tingimisi ennetähtaega vabastatud isikute osas.....	42
2.3.4. Sotsiaalprogrammide rakendamine vabatahtlikkuse alusel.....	42
2.3.5. Kokkuvõtte perevägivald vähendamisele suunatud sotsiaalprogrammis osalemise eeldustest	44
2.4. Rakendatavate sotsiaalprogrammide sisu ja olemus.	45
2.4.1. Programm “Pere- ja paarisuhte vägivald vähendamine”.....	45
2.4.2. Programm “Viha juhtimine”.....	45
2.4.3. Programm “Agressiivsuse asendamise treening”.....	46
2.5. Perevägivald vähendamisele ja ennetamisele suunatud sotsiaalprogrammide efektiivsus.....	47

2.6. Sotsiaalprogrammide võimalik muu rakendusala Eestis.....	47
3. SOTSIAALPROGRAMMIDE RAKENDAMINE PEREVÄGIVALLA KURITEGUEDES EESTI MAAKOHTUTES 2011.A.....	50
3.1. Uuringu eesmärk	50
3.2. Metoodika.....	50
3.3. Uuringu tulemused	51
3.3.1. Kohtumenetluse liik.....	51
3.3.2. Karistuse liik.....	52
3.3.3. Süüdistava isik.....	52
3.3.4. Kannatanud.....	53
3.3.5. Sotsiaalprogrammide rakendamine	53
3.4. Tulemused	55
4. KOKKUVÕTE.....	62
THE IMPLEMENTATION OF SOCIAL PROGRAMS AIMED AT REDUCING DOMESTIC VIOLENCE.....	67
TÖÖS KASUTATUD ALLIKATE LOETELU:	70
LISAD	76
LISA 1. Töös kasutatud maakohtute otsuste lühikokkuvõtted.....	76
LISA 2. L.Surva. Justiitsministeerium. Vastused teabenõudele. 10.04.2012.a.....	102

SISSEJUHATUS

05.10.2011.a teatas Justiitsministeerium, et perevägivallategudes süüdimõistetud inimestele hakatakse rakendama eraldi pere- ja paarisuhte vägivalla vähendamisele suunatud sotsiaalprogrammi. Lisaks perevägivallatsejate vastutusele võtmisele ja karistamisele on peetakse veelgi olulisemaks selliste kuritegude ennetamist. Sotsiaalprogrammid just perevägivallategudes süüdimõistetud inimestele on kindlasti üheks viisiks, kuidas aidata uusi kuritegusid ära hoida.¹

Sotsiaalprogrammide rakendusvajadus tuleneb 01.04.2010.a Eesti Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud Vägivalla vähendamise arengukavast aastateks 2010-2014². Arengukava näeb ühe eesmärgina ette perevägivalla (sh naistevastase vägivalla) vähendamise ja ennetamise. Perevägivalla ennetamiseks seab arengukava meede nr 13. sotsiaalprogrammide rakendamise, mille oodatavaks mõjuku on väärkohtlejate retsidiivsuse ja korduvjuhtumite arvu vähenemine ning hoiaku vägivalla kasutamise suhtes taunivamaks muutumine³.

Sotsiaalprogrammide rakendamise rahvusvaheline soovituslik nõue tuleneb Euroopa Nõukogu soovitusel Rec (2002) 5 liikmesriikidele naiste kaitsmise kohta vägivalla eest⁴ (edaspidi Euroopa Nõukogu soovitus), mille kohaselt peaksid liikmesriigid naiste vägivalla eest kaitsmiseks organiseerima sekkumisprogramme, mille eesmärgiks on julgustada

¹ Justiitsministeerium. Pressiteade: Sügisel algab vanglates uus perevägivalla vastane programm. 05.10.2011.a. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.just.ee/55510>, 28.04.2012. [Edaspidi: Justiitsministeerium. Pressiteade: Sügisel algab vanglates uus perevägivalla vastane programm...]

² „Vägivalla vähendamise arengukava aastateks 2010–2014“ rakendusplaani aastateks 2012–2014 heakskiitmine. 19.04.2012 nr 174. – RT III, 24.04.2012, 1

³ Justiitsministeerium. Vägivalla vähendamise arengukava aastateks 2010-2014, lk 30. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=49975/V%E4givalla+v%E4hendamine+arengukava+aastateks+2010-2014.pdf>, 28.04.2012. [Edaspidi: Vägivalla vähendamise arengukava aastateks 2010-2014...]

⁴ European Council. Recommendation Rec(2002)5 of the Committee of Ministers to member states on the protection of women against violence. Adopted by the Committee of Ministers on 30 April 2002 at the 794th meeting of the Ministers' Deputies. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=280915>, 28.04.2012.

vägivallateo toimepanijaid omaks võtma vägivallavaba käitumist, aidates neil oma tegusid mõista ning vastutust teadvustada.

Eesti seadusandlus perevägivalda teistest vägivalla kuritegudest ei erista. Perevägivalda mõistel puudub legaaldefiniitsioon. Perevägivald kvalifitseeritakse vastavalt teo olemusele ja tagajärgedele Karistusseadustikus⁵ (edaspidi KarS) nimetatud kuritegude järgi. Eraldi perevägivallale kohaldatavaid ennetusmeetmeid seadusandlus samuti ei sisalda. Perevägivalda regulatsiooni puudumise tõõtu puudub Eestis ka täpne ülevaade perevägivalda levikust. Saamaks mingitki ülevaadet perevägivalda olemusest ja levikust on Eestis läbi viidud mitmed sotsiaalsed uuringud. Üldist ülevaadet perevägivalda leviku kohta kajastavad ka kuriteo statistika alased uuringud.

Statistikaameti poolt 2008/2009 läbiviidud küsitluse paarisuhte vägivalla kohta andmetel on 49 % paarisuhte kogemusega 15-74 aastastest isikutest alates 15. eluaastast kokku puutunud paarisuhte vägivallaga, nendest 10 % viimase 12 kuu jooksul⁶.

Justiitsministeeriumi poolt läbi viidud uuringu Kuritegevus Eestis 2010 kohaselt registreeriti 2010.a Eestis 4320 kehalise väärkohtlemise juhtumit, milledest 28 % moodustavad perevägivaldajuhtumid⁷.

Eelnimetatud uuringute tulemused kajastavad perevägivalda levikut küllatki erinevat – sotsiaalsed uuringud kajastavad perevägivalda levikut oluliselt laialdasemalt kui see nähtub registreeritud kuritegude statistikast. Eelkõige viitab see asjaolule, et perevägivalda ohvrid ei pöördu uurimisasutuste poole, mida kinnitavad ka uuringute tulemused. Paarisuhte füüsilisest vägivallast rääkis ainult 5,8 % elanikkonnast ametiisikule või kellelegi teisele⁸. Põhjuseid selleks on toodud mitmeid.

Kui varasemalt peeti peresisest vägivalda inimeste omavaheliseks probleemiks, millesse kõrvalised isikud, sh riik ei sekkunud siis tänapäeval on perevägivalda leviku ja olemuse kajastamine avalikkuses muutunud igapäevaseks. Eelkõige nähakse perevägivaldaga

⁵ Karistusseadustik. 06.06.2001. - [RT I 2001, 61, 364; RT I, 04.04.2012, 3](#)

⁶ Statistikaamet. Füüsiline vägivald paarisuhtes 2008/2009.a Arvutivõrgus kättesaadav: http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Sotsiaalelu/17Eigus_ja_turvalisus/035Paarisuhte_vagivald/032Fuusiline_vagivald/032Fuusiline_vagivald.asp, 28.04.2012.a. [Edaspidi: Statistikaamet. Füüsiline vägivald paarisuhtes 2008/2009.a...]

⁷ Justiitsministeerium. Kuritegevus Eestis 2010, lk 52. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=54601/KuritegevusEestis2010_web.pdf, 28.04.2012.a. [Edaspidi: Justiitsministeerium. Kuritegevus Eestis 2010...]

⁸ Statistikaamet. Füüsiline vägivald paarisuhtes 2008/2009.a...

tegelemise kohustust riigil. Kuna perevägivald näol on tegemist kuriteoga siis kuulub perevägivaldaga tegelemine uurimisastute pädevusse. Uurimisasutuste tegelemine perevägivaldaga eeldab omakorda kriminaalmenetluse läbi viimist. Kriminaalmenetlus aga näeb lõppastmes ette süüdlase karistamist. Isikute süü tõendamine, tema karistamine ja karistuse liigid on seadusega rangelt reguleeritud. Seaduse järgi on võimalik isikut kuriteo eest karistada rahalise karistuse või vangistusega (KarS § 3 lg 3).

Siinkohal tekibki just perevägivald kuritegudele omane probleem, kus ohvrid ei ole huvitatud vägivallatseja rahalisest või vangistusega karistamisest, kuna vägivallatseja näol on tegemist sama perekonna liikmega. Nii rahaline karistus kui vangistus vägivallatsejale tooks kaasa kannatusi kogu perele. Seda eelkõige perekonna sissetulekute vähenemise tõttu. Kui ohvrid ei ole huvitatud vägivallatseja karistamisest, tekivad ka takistused antud probleemi lahendamisel. Riigi suutmatust probleemiga tegelemisel on korduvalt avalikkuses ette heidetud, pidades kehtivat praktikat selliste juhtumite lahendamisel suutmatuks lahendada probleem. Seega vajab perevägivald peale rahalise karistuse ja vangistuse eraldi karistusliike.

Nii rahvusvaheline kui tänaseks ka Eesti kriminaalpoliitika näeb perevägivald kuritegude ennetus- ja vähendusvahendina ette vägivallatsejate osalemise spetsiaalselt neile kohaldatud sotsiaalprogrammis. Enamjaolt on tegemist ühe karistusliigina kuna vägivallatseja suunatakse sinna kohtu poolt, teisalt soovitatakse tagada ka võimalus, et vägivallatsejad saaksid neis osaleda vabatahtlikult.

Perevägivald vähendamisele suunatud sotsiaalprogramme on teistes riikides, eelkõige Ameerika Ühendriikides, rakendatud juba aastakümneid. Paarikümne aastane praktika on jõudnud järeldusele, et sotsiaalprogrammid omavad üldiselt positiivset efekti perevägivald vähendamisel, kuid vaidlus selle üle, milline sotsiaalprogramm on efektiivsem ja kuidas antud programmise efektiivsust mõõta, kestab tänaseni. Siiski on Euroopas tegutsevad rahvusvahelised organisatsioonid, nii Euroopa Nõukogu kui Euroopa Liit, asunud seisukohale, et perevägivald vähendamisele suunatud sotsiaalprogramme tuleb rakendada. Eelkõige nähakse sotsiaalprogrammi näol vägivallatsejatele suunatud ravi – ja/või rehabilitatsiooni teenust, mille esmane eesmärk on ohvrite turvalisuse tagamine. Eesti olles nimetatud rahvusvaheliste organisatsioonide liige, on otsustanud järgida antud seisukohti ning rakendada nimetatud sotsiaalprogramme oma siseriiklikus korras. Paraku mingit seadusemuudatust või täpsemat rakenduskorda see endaga kaasa pole toonud ja nende rakendusvõimalused on jäänud samaks, mis ülejäänud sotsiaalprogrammide puhul.

Eesti seadusandlus võimaldab sotsiaalprogrammides osalemiseks kohustada ainult kohtu poolt reaalse vangistusega karistatud isikuid. Seda juhul kui isik vabastatakse tingimisi vangistusest ja allutatakse käitumiskontrollile (KarS § 74) või kui vangistust kandva isiku individuaalne täitmiskava seda ette näeb (Vangistusseadus⁹ § 16). Kolmandal juhul on sotsiaalprogrammides osamine võimalik ka vangistusest ennetähtaegselt vabastatud isikute puhul (KarS § 76), kellele kohus määrab vastava kohustuse. Oluline on välja tuua, et vangistusest tingimisi ja ennetähtaegselt vabastatud isikute osas on kohtul võimalus kohustada isikut osalema sotsiaalprogrammis aga ei ole võimalik määrata, millises sotsiaalprogrammis ta osalema peab. Otsuse sotsiaalprogrammi valiku üle langetab tingimisi ja ennetähtaegselt vabastatud isikute puhul hoopis kriminaalhooldaja. Vangistust kandvate isikute puhul vanglaamentik.

Paraku suur osa perevägivallakuritegudest ei jõua üldse kohtusse. Seda eelkõige põhjusel, et üle poole perevägivalla kuritegusid käsitlevaid kriminaalasju lõpetatakse ära juba prokuratuuris ja sellisel juhul nad kohtumenetluseni ei jõua. Nimelt annab seadus võimaluse lõpetada kriminaalasi nii leppimise kui avaliku huvi puudumise tõttu kui isiku süü ei ole suur. Sellisel juhul on võimalik prokuratuuril määrata kahtlustatavale küll kohustusi aga sotsiaalprogrammides osamine nende hulka ei kuulu.

Justiitsministeeriumi poolt 2010.a koostatud perevägivalla juhtumite menetluspraktika analüüsi¹⁰ kohaselt jõudis kõigist analüüsi ajal vaatluse all olnud perevägivalla kuritegudest 62 % lahendini, kus saab kahtlustatavale määrata kohustusi¹¹. Nendest lahenditest omakorda 65 % lõpetati otstarbekuse tõttu ja ainult 35 % saadeti kohtusse.

Eeltoodule tuginedes saab järeldada, et sotsiaalprogrammides osalemiseks kohustamine on võimalik ainult 35 %-il perevägivallajuhtumites. Võimalikkus siinkohal tähendab seda, et seaduse järgi on nendes juhtumites üldse võimalik kohaldada kohustust osaleda sotsiaalprogrammis aga ei tähenda veel seda, et seda ka realselt ka kohaldatakse, kuna lõpliku otsuse langetab kohus ja kriminaalhooldaja.

⁹ Vangistusseadus. – 14.06.2000. [RT I 2000, 58, 376](#), RT I, 29.12.2011, 54.

¹⁰ J.Salla, L.Surva. Perevägivalla juhtumite menetluspraktika: 2010. Kriminaalpoliitika analüüs. Justiitsministeerium. Arvutivõrgus kättesaadav:

<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=56019/Perev%E4givalla+menetluspraktika+anal%FC%FCs++Justiitsministeerium+2011+avalik.pdf>, 28.04.2012. [Edaspidi: J.Salla, L.Surva. Perevägivalla juhtumite menetluspraktika: 2010. Kriminaalpoliitika analüüs...]

¹¹ See tähendab – kriminaalasi saadeti kohtusse või lõpetati otstarbekuse tõttu, mis eeldab omakorda asjaolu, et kahtlustatava süü oli tõendatud.

Seega võiks tekkinud olukorda pidada problemaatiliseks, kuna olenemata sellest, et perevägivalda kuritegude vähendamiseks on olemas eraldi sotsiaalprogramm siis praktikas seda rakendada on võimalik ainult vähestel juhtudel ja sedagi osaliselt vastavalt kohtu ja kriminaalhooldaja äranägemisest.

Vastavalt probleemi püstitusele on käesoleva töö hüpoteesiks seatud:

Eestis rakendatakse liiga vähe perevägivalda vähendamisele suunatud sotsiaalprogramme.

Lähtudes püstitatud hüpoteesist on käesoleva tööle esitatud 3 põhieesmärki. Esiteks on vaja välja selgitada perevägivaldaga seonduvad asjaolud – levik, olemus, neid käsitlev regulatsioon, erilised tunnused, karistuspraktika ja riigi kriminaalpoliitika, mis annaksid vastuse küsimusele, kas ja miks on perevägivalda kuritegudes sotsiaalprogramme vaja. Teiseks on vaja välja selgitada perevägivalda vähendamisele suunatud sotsiaalprogrammidega seonduvad asjaolud – olemus, liigid ja rakendusvõimalused Eesti seadusandluses, mis annaksid vastuse küsimusele, kuidas ja milliseid perevägivalda vähendamisele suunatud sotsiaalprogramme on võimalik rakendada. Kolmandaks tuleb välja selgitada, kui tihti ja millistel võimalikel põhjustel rakendab kohus oma praktikas perevägivalda kuritegudes süüdimõistetutele sotsiaalprogramme, et anda hinnang sellele, kas seda tehakse vähe või mitte.

Töös on kasutatud analüütilist meetodit, mille kasutusala võib töös jaotada kaheks: esimesed kaks peatükki on üldiselt teoreetilise sisuga ja viimane peatükk on empiirilise sisuga, kus on kasutatud andmekogumismeetodit, mille tulemused on esitatud graafilise esitamise viisil tabeline ning tulemuste tõlgendamist

Töö teoreetilise osa allikatena on eelkõige kasutatud erinevate uuringute tulemusi, kriminaalstatistikat, Eesti ja rahvusvahelisi õigusakte ning nende seletuskirju, teaduslikke artikleid, teisi antud teemat puudutavat kirjandust ja interneti allikaid. Töö esimene peatükk rajaneb eelkõige eestikeelsetele allikatele, töö teine osa ka peamiselt rahvusvahelistele allikatele. Töö kolmandas osas läbi viidud kohtupraktika analüüsi allikatena on kasutatud Riigi Teataja internetikeskkonnas avaldatud maakohtute otsuseid. Arvesse tuleb võtta asjaolu, et otseselt perevägivalda ja selle vähendamisele suunatud sotsiaalprogramme käsitlevat õiguskirjandust on Eestis küllaltki vähe ning seetõttu on töös antud valdkonnas kasutatud eelkõige arengukavades, nende seletuskirjades ja uuringute tulemustes avaldatud seisukohti.

Sotsiaalprogrammide olemust ja sisu käsitlevate allikatena on eelkõige kasutataud välismaiseid allikaid.

Töö on vastavat püstitatud eesmärkidele jaotatud kolme peatükki. Esimeses peatükis on perevägivalda käsitlevad alapeatükid – perevägivalda mõiste ja levik, perevägivalda regulatsioon rahvusvaheliste õigusaktides, perevägivalda kui eriline kuriteoliik, perevägivalda karistuspraktika ja perevägivalda vähendamise riiklik strateegia. Teises peatükis on perevägivalda vähendamisele suunatud sotsiaalprogramme käsitlevad alapeatükid – perevägivalda vähendamisele suunatud sotsiaalprogrammide areng ja erisus, perevägivalda põhjuste teooriad ja nendele vastavad sotsiaalprogrammid, perevägivalda vähendamisele suunatud sotsiaalprogrammide rakendamine Eestis, rakendatavate sotsiaalprogrammide sisu ja olemus, perevägivalda vähendamisele suunatud sotsiaalprogrammid efektiivsus ja perevägivalda vähendamisele suunatud sotsiaalprogrammide muu võimalik rakendusala Eestis. Kolmandas peatükis on läbi viidud kohtupraktika analüüsi käsitlevad alapeatükid – selle eesmärgi, meetodika ja tulemuste kohta.

Tulenevalt käesoleva teema vähesest kajastusest nii Eesti kui ka välismaistes allikates tuleb arvesse võtta, et mõistete „perevägivalda“ ja „sotsiaalprogramm“ asemel on paljudes allikates kasutatud ka teisi sama teemat käsitlevaid mõisteid. Mõiste „perevägivalda“ hõlmab ka eestikeelsed mõisted „lähisuhtevägivalda“ ja „naistevastane vägivalda“ ning inglise keelsed mõisted „*domestic violence*“, „*intimate partner violence*“, „*wife abuse*“, „*violence against women*“. Mõiste „sotsiaalprogramm“ hõlmab ka eesti keelsed mõisteid „sotsiaalabiprogramm“, „rehabilitatsiooniprogramm“, „sekkumisprogramm“, „kohtlemisprogramm“, „teraapiaprogramm“, „raviprogramm“ ning inglise keelsed mõisted: „*perpetrator program*“, „*rehabilitation program*“, „*abuser program*“, „*intervention program*“.

1. PEREVÄGIVALD

1.2. Perevägivald mõiste ja levik Eestis.

Eestis on perevägivallast avalikult rääkimine päevakorra le tõusnud viimase 10 – 15 aasta jooksul. Aastaid suhtuti sellesse teemasse kui tabusse või perekonna siseasja, millesse perevälised inimesed või asutused ei peaks sekkuma. Tasapisi on hakatud ka Eestis mõistma, et perevägivald ei ole ainult ohvri ja vägivallatseja omavaheline asi, vaid vajab riigi sekkumist¹².

Kuna perevägivald on Eestis alles käesoleva sajandi probleemiks siis puudub selle lahti mõtestamiseks vastav regulatsioon. Perevägivald mõiste definitsiooni Eesti seadusandlus ei sisalda. Perevägivald mõiste mitteametlikke definitsioone on mitmeid, neist konkreetsemaks võib pidada järgmist politsei kodulehelt leitud definitsiooni:

Lähisuhtevägivald (nimetatakse ka perevägivald) on igasugune vaimne, füüsiline või seksuaalne vägivald, mis leiab aset inimeste vahel, kes on või on varem olnud üksteisega intiimsuhetes, seadusest tulenevalt seotud või omavahel veresuguluses¹³.

Kuna politsei viib ühtlasi läbi ka kuritegude kohtueelset menetlust võib eeldada, et perevägivald kuritegude eristamisel muudest kuritegudest lähtutakse just antud definitsioonist. Perevägivald on seega igasugune vägivald, mis leiab aset nii vanemate, laste, vanavanemate kui muude sugulaste vahel ja mis vastab KarS-is nimetatud kuriteo tunnustele.

KarS-is eraldi perevägivald kuriteokoosseis puudub. Küll aga sisaldab KarS mitmeid kuriteokoosseise, mille koosseisuliseks tunnuseks on vägivald kasutamine. Vägivallakuritegudena on kriminaalkorras karistatav tapmisega, tervisekahjustuse tekitamisega või olulises ulatuses vara rikkumise või hävitamisega ähvardamine, kui on alus karta ähvarduse täideviimist (ähvardamine – § 120); teise inimese tervise kahjustamine, samuti löömine, peksmine või valu tekitanud muu kehaline väärkohtlemine (kehaline väärkohtlemine – § 121) ja järjepidevat või suurt valu põhjustanud kehaline väärkohtlemine (piinamine – § 122). Raskemate tagajärgedega vägivallakuriteod kuuluvad juba kas tervisekahjustavate süütegude (raske tervisekahjustuse tekitamine – § 118, raske

¹² Justiitsministeerium. Vägivalla vähendamise arengukava aastateks 2010-2014..., lk 26.

¹³ Lähisuhtevägivald. Nõuanded. Politsei- ja piirivalveameti koduleht. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.politsei.ee/et/nouanded/lahisuhtevagivald/>, 28.04.2012.

tervisekahjustuse tekitamine ettevaatamatusest – § 119) või eluvastaste süütegude alla (§ 113 – tapmine, § 114 – mõrv, § 115 – provotseeritud tapmine, § 116 – lapse tapmine, § 117 – surma põhjustamine ettevaatamatusest).

Lisaks nimetatud vägivallakuritegudele sisaldab KarS ka mitmeid teisi kuritegusid, kus vägivald on kuriteo koosseisuliseks tunnuseks (sh vägistamine, röövimine, avaliku korra raske rikkumine jms)¹⁴. Kuigi KarS sellele otseselt ei viita, tuleneb selline tõlgendus riigikohtupraktikast – vägivalda all tuleb kuriteo objektiivse koosseisu tunnuseks mõista tegusid, mis on kirjeldatud KarS §-des 120 - 122¹⁵.

2001.a viis Eesti Avatud Ühiskonna Instituut läbi esimese üle-Eestilise sotsioloogilise uuringu perevägivalda valdkonnas kuigi uuriti just naistevastast vägivalda. Uuringu andmetel kannatas Eestis uurigule eelnenud aasta jooksul füüsilise ja seksuaalse vägivalda all 16% naistest ja tervikuna vägivalda all (kuhu lisandub ka psühholoogiline vägivald) 21% naistest. 70 % vägivalda juhtumitest pandi toime naiste abikaasade või elukaaslaste poolt¹⁶.

2003.a viis Eesti Avatud Ühiskonna Instituut läbi uue sotsioloogilise uuringu Vägivald ja naiste tervis, mis käsitles jällegi just naistevastast vägivalda. Uuringu kohaselt sai uuringule eelnenud aasta jooksul vägivalda tagajärjel vigastada 41 000 naist, neist 7000 raskelt¹⁷. Siikohal vastajad ise määratlesid, kas tegemist oli kerge või raske vigastusega. Kusjuures iga kuues vägivalda tagajärjel saadud vigastus on ohvrite endi hinnangul raske või isegi eluohtlik¹⁸.

Samas riiklik statistika kuritegevuse leviku kohta, mis kajastab ainult politseis registreeritud kuritegude arvu, näitas samal ajal kergemate vägivallakuritegude vähest levikut. 2003.a registreeriti Eestis ainult 118 kehalise väärkohtlemise (KarS § 121), 209 ähvardamise (KarS § 120) ja 24 (KarS § 122) piinamise kuritegu. Seevastu raske tervisekahjustuse tekitamise kuritegude (KarS § 118) arv oli oluliselt kõrgem – 428 kuritegu¹⁹. Kuna registreeritud

¹⁴ KarS § 133 – 135, § 140 – 142, § 200, § 214 – 215, § 231, § 237, § 244, § 246, § 248, § 251 – 252, § 257 – 259, § 263, § 266, § 274, § 291, § 303, § 312, § 322 – 323, § 328, § 434 – 435.

¹⁵ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 15. oktoobrist 2007 nr 3-1-1-25-07 kriminaalasjas Aivar Koppel'i süüdistuses KarS § 142 lg 2 p 1 järgi. - RTIII, 19.10.2007, 34, 276. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 26. november 2007 nr 3-1-1-59-07 kriminaalasjas Aivar Sergei Štšurikovi ja Sergei Volkovi süüdistuses KarS § 120, § 121 ja § 141 lg 2 p 2 järgi. - RTIII, 11.12.2007, 43, 343.

¹⁶ I.Pettai, I.Proos. Naistevastane vägivald Eestis. Üle-Eestiline sotsioloogiline uuring. - Eesti Avatud Ühiskonna Instituut, 2001.

¹⁷ I.Pettai, I.Proos. Vägivald ja naiste tervis. Sotsioloogilise uuringu materjalid. - Avatud Eesti Fond, 2003, lk 2. Arvutivõrgus kättesaadav:

http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Sotsiaalvaldkond/kogumik/Vagivald_ja_naiste_tervis_1.pdf, 27.04.2012.a [Edaspidi: I.Pettai, I.Proos. Vägivald ja naiste tervis. Sotsioloogilise uuringu materjalid...]

¹⁸ samas, lk 5

¹⁹ Justiitsministeerium. Registreeritud kuriteod 2003-2011. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.just.ee/56150>, 27.04.2012.a. [Edaspidi: Justiitsministeerium. Registreeritud kuriteod 2003-2011...]

kuriteod on omavahel eristatud vastavalt kuriteo kvalifikatsioonile siis puudus tol ajal ja ka tänaseni täpne statistika selle kohta, mitu perevägivallakuritegu politseis registreeritakse.

Registreeritud kehalise väärkohtlemise kuritegude arvu väiksus oli eelkõige põhjustatud asjaolust, et kuni 2004.a reguleeris kuritegude kohtueelset menetlust Kriminaalmenetluse koodeks²⁰, mille § 391 lg 1 järgi kuulus KarS § 121 järgi kvalifitseeruv kehalise väärkohtlemise kuritegu erasüüdistusmenetluse (KrMK 34. peatükk) alla. Erasüüdistusmenetluses oli kriminaalmenetluse alustamist õigus taotleda ainult kannatanul või tema seadusjärgsel esindajal esitades kohtule vastava taotluse. Kriminaalmenetluse alustas erasüüdistusasjas kohtunik. Lisatingimusena võis kriminaalmenetluse alustada ka kohtunik või prokurör kannatanu taotlusest sõltumata aga seda juhul kui seda nõudis avalik või üldine huvi või kui kannatanu oma abitu seisundi või süüdistatavast sõltuvuse tõttu ei olnud suuteline oma õigusi või seaduslikke huve kaitsma. Erasüüdistusasjas oli süüdistajaks kannatanu. Seega oli ka vägivallatseja süü tõendamise kohustus kannatanul.

Kehtinud erasüüdistusmenetluse sätete tõttu jäi suur osa perevägivalla kuritegudest lahendamata ja vägivallatsejad karistamata, kuna kannatanutel puudusid võimalused kohtusse pöördumiseks. Näitena erasüüdistusmenetluse suhtumisest selle kehtivuse ajal võib tuua Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi poolt 2004.a avaldatud väljaandest: Üldlevinud praktika näeb välja järgmine: Kannatanu teatab vägivallast politseiasutusse. 1. Politseikorraldaja saadab kohale patrulli, kes viib vägivallatseja minema ja kohaldab väärteomenetluse. Tulemus: Vägivallatseja on samal päeval või järgneval päeval kodus tagasi ja perevägivald jätkub. 2. Kannatanule teatatakse, et tegemist on erasüüdistusasjaga, millega naine võib pöörduda kohtu poole. Tulemus: Tavapäraselt naine kohtusse ei pöördu ja vägivald jätkub²¹.

01.07.2004.a jõustus Kriminaalmenetluse seadustik²² (KrMS), mis enam erasüüdistusmenetluse sätteid ei sisaldanud. KrMS § 6 sätestas kriminaalmenetluse kohustuslikkuse põhimõtte, mille kohaselt on uurimisasutus ja prokuratuur kohustatud kuriteo asjaolude ilmnemisel toimetama kriminaalmenetlust kui puuduvad kriminaalmenetlust välistavad asjaolud.

Erasüüdistusmenetluse kaotamine tõi kaasa registreeritud kehalise väärkohtlemise juhtumite arvu olulise tõusu. 2005.a oli politseis registreeritud juba 3456 kehalise väärkohtlemise

²⁰ Kriminaalmenetluse koodeks. 06.01.1961. - ENSV ÜT 1961, 1, 4 ja lisa; [RT I 2004, 27, 176](#).

²¹ H.Kase. Lähisuhtevägivald. - Eesti Avatud Ühiskonna Instituut, 2004, lk 81-82.

²² Kriminaalmenetluse seadustik. 12.02.2003. - [RT I 2003, 27, 166](#); RT I, 17.04.2012, 6

kuritegu, mida oli võrreldes 2003.a-ga ligi 30 korda rohkem (2003.a 118). Samuti tõusis ähvardamiste arv – 359 kuritegu (2003.a 209) ja piinamise arv – 92 kuritegu (2003.a 24). Kergemate vägivalla kuritegude arvu tõus tõi aga endaga kaasa raske tervisekahjustuse tekitamise kuriteo olulise languse – 132 kuritegu (2003.a 428)²³.

Statistikaameti poolt 2008/2009 läbi viidud uuringus kuriteoohvriks langemise kohta oli 2 % kogu Eesti elanikkonnast viimase 12 kuu jooksul langenud kallaletungi ohvriks²⁴. Sama uuringu raames läbiviidud küsitluse paarisuhte vägivalla kohta andmetel on 49 % paarisuhte kogemusega 15-74 aastastest isikutest alates 15. eluaastast kokku puutunud paarisuhte vägivallaga, nendest 10 % viimase 12 kuu jooksul. Paarisuhte vaimse ja füüsilise/sekuaalse vägivallaga on kokku puutunud 28 % naistest ja 18 % meestest. Ainult 30% ohvritest on teavitanud politseid viimase 12 kuu jooksul toime pandud kuriteost. Paarisuhte füüsilisest vägivallast rääkis ainult 5,8 % elanikkonnast ametiisikule või kellelegi teisele²⁵.

Justiitsministeeriumi poolt läbi viidud uuringu Kuritegevus Eestis 2010 kohaselt registreeriti 2010.a Eestis 4320 kehalise väärkohtlemise juhtumit, milledest 28 % moodustavad perevägivallajuhtumid²⁶.

2011.a-ks on registreeritud perevägivalla juhtumite arv on küll suurenenud, ent sellele on kaasa aidanud suurem tähelepanu perevägivallale nii politsei kui ka prokuratuuri poolt (2011. aastal registreeriti 1939 vägivallakuritegu, mida võib seostada perevägivallaga. Neist suurema osa (1508) moodustasid kehalise väärkohtlemise juhtumid, mida on enam kui 200 juhtumit rohkem kui eelneval aastal)²⁷.

²³ Justiitsministeerium. Registreeritud kuriteod 2003-2011...

²⁴ Statistikaamet. Kuritegude ohvriks langemine 2008/2009. Arvutivõrgus kättesaadav: http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Sotsiaalelu/17EIGUS_JA_TURVALISUS/17EIGUS_JA_TURVALISUS.asp, 28.04.2012.a.

²⁵ Statistikaamet. Füüsiline vägivald paarisuhtes 2008/2009.a ...

²⁶ Justiitsministeerium. Kuritegevus Eestis 2010... lk 52

²⁷ Vabariigi Valitsus. Pressiteade. 19.04.2012 Valitsus kiitis heaks vägivalla vähendamise arengukava uuendatud rakendusplaani. Arvutivõrgus kättesaadav:

<http://valitsus.ee/et/valitsus/tegevusprogramm/turvaline-eeesti/valitsuse-tegevused-turvaline-eeesti/19042012-valitsus-kiitis-heaks-vagivalla-vahendamise-arengukava-uuendatud-rakendusplaani>, 28.04.2012.a [Edaspidi: Vabariigi Valitsus. Pressiteade. 19.04.2012..]

1.2. Perevägivalda regulatsioon rahvusvahelistes õigusaktides.

Maailma terviseorganisatsiooni (WHO) poolt läbi viidud rahvusvahelise uuringu järgi on 15-71 % naistest mingil hetkel oma elus kogenud füüsilist ja/või seksuaalset vägivalda oma intiimpartneri poolt²⁸.

Kui Eestis käsitletakse perevägivalda kui inimese põhiõiguse – õiguse isikupuutumatusetele, rikkumisena, mille näol on tegemist eelkõige teoga, mis on riigi poolt tunnustatud keelatud teoks kuna see on sätestatud kuriteona siis rahvusvahelisel tasandil on perevägivalda näol tegemist inimõiguste rikkumise, eelkõige diskrimineerimisega.

Nimelt käsitleb rahvusvaheline õigus perevägivalda kui naistevastast vägivalda, mis on naiste diskrimineerimine ja mis omakorda on naiste inimõiguste rikkumine. Diskrimineerimise aluseks on sooline ebavõrdsus naiste ja meeste vahel, mis tuleneb naiste asetamisest alamseisundisse, kus meessugupool domineerib naissugupoole üle, mis toob endaga kaasa naiste võimaluste vähenemise isiklikus arengus²⁹. Naistevastase vägivalda liigitamine perevägivalda alla, kus lisaks naistele kannatavad vägivalda all ka lapsed, vanemad ja mehed on uudne käsitlus, millele on hakatud tähelepanu pöörama alles lähiaastatel.

Kui perevägivalda regulatsioon Euroopa õigusaktides on oma olemuselt sarnaselt Eestile küllaltki uus ja vähearenenud siis naiste õigused omavad pikemat ajalugu ja põhjalikumat regulatsiooni.

1.2.1. ÜRO

Esimeseks suurimaks rahvusvaheliseks organisatsiooniks maailmas, mis tegeleb inimõiguste valdkonnas on 26.06.1945.a loodud Ühinenud Rahvaste organisatsioon (ÜRO). Kuigi ÜRO liikmeteks on riigid üle maailma, moodustavad suure osa neist Euroopa riigid. Ühtlasi on paljud Euroopa ühendused ja organisatsioonid võtnud ÜRO õigusaktid oma regulatsiooni lähtepunktiks.

²⁸ WHO. Violence against woman. Key facts. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/>, 28.04.2012.a.

²⁹ UNECE. What is violence against women? Historical Background of VAW. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.unece.org/stats/gender/vaw/about.html>, 28.04.2012.a.

Alates oma loomisest on ÜRO inimõiguste valdkonnad pidanud oluliseks ka naiste õigused, mille kinnituseks võeti 18.12.1979.a New York'is vastu konventsioon naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta³⁰. Kuigi naiste diskrimineerimiseks peetakse ka nende suhtes vägivalda kasutamist siis konventsiooni sõnastus seda otseselt ei väljenda. Seetõttu toodi see eraldi välja 1992.a Naistevastase diskrimineerimise likvideerimise komitee poolt konventsioonile lisatud üldises soovitus nr 19³¹, mille punkt 6 järgi hõlmab diskrimineerimise definitsioon ka soopõhise vägivalda. Otseselt naistevastase vägivalda vastu suunatud õigusaktiks on 20.12.1993.a ÜRO Peaassamblee poolt välja antud deklaratsioon naistevastase vägivalda kaotamise kohta³², mis annab liikmesriikidele juhised naistevastase vägivalda tuvastamiseks ja vähendamiseks. Deklaratsiooni artikkel 4 järgi peaksid liikmesriigid keelama igasugused naiste suhtes vägivalda lubavad alused (eelkõige traditsioonid), karistama naiste suhtes toime pandud vägivalda ja tagama naiste õiguste realiseerimise seaduslikud vahendid riigilt abi saamisel ja kahjunõuete esitamisel.

Eesti sai ÜRO liikmeks 17.09.1991.a tunnustades seega ÜRO aluspõhimõtteid, millede hulgas ka naiste õiguseid. Naiste õiguste tunnustamist väljendas Eesti eelkõige 26.09.1991.a-l ühinedes konventsiooniga naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta.

1.2.2. Euroopa Nõukogu ja Euroopa Inimõiguste Kohus

05.05.1949.a loodud Euroopa riike ühendav rahvusvaheline organisatsioon Euroopa Nõukogu on üheks oma peamiseks tegevusvaldkonnaks valinud just inimõigused. Seda väljendab ka nende poolt 1950.a Inimõiguste ja põhivabaduste konventsiooni³³ koostamine ja kehtestamine kõikidele liikmesriikidele.

Inimõiguste järgimise järelevalveastuseks loodi konventsiooni alusel Euroopa Inimõiguste Kohus (EIK), kuhu on igal isikul õigus oma konventsioonist tulenevate õiguste ja vabaduste kaitseks pöörduda. Lisaks kaebuste lahendamisele on ühtlasi kohtu ülesandeks ka konventsioonis nimetatud õigustele ja kohustustele tõlgenduste andmine.

³⁰ Konventsioon naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta. - 26.09.1991. RT 1991, 35, 428; RT II 1995, 5, 31.

³¹ General recommendations made by the Committee on the Elimination of Discrimination Against Women. General Recommendation No. 19 (11th session, 1992). Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/recomm.htm>, 28.04.2012.a.

³² United Nations. General Assembly. 48/104. Declaration on the Elimination of Violence against Women - 20 December 1993. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm>, 28.04.2012.a.

³³ Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. - RT II 2010, 14, 54.

Siinkohal on EIK hiljuti teinud ühe olulise lahendi ka perevägivalla valdkonnas. Nimelt lahendis *Hajduová vs Slovakkia*³⁴ asub kohus seisukohale, et konventsiooni artikkel 8 (Õigus era- ja perekonnaelu austamisele) paneb riikidele kohustuse kaitsta isikut kolmandate isikute rünnete vastu. Kõrgendatud kohustus isikute kaitseks on ametivõimudel nõrgemas olukorras olevate isikute suhtes, sh koduvägivalla esinemisel naiste vastu.

Euroopa Nõukogu on andnud välja mitmeid soovitusi inimõiguste rikkumise sh naistevastase vägivalla vähendamiseks. Olulisimaks soovituseks naistevastase vägivalla valdkonnas on 30.04.2002.a Euroopna Nõukogu soovitus ja 07.04.2011.a välja antud naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsioon³⁵ (edaspidi Euroopa Nõukogu konventsioon), millede on välja toodud ka vajadus rakendada vägivallatsetele suunatud sotsiaalprogramme.

Konventsiooni näol on tegemist praegusel hetkel ainsa rahvusvahelise õigusaktiga, millega ühinemisel tekivad liikmesriikidele õiguslikult siduvad kohustused perevägivalla valdkonnas. Konventsioon on ühtlasi esimeseks rahvusvaheliseks õigusaktiks, kus naistevastast vägivalda peetakse ainult üheks perevägivalla alaliigiks. Konventsiooni artiklis 3 on esimest korda rahvusvahelises õigusaktis toodud ka mõiste perevägivald definitsioon:

Perevägivald on igasugused füüsilise, seksuaalse ja psühholoogilise vägivalla aktid, mis leiavad aset perekonnas või koduseinte vahel või endiste või praeguste abikaasade või partnerite vahel, sõltumata sellest, kas vägivallatseja elab või on elanud koos ohvriga samas elukohas.

Eesti sai Euroopa Nõukogu liikmeks 14.05.1993.a ja ratifitseeris Inimõiguste ja põhivabaduste konventsiooni 13.03.1996.a. Euroopa Nõukogu konventsiooniga Eesti ühinenud pole. Kuigi eeltööd selleks on juba alustatud. Hindamaks Eesti valmisolekut konventsiooniga liituda on vajalik eelnevalt läbi viia konventsiooni mõjude analüüs, sh millised on liitumise korral vajalikud muudatused seadustes, teenuste pakkumises ja

³⁴ EIKo 28.02.20111, 2660/03, *Hajduová vs. Slovakia*.

³⁵ Council of Europe Convention on preventing and combating violence against Aomen and domestic violence. CM(2011)49 7 April 2011. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1772191>, 28.04.2012. Eestikeelne tõlge: Naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsioon. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.enu.ee/lisa/427_CoE.konventsioon.eesti.pdf, 28.04.2012.a.

ressursside vajaduses³⁶ Vastavalt uuenenud rakendusplaanile plaanitakse konventsiooni mõjude analüüs läbi viia 2014.a lõpuks³⁷.

1.2.3. Euroopa Liit

09.05.1950.a loodud peamiselt Euroopa riike ühendava majandusliku ja poliitilise ühenduse Euroopa Liidu põhiväärtused on välja toodud Euroopa Liidu lepingus³⁸, mis kinnitab oma ustavust ja austust vabaduse ja demokraatia põhimõtetele, inimõiguste ja põhivabaduste ning õigusriigi põhimõtetele. Inimõiguste austamisel on Euroopa Liit koos Parlamendi ja Nõukoguga välja andnud ka mitmeid õigusakte naistevastase vägivalla valdkonnas. Enamjaolt rajanevad Euroopa Liidu õigusakti antud valdkonnas ÜRO ja Euroopa Nõukogu naiste õiguste alastele õigusaktidele ja on oma olemuselt küllaltki üldised. Olulisemateks õigusaktideks on 02.02.2006.a vastu võetud Euroopa Parlamendi resolutsioon naistevastase vägivallaga võitlemise praeguse olukorra ja kavandatavate meetmete kohta³⁹ (edaspidi Euroopa Parlamendi resolutsioon) ning 08.03.2010.a Euroopa Liidu Nõukogu poolt vastu võetud järeldustes naistevastase vägivalla kaotamise kohta Euroopa Liidus⁴⁰ (edaspidi Euroopa Liidu järeldused).

Eesti ühines Euroopa Liiduga 01.05.2004.a.

³⁶ Vabariigi Valitsus. Pressiteade. 19.04.2012

³⁷ "Vägivalla vähendamise arengukava aastateks 2010-2014" uuendatud rakendusplaani aastateks 2012-2014. 19.04.2012. Valitususe korraldus nr. 174. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/valitsus/arengukavad/justiitsministeerium/VVA%20rakendusplaani%202012-2014.pdf>, 28.04.2012.a.

³⁸ Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. - Official Journal of the European Union C 83 of 30.3.2010.

³⁹ Euroopa Parlamendi resolutsioon naistevastase vägivallaga võitlemise praeguse olukorra ja kavandatavate meetmete kohta (2004/2220(INI)) P6_TA(2006)0038 – 25.11.2006. Euroopa Liidu Teataja C 288 E/67.

⁴⁰ Euroopa Liidu Nõukogu järeldused naistevastase vägivalla kaotamise kohta Euroopa Liidus. Vastu võetud tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu istungil Brüsselis, 8. märtsil 2010. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.europa-eu-un.org/articles/en/article_9553_en.htm, 28.04.2012.

1.3. Perevägivald kui eriline kuriteoliik

Kuigi perevägivald näol on tegemist küllaltki laialdaselt levinud vägivallaliigiga, omab ta mitmeid spetsiifilisi omadusi, mis eristab teda teistest vägivald kuritegudest. Järnevalt on toodud olulisemad erisused.

1.3.1. Perevägivallast vähene teatamine ja selle põhjused.

Eesti Avatud Ühiskonna poolt 2003.a läbi viidud uuringu kohaselt teavitas politseid kõige raskematest juhtumitest vaid 10% naised ja 14% mehed. Eelkõige hoiduvad politsei teavitamisest naised. Juhtunust mitteteatamise põhjuseid on mitmeid. 59% küsitletud naistest ei pea toimunut piisavalt tõsiseks, pooled ei tahtnud, et keegi teada saaks, kolmandikul oli piinlik, 28% arvas, et politsei poleks neid uskunud⁴¹.

Statistikaameti poolt läbi viidud uuringu paarisuhte füüsilise vägivallast kohaselt rääkis ainult 5,8 % paarisuhte vägivallaga kokku puutunud inimestest viimasest juhtumist ametiisikule või kellelegi teisele. 38,2 % neist ei pidanud juhtunut piisavalt tähtsaks. 25,7 % tõi mitte rääkimise põhjuseks hirmutunde, endast väljas olemise või asjaolu, et tundis end juhtunud süüdi olevat. 9,5 % tõi põhjuseks häbitunde juhtunu pärast., arvates et teda ei usuta⁴².

Eeltoodud uurimused viitavad kõik asjaolule, et politseini jõuab ainult väike osa aset leidvatest perevägivald kuritegudest. Lähtudes teatamata jätmise põhjustest tuuakse eelkõige välja asjolu, et juhtunut ei peetud piisavalt tähtsaks või tõsiseks. Siinkohal võib eeldada, et tähtsaks ja tõsiseks peetakse eelkõige juhtumeid, millega kaasnevad ka tõsisemad või raskemad tervisekahjustused. Kuna füüsilise vägivalla moodustab igasugune füüsilise valu või kehavigastuse tekitamine, mis võib kaasneda ka näiteks näpistamise, tõukamise, käest haaramise, juustest sikutamise ja muu taolise tegevusega siis võib eeldada, et suure osa juhtumite puhul, kus osapooled ei pidanud vägivalla kasutamist piisavalt tähtsaks on tegemist just vigastusteta või väga kergete vigastustega lõppevate juhtumitega.

Oluliselt tõsisemaks teatamata jätmise põhjuseks võib pidada ohvri hirmutunnet. Eelkõige kui hirmu näol on tegemist vägivallatseja poolse kättemaksu või uue vägivallateo toimepanemise

⁴¹ I.Pettai. Perevägivald uuringu tulemustest Eestis. Ettekanne koolitusel inimkaubanduse ennetamine – koolitus õpetajatele, noorsootöötajatele ja kutsenõustajatele. 2003. Arvutivõrus kättesaadav: http://www.enut.ee/lisa/perevagivald_uuring_eestis.pdf, 28.04.2012.a.

⁴² Statistikaamet. Füüsiline vägivald paarisuhtes 2008/2009.a

ees. Sellisel juhul elab ohver nii-öelda suletud ringis. Ta kannatab vägivalda all aga ei julge selles osas ka midagi ette võtta ja seetõttu tema suhtes vägivalda kasutamise jätkub. Vägivaldaohvri kaitseks vägivallatseja ees sisaldab tänapäeva seadusandlus õigust taotleda lähenemiskeeldu ja seda nii kriminaalmenetluse raames kui tsiviilkohtumenetluses (KrMS § 141¹ ja Võlaõigusseadus⁴³ § 1055). Raskematel juhtudel on võimalik kriminaalasja eeluurimise raames võtta vägivallatseja vahi alla (KrMS § 130). Ühtlasi pakutakse vägivaldaohvritele ajutisi elamisvõimalusi varjupaikades. Kuigi ühegi eelnimetatud ohvri turvalisuse tagamise vahendi puhul pole võimalik kindlalt väita, et see tagab täielikult ohvri turvalisuse vägivallatseja ees siis tuleb arvesse võtta, et ilma nende rakendamiseta on risk uue vägivaldakuriteo aset leidmise ees oluliselt suurem. Väitmaks, et ametiasutusse pöördumine teeb asja ainult hullemaks on enamjaolt alusetu, kuna politseil, prokuratuuril ja kohtul on ainukesena seaduslik õigus vägivallatseja suhtes tarvitada sundi ja tema tegevust takistada.

Arvesse tuleks võtta ka asjaolu, et jätkuv perevägivald võib ükskord lõppeda ka raskemate tagajärgedega. Nagu ka teiste vägivalda kuritegude puhul pannakse enamus tapmisi ja mõrvu toime tuttavate ja lähedaste isikute poolt. 2008. a panid tapetu elukaaslased toime 12 tapmist ja 3 mõrva⁴⁴.

Ohvri hirmutunne perevägivaldast teatamise ees võib seisneda ka hoopis muudes asjaoludes. Näiteks kannatanu kardab vägivallatseja lahkumist perekonnast, ohvri ja vägivallatseja suhte lõppemist ning sellega kaasnevat materiaalseid ja sotsiaalseid raskusi. Antud asjaolusid tuleks arvesse võtta ka vägivallatseja karistamisel. Kui vägivaldaohver teab juba ette, et politseisse pöördumine toob endaga kaasa rahalise karistuse vägivallatsejale, mida makstakse perekonna ühiseelarvest siis toob see endaga kaasa uusi materiaalseid kannatusi kogu perele, sh ka vägivalda ohvrile ning politseisse ei pöörduta.

Tuues mitterääkimise põhjuseks asjaolu, et ohvrit ei usuta on juhtunu osas kriminaalmenetluse alustamise koha pealt küllaltki põhjendatamtu. KrMS §-st 6 tulenev kohustuslikkuse põhimõtte kohustab uurimisasutust kuriteo asjaolude ilmnemisel toimetama kriminaalmenetlust kui puuduvad kriminaalmenetlust välistavad asjaolud. KrMS § 193 lg järgi alustab uurimisasutus kriminaalmenetlust esimese uurimis – või muu menetlustoiminguga kui selleks on ajend ja alus. Siinkohal ajendi ja aluse kriminaalmenetluse alustamiseks annavadki kannatanu ütlused juhtunu kohta. Kuna kannatanul on kohustus

⁴³ Võlaõigusseadus. – 26.09.2001. [RT I 2001, 81, 487](#); RT I, 08.07.2011, 21.

⁴⁴ Justiitsministeerium. Kuritegevus Eestis 2008. lk 32. Arvutivõrgus kättesaadav:

<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=42878/Kuritegevus+Eestis+2008.pdf>, 28.04.2012.

rääkida tõtt⁴⁵ siis eeldatakse, et tema ütluste näol on tegemist ka tõese kirjeldusega juhtunu kohta.

Ohvrite eelarvamus, et neid ei usuta võib pigem olla tunnuslik eelkõige meessoost ohvritele, kus vägivallatsejaks on naine, kuna traditsiooniline perevägivalla käsitus peab vastupidiselt ohvriks eelkõige naist ja vägivallatsejaks meest. Paraku Statistikaameti poolt läbi viidud uurimuse paarisuhte vägivalla kohta kohaselt ei ole mitte ükski mees toonud juhtunust mitte teatamise põhjuseks asjolu, et teda ei usuta⁴⁶.

Samas ohvri arvamus, et teda ei usuta võib põhineda ka asjaolule, et kuigi vägivallajuhtumi osas on läbi viidud kriminaalmenetlus koos kõigi vajalike toimingutega siis vägivallatsejat oma teo eest süüdi ei mõisteta. Paraku on vägivallatsejat võimalik oma teo eest süüdi mõista ainult olukorras, kus tema süü on ilma kahtluseta tõendatud. Nimelt KrMS § 7 lg 3 sätestab süütuse presumptsiooni põhimõtte, mille kohaselt tõlgendatakse kriminaalmenetluses kõrvaldamata kahtlus kahtlustatava või süüdistatava süüdiolukorras tema kasuks. Võttes arvesse, et paljud perevägivallakuriteod leiavad aset ainult ohvri ja vägivallatseja juuresolekul, kus mõlema ütlused juhtunut kohta ilma muude tõendite olemasoluta on kaalult võrdsed siis tekibki olukord, kus kahtlustatava süü osas jääb kõrvaldamata kahtlus, mis tõlgendatakse tema kasuks ja isik jääb süüdi mõistmata. Süütuse presumptsiooni olemasolust üldjuhul vägivallaohvrid teadlikud ei ole ja seetõttu asutaksegi seisukohale, et vägivallatseja jääb karistamata kuna vägivallatseja ütluseid juhtunu kohta usutakse rohkem kui kannatanu omasid. Võttes arvesse asjaolu, et üldmenetluses jõuavad kohtusse väga üksikud perevägivallakuriteod siis võib järeldada, et kui vägivallatseja oma süüd ei tunnista ning ei nõustu lihtmenetlusega siis pigem lõpetatakse juhtunuse menetlus kui, et kriminaalasi saadetakse kohtusse üldmenetluses.

1.3.2. Perevägivald ja lapsed.

Perevägivald ei ohusta peres üksnes täiskasvanuid, vaid ka lapsi, kelle jaoks on kokkupuutumine perevägivallaga kas või vaatajana ohtlik, sest nii kujuneb välja vägivalda aktsepteeriv käitumismudel, mille laps kodust paratamatult kaasa võtab. Üsna tihti on

⁴⁵ KrMS § 66 lg 3 järgi on tunnistaja kohustatud rääkima tõtt. KrMS § 37 lg 3 järgi kohaldatakse menrtlustoimingus kannatanule tunnistaja kohta sätestatud, kui käesolevas seadustikus ei ole ette nähtud teisiti.

⁴⁶ Statistikaamet. Füüsiline vägivald paarisuhtes 2008/2009.a.

lapsepõlves perevägivallega kokku puutunud inimesed täiskasvanueas taas kas perevägivalda ohvrid või juba ise vägivaldlatsejad⁴⁷.

Politseistatistika analüüsi perevägivaldast Lääne-Eestis kohaselt leiab 75% kõigist perevägivalda juhtumitest aset Eestile tüüpilises, 2-4 liikmelises perekonnas⁴⁸. Valdav osa (82%) vägivaldses peres kasvavatest lastest on perevägivalda pealtnägijad, kolmandik neist on ise vägivalda ohvrid. 40% vägivaldses peres kasvavatest lastest on näinud, kuidas emale on tekitatud kehavigastusi⁴⁹.

Laste osalus perevägivalda juhtumites on eeltoodule tuginedes küllaltki suur. Kuigi lapsed näevad ise, kuidas vägivalda ohvriks on nende ema või isa, mis võib neile emotsionaalselt raskeid läbielamisi põhjustada, ei käsitleta neid kriminaalmenetluses kannatanuna. Kannatanud on nad ainult juhul kui nad on ise langenud vägivaldaohvriks. Enamjaolt on lapsed aga tunnistajad, kes lisaks läbielatud kaasatakse kriminaalmenetluses tunnistajatena vägivaldlatseja süü tõendamiseks. Kuigi tulenevalt KrMS § 71 lg 1 p 1 järgi on lastel õigus keelduda ütluste andmisest oma vanemate vastu, ei keeldu nad üldjuhul seda tegemast. Seda eelkõige olukorras, kus lapse tunnistajana ülekuulamist taotleb vägivaldaohvril lapsevanem või kui laps on olnud ise vägivaldaohver.

Vägivaldses peres kasvavatel lastel on suur oht langeda ka ise vägivalda ohvriks, kuna vägivaldlatseja ei pruugi oma vägivalda kasutamist piirata ainult oma elukaaslase/abikaasa suhtes. Oht sattuda vägivalda ohvriks tõuseb koos laste vanusega. Suurim perevägivalda ohvritest laste rühm on murdealised, 11-16 aasta vanused lapsed ja noorukid, kes moodustavad ligikaudu neljandiku lastevastase vägivalda ohvritest⁵⁰.

Koduse vägivalda pealt nägemine võib lastele põhjustada mitmeid psüühilisi või nende arenguga seotud probleeme. Suur-Britannias läbi viidud uuringu kohaselt esineb perevägivalda pealt näinud lastel võrreldes teiste lastega rohkem käitumuslikke häireid⁵¹.

⁴⁷ Justiitsministeerium. Vägi- ja seksuaalvägivalda vähendamise arengukava aastateks 2010-2014... lk 11.

⁴⁸ H.Kase, I.Pettai. Perevägivald Lääne-Eestis 2004-2005. Politseistatistika analüüs. Avatud Eesti Fond. 2005. lk 10. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=20775/Perev%20E4givald%20L%20E4neEestis2004.2005.Politseistatistika+analyy.pdf>, 28.04.2012. [Edaspidi: H.Kase, I.Pettai. Perevägivald Lääne-Eestis 2004-2005. Politseistatistika analüüs...]

⁴⁹ Samas, lk 13.

⁵⁰ samas, lk 13.

⁵¹ H.Meltzer, L.Doos, P.Vostanis, T.Ford, R.Goodman. The mental health of children who witness domestic violence. Child & Family Social Work. Nov2009, vol. 14 issue 4. Blackwell Publishing lk, 500. Arvutivõrgus kättesaadav:

Lisaks eeltoodule võib perevägivalda pealt nägemine õpetada lastele probleemide lahendamiseks oma vanematega kasutama vägivalda ja suureneb tõenäosus, et laps hakkab ise täiskasvanueas vägivalda kasutama⁵². Seega on tõenäosus, et vägivaldsest perest pärit laps hakkab täiskasvanueas ise oma pereliikmete suhtes vägivalda kasutama küllaltki suur.

Eestis läbi viidud uuringus erikoolides ja laste hoolekandeesutustes elavate noorte hoiakutest ja kogemustest seoses seksuaalse, vaimse ja füüsilise vägivaldaga on tuvastatud, et koduvägivalda kogemine või selle pealt nägemine on tunnuslik paljudele teisi lapsi väärkohtlevatele lastele⁵³.

Laste osalust perevägivaldakuritegudes võib pidada kõige probleemsemaks ja tõsisemaks asjaoluks antud kuriteoliigi puhul, kuna see õpetab lastele juba noores eas aktsepteerima vägivaldset käitumist. Olles näinud ise pidevat vägivalda kodus, on suur tõenäosus, et nad hakkavad ka ise tulevikus vägivalda kasutama. Lapsed õpivad oma vanematelt ja siinkohal nii häid kui halbu käitumisviise. Seega tuleks juba laste pärast riigil sekkuda vägivaldsete perede tegevusse, et seeläbi ennetada tulevikus aset leidvaid perevägivaldajuhtumeid. Oluline on siinkohal teavitada ka lapsevanemaid sellest, kuidas nende vägivaldne käitumine mõjub lastele. Lapsevanemad peaksid arvestama asjaoluga, et kui nad laste juuresolekul üksteise suhtes vägivalda kasutavad siis on suur tõenäosus, et nende lapsed muutuvad samuti vägivaldseteks ja seda ka nende suhtes.

1.3.3. Vägivallatseja isik ja perevägivada soodustavad tegurid

Perevägivallatseja soo määramisel on Eesti jäänud vastupidiselt traditsioonilisele perevägivalda käsitlusele, neutraalseks. Eestis käsitletakse perevägivalda ohvritena nii naisi kui mehi, sama käsitlus on ka vägivallatsejate puhul. Eesti perevägivalda soopõhine neutraalsus põhineb ka läbi viidud uuringute tulemustele. Statistikaameti poolt läbi viidud uuringu paarisuhte vägivalda kohta järgi on küsitlusele eelnenud aasta jooksul 12 % meestest ja 8 %

http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/shss/courses/pq/specialist_pathway/preparatory_reading_for_module_1/child_mental_health_and_domestic_violence.pdf, 28.04.2012.

⁵² Samas, lk 499-500.

⁵³ K.Soo. Erikoolides ja laste hoolekandeesutustes elavate noorte hoiakud ja kogemused seoses seksuaalse, vaimse ja füüsilise vägivaldaga. Sotsiaaluuring. Tartu 2005. Arvutivõrgus kättesaadav:

http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=20788/Erikoolides+ja+laste+hoolekandeesutustes+elavate+noorte+hoiakud+ja+kogemused+seoses+seksuaalse+jne+v%E4%E4rkohtelmisega+Soo_2005.pdf, 28.04.2012.

naistest kokku puutunud paarisuhte vägivallaga⁵⁴. Seega on paarisuhte vägivallaga kokkupuutunud isikute puhul meeste osakaal naistest isegi suurem.

Samas viimase juhtumiga kaasnenud vigastuste järgi ei saanud 80 % meestest ja 53 % naistest mingeid füüsilisi vigastusi. Kergemad vigastused nagu sinikad, verevalumid ja kriimustused esinesid 18 % meestel ja 43 % naistel. Raskemad vigastused nagu verised haavad, murtud luud või muud vigastused kaasnesid 8 % naistest ja mitte ühelgi mehel⁵⁵. Seega olukorras, kus perevägivalda ohvriks on naine, on vägivallal raskemad tagajärjed. Raskemad tagajärjed aga suurendavad tõenäosust, et juhtunu osas alustatakse uurimisasutuses menetlust ja seetõttu kuulub ta registreeritud kuritegude hulka.

Politseistatistika analüüs perevägivallast Lääne-Eestis profileerib vägivallatsejana töötu, alkoholiprobleemidega ja eelnevalt karistatud 30-49 aastase meesterahva⁵⁶.

Vastupidiselt eelnevale uuringule toob sotsioloogiline uuring Vägivald ja naiste tervis perevägivalda soodustavaks teguriks ohvri töötuse ja materiaalse sõltuvuse vägivallatsejast. Uuringus on meeste vägivaldsust soodustava tegurina nimetatud naiste materiaalselt sõltuvust oma abikaasast või elukaaslasest (2/3 kuni 40aastastest naistest on suuremal või vähemal määral oma meestest materiaalselt sõltuvad). Naise materiaalselt sõltuvust tunnetav vägivaldsusele kalduv mees võib oma domineerimist kindlustada ka rusikatega⁵⁷.

Praktikute seas läbi viidud uuringus nimetati perede, kus esineb vägivald, iseloomulike teguritena eelkõige probleemset alkoholi ja narkootikumide tarvitamist, kriminaalkorras karistatud perekonnaliiget, autoritaarset ja ülikontrollivat perekonnaliiget, töötut meest ja sotsiaalselt isoleeritud pere⁵⁸.

WHO poolt läbi viidud uuringu naiste tervise ja perevägivalda kohta raames kogutud andmete põhjal peeti intiimpartneri vägivalda esinemist suurendavateks teguriteks alkoholi

⁵⁴ Statistikaamet. Füüsiline vägivald paarisuhtes 2008/2009.a...

⁵⁵ samas

⁵⁶ H.Kase, I.Pettai. Perevägivald Lääne-Eestis 2004-2005. Politseistatistika analüüs..., lk 7.

⁵⁷ I.Pettai, I.Proos. Vägivald ja naiste tervis. Sotsioloogilise uuringu materjalid..., lk 12.

⁵⁸ M.Linno, K.Soo, J.Strömpl. Perevägivalda levikut soodustavad riskid ja perevägivalda ulatus praktikute hinnangutes. Uurimisaruanne. - Justiitsministeerium. Tallinn 2011. lk 36

<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=55587/Perev%E4givalla+riskid+ja+ulatus+praktikute+hinnangutes.pdf>. Arvutivõrgus kättesaadav: 28.04.2012.

kuritarvitamist, noort vanust, lapsepõlves kogetud perevägivalda ja muu vägivalda kogemist täiskasvanueas⁵⁹.

Vägivallatseja vägivaldse käitumise põhjuseid on uuritud juba aastakümneid. Eraldi tähelepanu alla on võetud ka vägivallatsejad, kes kasutavad vägivalda just oma pereliikmete suhtes. Vägivalla põhjuste selgitamiseks on loodud mitmeid teooriaid. Antud teooriad on aga aluseks perevägivallatsejatele suunatud sotsiaalprogrammide koostamiseks. Perevägivalda põhjuste teooriaid ja nende põhjal koostatud perevägivalda vähendamisele suunatud sotsiaalprogrammidest on lähemalt juttu käesoleva töö järgmises peatükis.

1.4. Perevägivalda karistuspraktika

Kõige tüüpilisemaks perevägivaldajuhtumiks on KarS § 121 järgi kvalifitseeruv kehaline väärkohtlemine⁶⁰. Kehalise väärkohtlemise kuritegu seisneb teise inimese tervise kahjustamises, löömisel, peksmisel või muu valu tekitanud väärkohtlemises. Kehalise väärkohtlemise kuritegu näeb karistusena ette rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistuse.

Karistuse määramisel võetakse arvesse KarS § 58 ja § 59 nimetatud karistust kergendavaid või raskendavaid asjaolusid. Siinkohal KarS § 58 p 4 järgi on karistust raskendavaks asjaoluks ka süüteo toimepanemine isiku suhtes, kes on süüdlasest teenistuslikus, majanduslikus või perekondlikus sõltuvuses.

Karistusseadustik jagab kuriteo eest mõistetavad karistused kaheks – vangistus ja rahaline karistus (KarS § 3 lg 3). Vangistust on võimalik KarS § 69 järgi asendada üldkasuliku tööga, § 69¹ järgi elektroonilise valveta või § 69² järgi sõltuvusraviga. Rahalist karistust on KarS § 70 järgi võimalik asendada vangistuse, üldkasuliku töö või sõltuvusraviga. Lisaks karistuse asendamisele võimaldavad KarS § 73 ja § 74 ka isiku temale mõistetud karistuse kandmisest tingimisi vabastada. KarS § 73 järgi karistusest tingimisi vabastamisel määratakse süüdimõistetule 3 – 5.a pikkune katseaj, mille jooksul ei tohi ta toime panne uut tahtlikku kuritegu. KarS § 74 järgi karistusest tingimisi vabastamisel on katseaja pikkus lühem – 18 kuud kuni 3a aga isik allutatakse käitumiskontrollile, kus tal tuleb täita nii kontrollnõudeid kui

⁵⁹ T.Abramsky, C.H.Watts, C.Garcia-Moreno, K.Devries, L.Kiss, M.Ellsberg, H.Jansen, L.Heise. What factors are associated with recent intimate partner violence? Findings from the WHO multi-Country study on women's health and domestic violence. BMC Public Health, 2011, vol. 11 issue 1. p 109-125, 17 p, lk 1. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.biomedcentral.com/content/pdf/1471-2458-11-109.pdf>, 28.04.2012.

⁶⁰ J.Salla, L.Surva. Perevägivalda juhtumite menetluspraktika: 2010... lk 3.

teisi kohtu poolt määratud kohustusi. Kohustuste hulka kuulub ka kohustus osaleda sotsiaalabiprogrammis. Isiku süüdimõistmine ja karistuse määramine kuulub kohtu pädevusse.

Karistuse suurus ja sisu oleneb ka kohtus kriminaalasja lahendamise menetlusliigist. Menetlusliigid jagunevad üldmenetlus või lihtmenetlused. Lihtmenetlused on lühimenetlus (KrMS 9.ptk. 1.jagu), kokkuleppemenetlus (KrMS 9.ptk. 2.jagu), käskmenetlus (KrMS 9.ptk. 3.jagu) ja kiirmenetlus (KrMS 9.ptk. 4.jagu).

KrMS § 233 järgi lahendab kohus kriminaalasja lühimenetluses tunnistajaid, asjatundjaid ja eksperte välja kutsumata kriminaaltoimiku materjali põhjal. Süüdimõistvat kohtuotsust lühimenetluses tehes vähendab kohus pärast kõigi kuriteo asjaolude kaalumist süüdistatavale mõistetavat põhikaristust ühe kolmandiku võrra (KrMS § 238 lg 2). Lühimenetluses langetab kohus iseseisvalt otsuse selle üle, millist karistust isiku suhtes rakendatakse.

KrMS § 239 järgi lahendab kohus süüdistatava ja prokuratuuri taotlusel kriminaalasja kokkuleppemenetluses, kui sellega nõustuvad ka kannatanu ja tsiviilkostja. Kokkuleppemenetluse läbirääkimiste raames sõlmivad prokuratuur ja kahtlustatav või süüdistatav ning tema kaitsja kokkuleppe kuriteo kvalifikatsiooni, kuriteoga tekitatud kahju laadi ja suuruse, karistuse liigi ja määra osas, mida prokurör taotleb kohtus kuriteo toimepanemise eest (KrMS § 244). Kokkuleppemenetluses langetab kohus otsuse selle üle, kas kinnitada juba eelnevalt prokuröri ja kahtlustatava vahel sõlmitud kokkulepe määrata karistuse kohta või mitte.

KrMS § 251 järgi lahendab kohus kriminaalasja käskmenetluses kui tegemist on teise astme kuriteoga, mille eest prokurör peab võimalikuks kohaldada põhikaristusena rahalist karistust ja tõendamiseseme asjaolud on selged. Kohus saab karistusliigina rakendada ainult rahalist karistust.

KrMS § 256¹ järgi lahendab kohus kriminaalasja kiirmenetluses kui isik on kahtlustatav teise astme kuriteos, mille tõendamiseseme asjaolud on selged ja mille kohta on kogutud kõik vajalikud tõendid ning taotlus esitatakse kohtule 48 tunni jooksul alates isiku kuriteo toimepanemise järel kahtlustatavana ülekuulamisest või isiku kahtlustatavana kinnipidamisest. Kiirmenetluses on võimalik kohaldada lihtmenetluse sätteid (KrMS § 256² lg 3). Süüdimõistvat kohtuotsust kiirmenetluses tehes vähendab kohus sundraha suurust, kuid

mitte rohkem kui poole võrra (KrMS § 256⁵ lg 2). Seega on kiirmenetlus lihtsalt 48 tunni jooksul läbi viidud lihtmenetlus, milles valitakse kas see viiakse läbi lühi-, kokkuleppe- või käskmenetluses.

Siiski ei jõua kõik kriminaalasjad lahendini kohtus kuna KrMS annab võimaluse kergemad kuriteod, sh plevägivalla kuriteod, oportuuniteedi põhimõttel lahendada juba prokuratuuris ilma kriminaalasja kohtusse saatmiseta. Kuigi prokuratuuril puudub otsene õigus isikut karistada või teda kuriteos süüdi mõista siis on tal siiski õigus määrata isikutele kohustusi, millede täitmisel isiku suhtes kriminaalasi lõpetatakse. Ühtlasi jääb sellisel juhul ka isiku karistusregister tühjaks, kuna isikut pole süüdi mõistetud.

KrMS § 202 järgi kriminaalmenetluse lõpetamine avaliku menetlushuvi puudumise korral ja kui süü ei ole suur eeldab, et isiku süü näol ei ole tegemist raske kuriteoga ning juhtumi osas puudub avalik menetlushuvi. Eelnõu seletuskirja järgi on antud sätte eesmärk vähendada õiguskaitseorganite töökoormust ning säästa menetluskulusid. Kasutades otstarbekuse põhimõtet, seatakse rõhk kergematelt kuritegudelt raskemate kuritegude menetlemisele⁶¹.

KrMS § 202 järgi on prokuratuuril võimalus määrata isikule järgnevaid kohustusi – tasuda kriminaalmenetluse kulud ja hüvitada kuriteoga tekitatud kahju (§ 202 lg 2 p 1); maksta kindel summa riigituludesse või sihtotstarbeliseks kasutamiseks üldsuse huvides (§ 202 lg 2 p 2); teha 10–240 tundi üldkasulikke tööd (§ 202 lg 2 p 3); mitte tarvitada narkootikume ja alluda ettenähtud sõltuvusravile (§ 202 lg 2 p 4). Kui isik ei täida temale määratud kohustusi on prokuratuuril õigus antud kriminaalasjas menetlus uuendada (§ 202 lg 6 ja 7).

KrMS § 203¹ järgi kriminaalmenetluse lõpetamine leppimise tõttu eeldab olukorda, kus kannatanu ja kahtlustatav on omavahel leppinud. Enne kriminaalmenetluse lõpetamist leppimise tõttu viiakse läbi lepitusmenetlus (KrMS § 203²). Lepitusmenetlust ja kriminaalmenetluse lõpetamist leppimise tõttu võib pidada Eestis kehtiva kriminaalõiguse alal taasavastatud võimaluseks leida kompromiss kahtlustatava ja kannatanu vahel. Ka erasüüdistusmenetluse kehtivuse ajal oli kohtuniku esmaülesandeks erasüüdistusasjas kriminaalmenetluse alustamise otsustamisel püüda osapooli omavahel lepitada. Alles siis kui osapooli lepitada ei olnud võimalik alustas kohtunik menetluse (KrMK § 392). Vastavalt seaduseelnõule võimaldab kriminaalõiguses toimiv lepitusmenetlus ohvri suuremat kaasamist

⁶¹ Kriminaalmenetluse koodeksi, karistusseadustiku ja väärtemenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 102 seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=032120013&login=proov&password=&system=ems&server=ragne11>, 28.04.2012.a

otsustusprotsessi, mis kindlasti suurendab inimeste osalus- ja turvatunnet, teiselt poolt vähendab kuriteoga kaasnenud pingeid, hirmu, viha jms tundeid, mis võivad äärmuslikel juhtudel viia omakohtuni⁶². Lepitusmenetluse aktiivset rakendamist pooldab ka Eesti kriminaalpoliitika, mis näeb ohvri ja kurjategija omavahelist lepitamist isikuvastaste kuritegude ennetusvahendina⁶³. Samas Euroopa Nõukogu Naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsioon aga keelustab liikmesriikidel konventsiooni kohaldamisalasse kuuluvate vägivalla vormide suhtes kohustuslikud alternatiivsed vaidluste lahendamised, sealhulgas vahendamised ja lepitused (artikkel 48 p. 1)

Kannatanul on lepitusmenetluse käigus võimalik ise kahtlustatavale määrata kohustused, mida ta peab täitma nii kannatanule tekitatud kahju hüvitamiseks kui edaspidise käitumise puhuks. Kahjud ei pruugi alati tähendada ainult rahalist kompensatsiooni, kannatanu võib kahtlustatavale määrata ka täiesti inimlikke ja mitterahalisi kohustusi nagu näiteks üksteise suhtes lugupidav käitumine ja edasine vägivalla kasutamise vältimine. Kriminaalmenetlus lõpetamisel leppimise tõttu kohustab prokurör kahtlustatavat täitma kannatanu poolt talle määratud kohustusi.

KrMS § 203 järgi kriminaalmenetluse lõpetamine karistuse ebaotstarbekuse tõttu on kohaldatav teise astme kuritegudele kahtlustatava või süüdistatava ja kannatanu nõusolekul kui kuriteo eest mõistetav karistus oleks tühine, võrreldes kahtlustatavale või süüdistatavale mõne teise kuriteo toimepanemise eest mõistetud või eeldatavalt mõistetava karistusega; kuriteo eest karistuse mõistmist ei ole oodata mõistliku aja jooksul ning kui kahtlustatavale või süüdistatavale muu kuriteo toimepanemise eest mõistetud või eeldatavalt mõistetav karistus on piisav karistuse eesmärkide saavutamiseks ja avaliku menetlushuvi rahuldamiseks.

2010.a koostas Justiitsministeerium esmakordselt perevägivalla juhtumite menetluspraktika analüüsi⁶⁴ näitamaks, milline on menetluspraktika politseini jõudnud perevägivalla juhtumites. Vaatluse alla võeti 579 kehalise väärkohtlemise (KarS § 121) juhtumit, millede näol oli tegemist perevägivallaga.

Kogu juhtumitest 359 juhtumit jõudis lahendini, kus on võimalik kahtlustatavale määrata kohustus või karistus. Nendest 234 juhtumi puhul lõpetati menetlus otstarbekuse tõttu (KrMS

⁶² Karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja ohvriabi seaduse muutmise seaduse eelnõu 939 seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=061660010&login=proov&password=&system=ems&server=ragne11>, 28.04.2012.a

⁶³ Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018 .p. 23

⁶⁴ J.Salla, L.Surva. Perevägivalla juhtumite menetluspraktika...

§ 202, 203 ja 203¹) ning 125 juhtumit said lahenduse kohtus. Seega saadeti kohtusse ainult 35 % juhtumitest, kus oli tõendatud kahtlustatava süü.

Omakorda kohtusse jõudnud 125-st juhtumist 18 (14 %) osas mõisteti karistuseks rahaline karistus, 16 (13 %) osas mõisteti karistuseks reaalne vangistus, 66 (53 %) osas jäeti reaalne vangistus tingimisi kohaldamata ja 25 (20 %) osas asendati reaalne vangistus üldkasuliku tööga⁶⁵. Kohtusse jõudnud juhtumitest oli 56 % saadetud kokkuleppemenetluse korras, 38 % lühimenetluse korras on ning 6 % käskmenetluse korras. Üldmenetluse korras lahendamisele kuuluvaid kriminaalasju kohtusse ei jõudnud. Perevägivalda kriminaalasjade kohtulik arutamine üldmenetluses on pigem erandlik⁶⁶.

Keskmine reaalse vangistuse pikkus oli 10 kuud. Üldkasuliku tööga karistatutele määratud töö maht oli keskmiselt 248 tundi. Rahalise karistuse keskmine summa oli 534 eurot⁶⁷.

1.5. Perevägivalda ennetamine ja vähendamine

Perevägivalda laialdane levik ja selle probleemaatilisuse esiletõstmine ühiskonnas on endaga kaasa toonud kohustuse riigile midagi selle vähendamiseks ja ennetamiseks ette võtta. Kuna perevägivalda näol on eelkõige tegemist kuriteoga siis on riigi võimaluseks selle levikut ja ennetust teostada läbi kriminaalseaduste. Kriminaalseadusega saavutatavate eesmärkide püstitamise ning nende eesmärkide saavutamiseks vajalike vahendite valikuga tegeleb kriminaalpoliitika⁶⁸.

Perevägivalda ennetamiseks ja vähendamiseks vajalike meetmete valikut sisaldavad Eestis nii turvalisus- kui ka kriminaalpoliitika alased suunitlused.

10.06.2008.a kiitis Riigikogu heaks Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015⁶⁹, mis piiritleb turvalisuspoliitika ühtsed põhimõtted, visiooni, suunad ja pikaajalised mõjupõhised eesmärgid, millest avalik, mittetulundus- ja erasektor peavad lähtuma ning mille saavutamisele kaasa aitama⁷⁰.

⁶⁵ Samas, lk 2.

⁶⁶ Samas, lk 7.

⁶⁷ Samas, lk 1.

⁶⁸ J.Sootak. Kriminaalpoliitika. Tartu Ülikool. Tallinn. Juura 1997, lk 28.

⁶⁹ Eesti turvalisuspoliitika põhisuundade aastani 2015 heakskiitmine. – 10.06.2008. RT I 2008, 25, 165.

⁷⁰ Samas, p 1.

Turvalisuspoliitika põhisuundade visiooni kohaselt on Eesti aastal 2015 turvaline ühiskond, mis väljendub ohutumas elukeskkonnas ja igapäevase turvatunde suurenemises ning hukkunute või tervisekahjustusi saanute arvu vähenemises. Kõikide ühiskonnaliikmete turvalisus on kindlustatud avaliku, era- ja mittetulundussektori koostöös, mis toimib nii riiklikul kui ka kohalikul tasandil ning mille läbivaks suunaks on ohtude ennetamine. Ühtlasi on suurenenud elanike oskus ohuolukorras õigesti toimida ja paranenud on teadmised enese ning teiste hättasattunute aitamiseks⁷¹.

Ühiskonna turvalisuse tagamiseks nähakse muude meetmete hulgas isikuvastaste kuritegude arvu vähendamist, pöörates erilist tähelepanu tapmistele ja mõrvade ning alaealiste vastu toime pandud kuritegude arvu alandamisele. Antud eesmärgi saavutamiseks nähakse probleemist teavitamiseks ja hoidumiseks ette meediakampaaniate läbiviimist kooli- ja lähisuhtevägivallast ning sotsiaalprogramme pakkuvatele mittetulundusühingutele makstavate toetuste suurendamist⁷². Sotsiaalprogrammide eesmärgiks on suuremate võimaluste loomine, kus juba ohukahtluse korral oleks võimalik rakendada sotsiaalseid ennetusmeetmeid nende isikute suhtes, kes kuuluvad riskirühmadesse, mis annab võimaluse isikute sotsiaalse mõjutamise kaudu vähendada ohu realiseerumise riske⁷³.

Kriminaalpoliitika eesmärgiks on ühiskonna turvalisuse tagamine süütegude ennetamise ja nendele reageerimise, süütegudega tekitatud kahju vähendamise ning õigusrikkujatega tegelemise kaudu⁷⁴.

09.10.2010.a Riigikogu poolt heaks kiidetud Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018 nimetab oma esmaseks eesmärgiks korduvkuritegevuse ning alaealiste kuritegevuse ennetamise. Kõrgendatud tähelepanu tuleb pöörata ka organiseeritud kuritegevuse ning isikuvastaste kuritegude, sealhulgas perevägivallale ennetamisele ning neile reageerimisele⁷⁵. Kõrgendatud tähelepanu pööramine perevägivallale põhineb asjaolul, et vägivald lähisuhetes

⁷¹ Samas, p 7.

⁷² Samas, p 9.1 ja 9.2.

⁷³ Riigikogu otsuse "Eesti turvalisuspoliitika põhisuundad aastani 2015 heakskiitmine" eelnõu 263 OE I seletuskiri, p. 9.3. Arvutivõrgus kättesaadav:

<http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems&emshelp=true&eid=298761&u=20120407141712>, 28.04.2012.

⁷⁴ Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018 heakskiitmine. –09.06.2010. RT III 2010, 26, 51.

⁷⁵ Samas, p 3 ja 4.

vähendab töövõimet ning toob suuri kulutusi meditsiini- ja sotsiaalsfäärile, olles seega mitte ainult traumeeriv ohvritele, vaid kokkuvõttes kulukas ja kahjulik kogu riigile⁷⁶.

Korduvkuritegevuse vähendamiseks nähakse muude abinõude hulgas ette rehabilitatsiooniprogrammide rakendamist kurjategijatele⁷⁷. Rehabilitatsiooniprogramme kurjategijatele peetakse peamiseks võimaluseks neile oskuste õpetamiseks ning nende raviks⁷⁸. Perevägivalda vähendamiseks nähakse ette ühiskonna teadlikkuse tõstmine antud teemal, ohvrite abistamine ja lepitamise rakendamine ohvri ja kurjategija vahel⁷⁹.

01.04.2010.a kiitis Eesti Vabariigi Valitsus heaks Vägivalla vähendamise arengukava aastateks 2010-2014⁸⁰. Arengukava eesmärk on vähendada ja ennetada vägivalda selle mitmesugustes vormides. Arengukavas on vaatluse alla võetud alaealistega seotud vägivald, perevägivald ja inimkaubandus. Arengukava kolmandaks eesmärgiks on seatud perevägivalda (sh naistevastase vägivalla) vähendamine ja ennetamine, mis seisneb perevägivaldalaases ennetustöös (10. meede), perevägivalda ohvrite abistamisvõimaluste arendamises (11. meede), perevägivalda juhtumite uurimise tõhustamises ja -ohvrite kaitsmisel (12. meede) ja rehabilitatsioonis ja töös vägivallatsejatega (13. meede).

13. meetme tegevuse – rehabilitatsiooniprogrammide rakendamine vägivallatsejatele, oodatavaks mõjuks nimetatakse väärkohtlejate retsidiivsuse ja korduvjuhtumite arvu vähenemine, hoiaku vägivalla kasutamise suhtes taunivamaks muutumine. Vägivalla vähendamise arengukava rakendusplaani⁸¹ kohaselt tuleb 13.meetme tegevuse raames Justiitsministeeriumil 2011.a-ks luua ja rakendada programm, kuhu saab suunata vägivallakuritegudes süüdimõistetuid.

05.11.2011.a teatas Justiitsministeerium, et sügisel alustatakse vanglates pere- ja paarisuhte vägivalla vähendamisele suunatud sotsiaalprogrammi rakendamist.

⁷⁶ Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018 seletuskiri, lk 14. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=50604/Seletuskiri+%28kriminaalpoliitika+arengusuunad+aastani+2018%29.pdf>, 28.04.2012.a. [Edaspidi: Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018 seletuskiri ...]

⁷⁷ Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018 p 19.

⁷⁸ Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018 seletuskiri..., lk 32.

⁷⁹ Samas, p 23-24.

⁸⁰ Justiitsministeerium. Vägivalla vähendamise arengukava aastateks 2010-2014..., lk 30.

⁸¹ Vägivalla vähendamise arengukava aastateks 2010-2014 uuendatud rakendusplaan aastateks 2012-2014. 19.04.2012. Valitsuse korraldus nr 174. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://valitsus.ee/et/valitsus/arengukavad/turvaline-est>, 28.04.2012.

Perevägivalda vähendamisele suunatud sotsiaalprogrammide rakendamise vajadus tuleneb ka mitmetest rahvusvahelistest õigusaktidest.

Euroopa Nõukogu soovitus tõstab esile vajaduse vägivaldaohvrite turvalisuse tagamiseks rakendada vägivalda toimepanijatele sekkumisprogramme. Soovituse kohaselt peaksid liikmesriigid organiseerima sekkumisprogramme, mille eesmärgiks on julgustada vägivaldteo toimepanijaid omaks võtma vägivaldavaba käitumist, aidates neil oma tegusid mõista ning vastutust teadvustada (p. 50). Sekkumisprogrammides osalemine peaks olema vabatahtlik aga mitte alternatiivina kohtulikule karistusele (p. 51). Lisaks soovitatakse rajada eraldi vägivaldsetele meestele mõeldud keskused ja tugikeskused (p. 52).

Sarnaselt Euroopa Nõukogu soovitusele peab Euroopa Nõukogu konventsioon oluliseks ennetava iseloomuga sekkumis- ja teraapiaprogrammide rakendamist. Nimelt kohustab konventsioon konventsiooniosalistel võtma kasutusele vajalikke seadusandlikke või muid meetmeid, et töötada välja või toetada programme, mille eesmärgiks on õpetada perevägivalda toimepanijaid vägivaldast loobuma, et vältida edasist vägivalda ning muuta vägivaldseid käitumisharjumusi (art. 16. P. 1). Teraapiaprogrammide eesmärgiks on takistada vägivaldsete jaoks uute kuritegude sooritamist (art. 16 p. 2). Programmide rakendamisel peetakse esmatähtsaks ohvrite turvalisust, toetamist ja inimõigusi ning et neid programme viiakse vajadusel ellu ohvritele spetsiaalseid tugiteenuseid pakkuvate asutuste koordineeritud koostöös (art. 16 p. 3).

02.02.2006.a vastu võetud Euroopa Parlamendi resolutsioon kutsus liikmesriike üles võtma asjakohaseid meetmeid, et tagada naistevastase vägivalda ohvriks langenutele ja ohvriks langeda võivatele parem kaitse ja toetus: võttes vastu retsidivismi vähendamiseks naistevastaste vägivaldaaktide toimepanijate vastase ennetava karistusstrateegia ning pakkudes toimepanijatele kas nende enda algatusel või kohtuotsuse alusel nõustamisteenuseid (p. 4. C) ning tagades, et kõik vägivaldtegevuste toimepanijad saavad professionaalset abi ja ravi (p. 4. N).

08.03.2010.a Euroopa Liidu järeldustes kutsus Euroopa Liit liikmesriike tungivalt üles töötama välja kriteeriumid preventiivseks sekkumiseks ning töötama välja raviprogrammid võimalikele ja tegelikele naistevastase vägivalda toimepanijatele, sealhulgas kriteeriumid ohvri turvalisuse, ohutuse ning eetiliste ja kvaliteediaspektide jaoks (p. 40).

2. PEREVÄGIVALLA ENNETAMISELE JA VÄHENDAMISELE SUUNATUD SOTSIAALPROGRAMMID.

2.1. Perevägivalda ennetamisele ja vähendamisele suunatud sotsiaalprogrammide areng ja erisus.

Kuigi maailmas on läbi viidud mitmeid uuringuid vägivalla põhjuste kohta siis ühisele järeldusele selle üle pole jõutud. Erinevad uuringud on aluseks erinevatele vägivalla põhjuste teooriatele. Üldiselt jagunevad vägivalla teooriad kaheks, ühed käsitlevad vägivaldat kui reaktsiooni ja teised käsitlevad vägivaldat kui teadlikku instrumentaalset tegu. Vägivaldat kui reaktsioon on seotud järeldusega, et inimloomusele, eriti meestele, on agressiivsus looduse poolt omane. Teadlased, kes käsitlevad vägivaldat kui tegu usuvad, et vägivaldat on vahendiks mingi eesmärgi saavutamiseks⁸².

Kuritegevuse vähendamisele ja ennetamisele suunatud sotsiaalprogramme on rakendatud juba aastakümneid. Juba 19. sajandi lõpu poole avaldas sotsioloogilise koolkonna esindaja Franz von Liszt, et süüdlast ei ole vaja mitte lihtsalt karistada, talle kuriteo raskusest tuleneval määral kadusid ja kitsendusi põhjustada, vaid kasvatada või parandada, kohelda. Karistuse mõõt ei ole mitte üksnes kuritegu, vaid eelkõige põhjused, miks kuritegu toime pandi ning isik, kellele karistust kohaldatakse⁸³. Eelkõige rakendatakse sotsiaalprogramme alaealiste kurjategijate puhul, kuid aina enam on neid hakatud rakendama ka täiskasvanud kurjategijate hulgas.

Sotsiaalprogrammide efektiivsuse tagamiseks on erinevatele kuriteoliikidele välja arendatud ka eraldi sotsiaalprogrammid. Kuigi juba varasemalt olid kasutusel vägivalla vähendamisele suunatud sotsiaalprogrammid siis alates 1970-ndatel avalikkuse ette toodud naiste kuritarvitamise probleemist hakkasid paralleelselt tekkima ka eraldi programmid sellistele vägivallatsejatele, kes kasutavad vägivaldat oma partneri suhtes. Esimestena pakkusid oma partnereid ründavatele meestele rehabilitatsiooniprogramme just vaimse tervise praktikud, kuna perevägivaldat nähti kui abielu konflikti, mille lahendamiseks oli praktikuid treenitud⁸⁴. Tulenevalt feministide survest kaldus perevägivaldat kui abikaasade vahelise probleemina

⁸² D.Muro-Ruiz. The Logic of violence. Politics May2002, Vol. 22 Issue 2, Blackwell Publishing, lk 109.

⁸³ J.Sootak. Veritasust kriminaalteraapiani. Käsitlusi Kriminaalõiguse ajaloost. Tallinn: Juura, Õigusteabe AS, 1998, lk197.

⁸⁴ E.S.Mankowski, J. Haaken, C.S.Silvergleid. Collateral Damage: An Analysis of the Achievements and Unintended Consequences of Batterer Intervention Programs and Discourse. Journal of Family Violence, Vol. 17, No. 2, June 2002, lk 169.

käsitlemine ainult meestele tunnuslikuks vägivalialiigiks. Kuna peres aset leidvat vägivaldsust peetakse enam omaseks just meestele siis aina rohkem mehi osaleb tänapäeval “ravi” programmides tulenevalt kriminaalsüsteemis kasutusel olevate sekkumisprogrammide piiritletusest ja traditsionaalsusest põhjustatud läbikukkumistest ja naiste gruppide survest⁸⁵.

Otsustamisel selle üle, kas perevägivald vajab eraldi integreeritud teooriat või mitte, tuleb arvesse võtta asjaolu, kas peres esineb muutujaid, mis puuduvad teistes gruppides või kas osapoolte omavaheline suhe erineb teistes gruppides olevast. Kuna perekond sisaldab erilist suhet kuriteo toimepanija ja kannatanu vahel – esineb nii intiimne kui privaatne suhe, mida ei esine mitte üheski teises kuriteos, siis ei ole võimalik rakendada peresisese vägivalla põhjuste puhul samu teooriaid, mis teiste kuritegude puhul⁸⁶.

Perevägivalla ennetamisele ja vähendamisele suunatud programmid on tulenevalt erinevate vägivallateooriate arengule arenenud erinevaid teid pidi. Enamus naiste vastu vägivalda kasutatavate vägivallatsete suunatud programmidest on mõjutatud naiste liikumise juhtideedest, mille kohaselt on vägivaldsus seotud soo ja võimuga. Teised programmid on välja arenenud pigem psühhoteraapia, juhtumialase ja katseajaga seonduva kontekstiga⁸⁷. Kuigi perevägivallajuhtumites enim levinud sotsiaalprogrammideks on feministlikel ja psühhodünaamilistel teooriatel põhinevad programmid siis enamjaolt rakendatakse siiski mitmel teooriatel põhinevaid segaprogramme. Üldiselt jaotatakse perevägivalla põhjuste teooriad neljaks: psühhodünaamiline, ventilatsiooni, kognitiivne-käitumuslik ja feministlik teooria⁸⁸. Rakendust on leidnud ka perekonnateooria, mille rakendusala perevägivalla juhtumites on tänapäevaks oluliselt vähenenud.

⁸⁵ R.P.Dobash. R.E. Dobash. *Confronting Violent Men. Home Truths About Domestic Violence. Feminist Influences on policy and practise – a reader.* lk 291. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://books.google.ee/books?id=X3pGyXA0yH4C&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>, 28.04.2012. [Edaspidi: R.P.Dobash. R.E. Dobash. *Confronting Violent Men. Home Truths About Domestic Violence...*]

⁸⁶ R.J.Gelles, M.A.Straus. *Determinants of violence in the family: Toward a theoretical integration.* Contemporary Theories About The Family. New York: Free Press, 1979, lk 550. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://pubpages.unh.edu/~mas2/v10r.pdf>, 28.04.2012.a.

⁸⁷ R.P.Dobash, R.E.Dobash. *Criminal Justice Programmes sor Men Who Assault Their Partners.* Handbook of Offender Assessment and Treatment. Edited by C.R.Hollin. John Wiley & Sons Ltd. 2000, lk379. [Edaspidi: R.P.Dobash, R.E.Dobash. *Criminal Justice Programmes sor Men Who Assault Their Partners...*]

⁸⁸ K.A. Fall. *Domestic Violence Perpetrators: Intervention and Prevention.* Violence. Psychological Correlates, Concepts and Intervention Strategies. Edited by D.Sandhu. Nova Science Publishers Inc 2001. lk 304. Arvutivõrgus kättesaadav: http://books.google.ee/books?id=JPwDcEBq87UC&pg=PA295&lpg=PA295&dq=Domestic+Violence+Perpetrators:+Intervention+and+Prevention.+Violence.+Psychological+Correlates,+Concepts+and+Intervention+Strategies.&source=bl&ots=Az9eqJfW00&sig=h743HxIYQKKIS-sz-sPFdoiEPeg&hl=et&sa=X&ei=prieT76yN4eN4gSIj_2pDg&ved=0CDEQ6AEwAg#v=onepage&q&f=false, 28.04.2012. [Edaspidi: K.A. Fall. *Domestic Violence Perpetrators: Intervention and Prevention...*]

2.2. Pervägivalda põhjuste teooriad ja nendele vastavad sotsiaalprogrammid

2.2.1 Psühhodünaamiline teooria

Psühhodünaamiline teooria põhineb Sigmund Freud'i ideedel, mille kohaselt on isiku käitumine seotud tema läbielamistega lapsepõlves. Isikute vägivaldset käitumist kodus põhjendatakse isiku traumaatiliste läbielamistega lapsepõlves, milleks on nii füüsiline kui seksuaalne kuritarvitamine, põlgamine, hooletusse jätmine ja häbistamine⁸⁹. Teooria kohaselt kasutab vägivallatseja oma isiklike traumade üle kontrolli saavutamiseks teiste isikute suhtes vägivalda, et panna nad samasse traumaolukorda, kus ta ise oli⁹⁰.

Seega peab psühhodünaamiline teooria isiku vägivaldse käitumise põhjusteks tema enda ebameeldivaid kogemusi minevikus. Käesolev teooria kinnitab ka asjaolu, et lapsena kodus kogetud vägivald võib täiskasvanueas väljenduda isiku enda vägivaldses käitumises.

Antud teoorial põhineva vägivallatseja vägivaldse käitumise vähendamisele suunatud programmi eesmärgiks on välja selgitada vägivallatseja käitumise ja tema lapsepõlves aset leidnud ebameeldivate kogemuste vahel seoste leidmine. Eeldatakse, et kui vägivallatseja leiab seosed oma vägivaldse käitumise ja isiklike traumade vahel siis soovib ta enda käitumist muuta⁹¹.

2.1.2. Ventilatsiooni teooria

Ventilatsiooni teooria kohaselt on vägivald alalhoitud viha tulemus. Vägivallatsejad kasutavad inimesed, kes ei oska oma viha muul viisil välja elada. Isikute puhul, kes oma viha avatult välja elavad on väiksem tõenäosus muutuda füüsiliselt vägivaldseks⁹².

Programmi eesmärk on õpetada vägivallatsejaid oma viha välja elama muul viisil kui seda on füüsiline vägivald. Vägivallatsejatel on näiteks soovitatud oma viha välja elamiseks kasutada

⁸⁹ M.Jarvis. Psychodynamic Psychology. Classical theory and contemporary research. Thomson Learning 2004. lk 81.

⁹⁰ D.G, Saunders. Feminist-Cognitive-Behavioral and Process-Psychodynamic Treatments for Men Who Batter: Interaction of Abuser Traits and Treatment Models. – Violence and Victims, Vol. 11, No. 4, 1996. Springer Publishing Company, lk 395. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/2027.42/51468/1/Feminist-Cognitive-BehavioralSaundersV%26V%20SEC.pdf>, 28.04.2012.

⁹¹ K.A. Fall. Domestic Violence Perpetrators: Intervention and Prevention... lk 304

⁹² Samas, lk 305.

patju või pesukäsnašid. Perevāgivala juhtumites aga peetakse ventilatsiooni teooriat pigem ebaefektiivseks kuna see tekitab jātakuvalt vāgivalaohvritele hirmu vāgivalatseja ees, kuna vāgivalatsejal soovitatakse oma agressiivsus siiski vālja elada, olenemata sellest, et mitte vāgivala ohvri aga nt esemete peal⁹³.

Ventilatsiooni teoorial pōhineb ka laialdaselt levinud vāgivalatsejatele suunatud programm – viha juhtimine (*Anger Management*), mida rakendatakse ka Eesti vanglates ja kriminaalhoolduses. Viha vāhendamisele suunatud programmid ōpetavad vāgivalatsejatele sotsiaalseid oskusi, millega neil on vōimalik efektiivselt ja ilma vaenuliku kāitumiseta toime tulla provokatiivsetes olukordades⁹⁴.

Ventilatsiooniteoorial pōhinevate programmide miinuseks tuuakse asjolu, et nad ei tegele viha ja vāgivala tekkepōhjustega⁹⁵.

2.1.3. Kognitiivne – kāitumuslik teooria

Kognitiivse – kāitumusliku teooria kohaselt on vāgivaldsus ōpitud kāitumine, kus on puudusi isiku kognitiivsetest oskustest. Teooria leiab, et kui isikud on ōppinud vāgivaldselt kāituma, on nad vōimelised ōppima ka mittevāgivaldselt kāituma⁹⁶.

Kognitiivse – kāitumusliku teooriale pōhinev programm pūuab tuvastada vāgivalatseja mōtted ja uskumused, mis eelnevad vāgivaldsele kāitumisele, et lūkata ūmber vāited, mida vāgivaldsed mehed kasutavad oma vāgivaldsuse ōigustamiseks. Programmi eesmārgiks on muuta vāgivaldsete meeste mōtlemisviisi vāgivaldast ja selle tekkepōhjustest, et rikkuda sūndmustejada, mis viib vāgivaldsele kāitumisele⁹⁷. Kognitiivne – kāitumuslik programm on seega eelkōige suunatud isiku vāgivaldse kāitumise muutmisele vāgivallavabaks lābi uute teadmiste ōpetamise ja nende rakendamise isiku kāitumises.

⁹³ Samas, lk 305.

⁹⁴ V.L.Quinsey, G.T.Harris, M.E.Rice, C.A.Cormier. Violence Offenders. Appraising and managing risk. – American Psychological Association, 1998, lk 204.

⁹⁵ R.P.Dobash, R.E.Dobash. Criminal Justice Programmes sor Men Who Assault Their Partners... lk 381.

⁹⁶ K.A. Fall. Domestic Violence Perpetrators: Intervention and Prevention.... lk 305

⁹⁷ G.Smedslund, T.K.Dalsbo, A.Steiro, A.Winswold, J.Clench-Aas. Cognitive behavioral therapy for men who physically abuse their female partner (Review). – The Cochrane Library 2011, Issue 2. Wiley Publishers, lk 3. Arvutivōrgus kattesaadav: <http://apps.who.int/whl/reviews/CD006048.pdf>, 28.04.2012.a.

Kognitiivsele – käitumuslikule teooriale põhineb ka vägivaldusele kalduvatele kurjategijatele suunatud programm – vägivalla asendamise treening, mida rakendatakse ka Eesti vanglates ja kriminaalhoolduses.

2.1.4. Feministlik teooria

Kuna perevägivalla ohvritena nähakase eelkõige naisi on levinumaks teooriaks perevägivalla põhjuste ja olemuse selgitamisel vägivalla feministlik käsitlus. Feministid tuginevad väitele, et sotsiaalne ühiskond on patriarhaalne, kus meeste vägivaldsust aktsepteeritakse⁹⁸. Feministliku teooria kohaselt seostatakse vägivaldsust isiku, kelleks on alati mees, vajadust saavutada suurem võim ja autoritaarsus naise üle, kus vägivalda kasutatakse kontrolli saavutamiseks ja karistamiseks. Vägivaldsust nähakse tahtliku käitumisena, mis väljendub nii hirmutamises, sundimises kui ka muudes taolistes teist isikut kontrollivates käitumisviisides⁹⁹.

Ajalooliselt on feministid keskendunud ainult naissoost abikaasa ründamisele (*wife assault*) jättes tähelepanuta naiste poolt toime pandud vägivalla ja samasooliste partnerite vahel aset leidva vägivalla¹⁰⁰.

Feministlik programm keskendub täielikult vägivallatsejale kui mehele, püstitades eesmärgiks muuta vägivallatseja õigustusi tema vägivaldsele käitumisele ja vähendada tema vajadust võimule ja kontrollile¹⁰¹

Enamasti on feministliku programmi näol tegemist feministliku ja kognitiivse käitumusliku teooriatele põhineva segaprogrammiga, kus isikute vägivaldsust põhjendatakse tulenevalt feministlikust teooriast aga programm viiakse läbi vastavalt kognitiivsele – käitumuslikule teooriale.

⁹⁸ D.Dutton. Rethinking Domestic Violence. Canada: UBS Press 2006, lk 10. Arvutivõrgus kättesaadav: http://books.google.ee/books?id=SSJC_usBJ5kC&pg=PR3&lpg=PR3&dq=Donald+G.+Dutton,+Rethinking+Domestic+Violence.&source=bl&ots=achxzd3Iys&sig=YjMGc9Hmb-14GxgkxweJ2uNuBQQ&hl=et&sa=X&ei=ITdvT7KBIZHY4OTky4m_Ag&ved=0CDEQ6AEwAg#v=onepage&q=Donald%20G.%20Dutton%2C%20Rethinking%20Domestic%20Violence.&f=false, 28.04.2012. [Edaspidi: D.Dutton. Rethinking Domestic Violence...]

⁹⁹ R.P.Dobash, R.E.Dobash. Criminal Justice Programmes sor Men Who Assault Their Partner..., lk 380.

¹⁰⁰ D.Dutton. Rethinking Domestic Violence ..., lk 97.

¹⁰¹ K.A. Fall. Domestic Violence Perpetrators: Intervention and Prevention...lk 306

Enim levinud feministlikule teorialele põhinevaks programmiks on Duluthi mudel (DAIP - The Duluth Domestic Abuse Intervention Project). Tegemist on 1970-ndate lõpul loodud sekkumisprogrammiga meestele, kes on kuriteos süüdimõistetud aga karistatud mitte reaalse vanglakaristusega, oma naissoost partneri suhtes vägivalda kasutamises. Programmi eesmärk on vägivalda ohvritest naiste kaitsmine uute vägivallategude eest, pannes vägivallatseja oma tegude eest vastutama. DAIP feministlik vaade käsitleb meeste vägivaldsust kui meestele omast probleemi omada võimu ja kontrolli naise üle. Naise poolset vägivalda meeste suhtes käsitletakse ainult enesekaitsena¹⁰². Meeste vägivalda võimalike muude põhjuste uurimisele ja käsitlemisele programm ei keskendu, mis on toonud kaasa ka mitmete autorite poolse kriitika antud programmile¹⁰³.

2.1.5. Perekonnateooria

Perekonnateooria kohaselt on vägivaldsus perekonnas ebaterve perekonnamudeli tagajärg. Antud teooria kohaselt ei eristata vägivallatses peres ohvreid ja vägivallatsejaid, vägivalla tekkimise põhjustajatena nähakase mõlemat osapoolt¹⁰⁴.

Perekonnateorialele põhineva programmi eesmärgiks on kaasata olukorra lahendamisele mõlemad osapooled, kus õpetatakse sotsiaalseid oskusi üksteisega suhtlemiseks ja probleemide lahendamiseks. Vastupidiselt Duluthi mudelile, kus vägivalla süüdlasena käsitletakse ainult meessoost poolt, näeb peresüsteemi mudel ette mõlema osapoolte nõustamist, kus ei süüdistata ainult ühte osapoolt. Antud mudel on eelkõige suunatud perekonna säilimisele¹⁰⁵.

2.3. Sotsiaalprogrammide rakendamine Eestis.

Perevägivalla leviku üheks põhjuseks on vähene tegelemine vägivallatsejatega, mis on vajalik, et muuta nende käitumist ja hoida neid eemal uute vägivallaaktide kordasaatmisest. Mitmete riikide praktikas on ühe perevägivallavastase meetmena loodud vägivallatsejatele

¹⁰² Home of the The Duluth Model. What is the Duluth Model? <http://www.theduluthmodel.org/about/index.html>

¹⁰³ D.G.Dutton, K.Corvo. Transforming a flawed policy: A call to revive psychology and science in domestic violence research and practice. *Aggression and Violent Behavior* 11 (2006). lk 463.

¹⁰⁴ R.P.Dobash. R.E. Dobash. *Confronting Violent Men. Home Truths About Domestic Violence...*, lk 292

¹⁰⁵ K.Healey, C.Smith, C.O'Sullivan. *Batterer Intervention: Program Approaches and Criminal Justice Strategies*. National Institute of Justice. US Department of Justice, lk 20. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://books.google.ee/books?id=AXDt0NTh5fkC&pg=PA20&lpg=PA20&dq=The+family+systems+model+batterer&source=bl&ots=Dn5rc7M5jL&sig=hUuXw2HhzLXm5IKfaFEYhWBuRso&hl=et&sa=X&ei=RB9uT5iPGomI4gTNzIjAAg&sqi=2&ved=0CF0Q6AEwCQ#v=onepage&q=The%20family%20systems%20model%20batterer&f=false>, 28.04.2012.

tugigrupid, mille eesmärgiks on ära hoida uusi vägivallajuhtumeid. Eestis on see teema veel vähe arenenud¹⁰⁶.

Eesti seadusandlus võimaldab perevägivalla vähendamisele ja ennetamisele suunatud sotsiaalprogrammide rakendamist ainult kohtu poolt vangistusega karistatud isikute puhul ja sedagi ainult kolmel juhul: vägivallatsejat karistatakse kohtus reaalse vangistusega, mis jäetakse tingimuslikult kohaldamata allutades ta käitumiskontrollile, mille käigus ta peab osalema sotsiaalabiprogrammis; vägivallatseja on juba asunud temale kohtus mõistetud vangistust kandma ja tema individuaalne täitmiskava näeb ette vajadust osaleda sotsiaalabiprogrammis või vägivallatseja vabastatakse vangistusest ennetähtaegselt allutades ta käitumiskontrollile, mille käigus ta peab osalema sotsiaalabiprogrammis. Muul juhul seadusandlus vägivallatseja sotsiaalabiprogrammis osalemist ei reguleeri.

Tulenevalt perevägivalla kuritegude raskusastmest on enam levinud kohtulikus karistuseks selliste kuritegude puhul tingimisi karistus, kus isik allutatakse kriminaalhooldusele. Kriminaalhoolduse (ja ennetähtaegselt vabanemise) eelis on see, et riigil on võimalik kurjategijatel „silma peal hoida“ ning neid mõjutada sotsiaalprogrammide kaudu¹⁰⁷.

2.3.1. Sotsiaalprogrammide rakendamine tingimisi karistusest vabastatud isikute osas.

KarS § 74 lg 1 järgi võib kohus, arvestades kuriteo toimepanemise asjaolusid ja süüdlase isikut, määrata, et tingimisi vangistus jäetakse süüdimõistetu suhtes kohaldamata kui tähtajalise vangistuse ärakandmine süüdimõistetu poolt ei ole otstarbekas. Sellisel juhul ei pöörata mõistetud karistust täielikult või osaliselt täitmisele, kui süüdimõistetu ei pane kohtu määratud katseajal toime uut kuritegu ja täidab talle katseajaks pandud kontrollnõudeid ja kohustusi. Isiku tingimisi karistusest vabastamine on võimalik ka KarS § 73 alusel, kus puudub võimalus määrata isikule kohustus täita kontrollnõudeid ja kohtu poolt määratud kohustusi. Seega on otsustusõigus selle üle, kas isiku karistusest vabastamisel peab ta täitma ka kontrollnõudeid või mitte antud kohtule. Samalaadne diskretsiooniõigus on antud kohtule ka isikule lisakohustuste määramisel.

Kohtul on võimalik isikule määrata kohustus või kohustused KarS § 75 lg-s 2 toodud loetelust: heastama kuriteoga tekitatud kahju kohtu määratud ajaks; mitte tarvitama alkoholi ja

¹⁰⁶ Justiitsministeerium. Vägivalla vähendamise arengukava aastateks 2010-2014... , lk 29.

¹⁰⁷ Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018 seletuskiri ... ,lk 31.

narkootikume; mitte omama, kandma ja kasutama relva; otsima endale töökoha, omandama üldhariduse või eriala kohtu määratud tähtjaks; alluma ettenähtud ravile, kui ta on selleks eelnevalt nõusoleku andnud; täitma ülalpidamiskohustust; mitte viibima kohtu määratud paikades ega suhtlema kohtu määratud isikutega; osalema sotsiaalabiprogrammis; alluma elektroonilisele valvele, kui ta on selleks eelnevalt nõusoleku andnud. KarS § 75 lg 4 järgi võib kohus kohustusena kinnitada ka lõikes 2 loetlemata kohustusi kui süüdimõistetule lubab oma käitumist parandada ja võtab ise endale KarS § 75 lg-s 2 nimetatud kohustuse.

KarS § 75 lg 2 p 8 nimetatud sotsiaalabiprogrammide sisu ja valikut seadusandlus ei avalda. Kohus langetab otsuse isiku osalemise kohta sotsiaalabiprogrammis arvestades kuriteo toimepanemise asjaolusid ja süüdimõistetule isikut aga ei määra, millises sotsiaalabiprogrammis ta osalema peab.

Otsuse sotsiaalabiprogrammi valiku üle langetab kriminaalhooldusalusele nimetatud konkreetne kriminaalhooldaja. Kriminaalhooldusseadus¹⁰⁸ (KrHS) § 27 järgi hindab kriminaalhooldaja pärast kohtuotsuse jõustumist kriminaalhooldusaluse kriminogeenseid riske ning koostab neist lähtudes kriminaalhooldusaluse osalusel kohtuotsuses märgitud kohustuste täitmise ja kriminaalhoolduse läbiviimise kava. Kriminaalhooldusalusele määratud kohustuste mitte täitmise korral esitab kriminaalhooldaja KrHS § 31 lg 1 järgi kohtule erakorralise ettekande, mille alusel võib kohus KarS § 77 lg 4 järgi määrata süüdimõistetule täiendavaid kohustusi, pikendada katseaega kuni ühe aasta võrra või pöörata karistus täitmisele.

Eeltoodule tuginedes on sotsiaalabiprogrammis osalemine kriminaalhoolduses määratud kohustus niiõelda valikuvõimalus kahe karistuse vahel – vangistus või osalemine sotsiaalabiprogrammis. KarS §-ist 75 tulenevad nõuded ja kohustused ei ole karistuseks *per se* aga tulenevalt tingimisi karistuse sisust on tegemist siiski karistusega¹⁰⁹. Süüdimõistetule on võimalus valida, kas ta täidab talle määratud kohustuse osaleda sotsiaalabiprogrammis või pööratakse talle määratud vangistus täitmisele.

¹⁰⁸ Kriminaalhooldusseadus. – 17.12.1997. [RT I 1998, 4, 62](#); RT I, 23.02.2011, 21.

¹⁰⁹ J.Sootak, S.Lind, R.Otsa. Penalty and Other Punitive Sanctions in the Estonian and European Legal Order. *Juridica International X 2005*, lk 181.

2.3.2. Sotsiaalprogrammide rakendamine vangistust kandvate isikute osas

Lisaks kriminaalhooldusele rakendatakse sotsiaalprogramme ka vangistust kandvate isikute osas. Vangistust kannavad isikud, kellele kohus on määranud karistuseks vangistuse, mis kuulub ära kandmisele. Selle üle, milliseid kohustusi peab vangistust kandev isik vanglas täitma, otsustab kohtu asemel juba vangla. VangistusS § 6 lg 1 järgi on vangistuse täideviimise eesmärgiks kinnipeetava suunamine õiguskaualekäitumisele ja õiguskorra kaitsmisele. Kinnipeetava suunamine õiguskaualekäitumisele ei tähenda kurjategija ümber muutmist riigi poolt vaid tema suunamist sellisele eluviisile, et ta peale vabastamist suudaks elada kuritegusid toime panemata¹¹⁰. Kinnipeetava õiguskaualekäitumisele tee suunamine on vangla ülesanne. Antud kohustust täidab vangla sotsiaalhoolekande teostamise kaudu. VangistusS § 57 lg 1 järgi on sotsiaalhoolekande eesmärk aidata kinnipeetaval säilitada ja luua sotsiaalselt olulisi ja positiivseid kontakte väljaspool vanglat, suurendada tema iseseisvat toimetulekuvõimet ning mõjutada teda õiguskaualekäituma.

Igasuguse vangidega tehtava töö eesmärk on nende taasühiskonnastamine ehk sotsiaalne rehabilitatsioon. Sotsiaalne rehabilitatsioon vanglates jaguneb kolmeks järguks - vastuvõtu-, põhi- ja vabastamisjärg. Kui vastuvõtujärgus asetatakse rõhk perekonna turvalisusele, võimalusele säilitada töökoht ning vajadusele kindlustada vara siis põhijärgus asetatakse rõhk taasühiskonnastumisele nii individuaalse nõustamise kui ka rühmatöö (sh sotsiaalprogrammide) kaudu. Sotsiaalprogrammide eesmärk on õpetada vangidele sotsiaalseid oskusi, mis aitaksid neil ühiskonnas õiguskaualekäituma tulla¹¹¹.

Vastavalt VangistusS § 14 lg 3 järgi tehakse kinnipeetava saabumisel kinnipidamisasutusse kindlaks tema eluloolised andmed, määratletakse tema sotsiaalpsühholoogiline prognoos ja selgitatakse välja muud andmed, mille põhjal koostatakse kinnipeetava individuaalne täitmiskava. VangistusS § 16 järgi koostatakse kinnipeetavale individuaalne täitmiskava ainult siis kui tema poolt realselt ärakandmisele kuuluva vangistuse tähtaeg ületab ühte aastat. Justiitsministri määruse nr 21¹¹² § 1 lg 1 kohaselt on individuaalne täitmiskava kinnipeetava karistuse ja karistusjärgse kinnipidamise täideviimise programm, milles esitatakse kinnipeetava kriminogeensete riskide vähendamise abinõud ning nende

¹¹⁰ J.Sootak. Theories of Punishment and Reform of Criminal Law (Reforms as a Change of Mentality). Juridica International V 2000 lk 77.

¹¹¹ Taasühiskonnastamine. Karistuse kandmine. Vanglateenistuse koduleht. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.vangla.ee/41425>, 28.04.2012.

¹¹² Justiitsministri määrus nr 21. Kinnipeetava individuaalse täitmiskava koostamise ja rakendamise juhend § 1 lg 1. 01.09.2011.a. - [RT I 2008, 43, 586](#), [RT I, 09.07.2011, 5](#)

rakendamise ajagraafik. Justiitsministri määruse nr. 21 § 1 lg 2 järgi on täitmiskava koostamise ja rakendamise eesmärk suunata kinnipeetavat õiguskuulekale käitumisele läbi kriminogeensete riskide maandamise; toetada kinnipeetava arengut haridustaseme tõstmise ning kutse-, töö- ja sotsiaalsete oskuste täiendamise kaudu; tõsta kinnipeetava iseseisvat õiguskuulekat toimetulekuvõimet vabaduses. Täitmiskava võib kinnipeetava kriminogeensete riskide vähendamise abinõuna ette näha ka kohustuse osaleda sotsiaalprogrammis.

Seega on vangla pädevusse jäetud esiteks otsustada, kas kinnipeetav üldse vajab sotsiaalprogrammi ja seejärel otsustada, millist sotsiaalprogrammi ta vajab. Oluline on siinkohal välja tuua, et sotsiaalprogrammides osalemise vajadus tuleneb kinnipeetava individuaalsest täitmiskavast, mis koostatakse ainult sellistele kinnipeetavatele, kelle vangistuse tähtaeg ületab ühe aasta. Võttes arvesse perevägivalla kuritegude raksusastet siis nii pikka vangistust perevägivallakuritegudes enamasti prakikas ei esine.

2.3.3. Sotsiaalprogrammide rakendamine vangistusest tingimisi ennetähtaega vabastatud isikute osas.

KarS § 76 lg 1 järgi võib kohus teise astme kuriteo toimepanemises süüdimõistetud isiku tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastada, kui süüdimõistetu on tegelikult ära kandnud: vähemalt ühe kolmandiku mõistetud karistusajast, kuid mitte vähem kui kuus kuud ning isik nõustub elektroonilise valve kohaldamisega või vähemalt poole mõistetud karistusajast, kuid mitte vähem kui kuus kuud. KarS § 76 lg 4 järgi allutatakse isik katseajaks §-s 75 sätestatud käitumiskontrollile, mis võimaldab määrata talle ka kohustuse osaleda sotsiaalabiprogrammis.

Ka siinkohal on perevägivalla kuritegude raskusastet arvesse võttes küllaltki vähetõenäoline, et isikule mõistetud vangistusaeg ületab kuut kuud, mille järel ta ennetähtaegselt vabastatakse.

2.3.4. Sotsiaalprogrammide rakendamine vabatahtlikkuse alusel.

Vabatahtlikult vägivalla vähendamisele suunatud sotsiaalprogrammides osalemist Eesti seadusandlus ei reguleeri. Siia alla võib liigitada ainult KarS 75 lg-s 4 nimetatud võimaluse kohtul määrata käitumiskontrollile allutatud isikule kohustus, mille ta on ise endale võtnud. Kuna aga KarS § 75 lg 2 nimetab niikuinii ühe kohustusena ka sotsiaalabiprogrammis osalemise siis ei oma siinkohal tähtsust, kas selline kohustuse liik määratakse kohtu poolt enda initsiatiivil või isiku enda soovil. Ka vangistust kandvate isikute suhtes on võimalik

sotsiaalabiprogrammis osalemist võimaldada vabatahtlikkuse alusel kui vajadus tuleneb riskihindamisest¹¹³.

Sotsiaalprogrammides vabatahtliku osalemise puudulikkuse problemaatilisusele on tähelepanu pööranud ka MTÜ Vägivallast Vabaks juhataja Velda Veia oma ettekandes, tuues välja Piret Grossi poolt 2007.a läbiviidud uuringus nimetatud ettepanekut anda vägivalda kasutavatele meestele võimalus vabatahtlikuna osaleda rehabilitatsiooni tugirühmades, kuna arvestades lähisuhtevägivalla spetsiifikat aitaks see paremini lahenda selliseid juhtumeid. Samas ettekandes on viidatud ka 2009 aastal SKA lõpetaja Robert Rähn poolt läbi viidud uuringu adnmetele, mille kohaselt pidas 2007/2009 küsitletud respontidest (Tallinnas ja Harjumaal MTÜ Vägivallast Vabaks rehabilitatsiooni-tugirühmas osalenud lähisuhte vägivallateos süüdimõistetud) 73 % rehabilitatsiooni- tugirühma vajalikuks¹¹⁴. Seega võib järeldada, et kui enamus rehabilitatsiooni- tugirühmas kohustuslikus korras läbinud isikutest leiab, et see on vajalik siis leidub ka mitmeid inimesi, kes soovivad selles vabatahtlikult osaleda.

Samas sotsiaalprogrammide vabatahtlik osalemine ei pruugi olla ka kuigi populaarne, sest vastavalt politseistatiskaanalüüsile tunnetab ainult iga kümnes vägivallatseja ise vajadust konsulteerida spetsialistiga¹¹⁵.

¹¹³ L.Surva. Justiitsministeerium. Vastused teabenõudele. 10.04.2012.a. Toodud lisas. [Edaspidi: L.Surva. Justiitsministeerium. Vastused teabenõudele...]

¹¹⁴ Velda Veia ettekanne Rehabilitatsiooniprogramm paarisuhtes vägivalla kasutamises süüdimõistetud meestele. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.naisteabi.ee/failid/Velda_ettekanne.pdf, 28.04.2012.

¹¹⁵ H.Kase, I.Pettai. Perevägivald Lääne-Eestis 2004-2005. Politseistatistika analüüs..., lk 23.

2.3.5. Kokkuvõtte perevägivalda vähendamisele suunatud sotsiaalprogrammis osalemise eeldustest

Eeltoodule tuginedes on perevägivalda vähendamisele suunatud sotsiaalabiprogrammis osalemisele esitatud järgmised eeldused:

1. kriminaalasi saadetakse kohtusse;
2. isik mõistetakse kohtus kuriteo toimepanemises süüdi;
3. isikule mõistetakse karistuseks tähtajaline vangistus;
 - 3.1. karistuseks määratud tähtajalist vangistust ei pöörata täitmisele;
 - 3.1.1. isik allutatakse käitumiskontrollile;
 - 3.1.2. isikule määratakse kohustus käitumiskontrolli ajal osaleda sotsiaalabiprogrammis.
 - 3.1.3. kriminaalhooldaja valib sotsiaalprogrammiks perevägivalda vähendamisele suunatud sotsiaalprogrammi
 - 3.2. karistuseks määratud tähtajaline vangistus pööratakse täitmisele
 - 3.2.1. isiku vangistustähtaeg on rohkem kui 1a ja talle koostatakse individuaalne täitmiskava
 - 3.2.2. isiku individuaalne täitmiskava näeb ette kohustuse osaleda sotsiaalabiprogrammis
 - 3.2.3. vangla ametnik valib sotsiaalprogrammiks perevägivalda vähendamisele suunatud sotsiaalprogrammi
 - 3.3. isik vabastatakse ennetähtaegselt vangistusest
 - 3.3.1. isik on ära kandnud vähemalt ühe kolmandiku mõistetud vangistusajast, kuid mitte vähem kui 6 kuud ja nõustub elektroonilise valve kohaldamisega või vähemalt poole, kuid mitte vähem kui kuus kuud;
 - 3.3.2. isikule määratakse katseajaks kohustus osaleda sotsiaalabiprogrammis
 - 3.3.3. kriminaalhooldaja valib sotsiaalprogrammiks perevägivalda vähendamisele suunatud sotsiaalprogrammi.

2.4. Rakendatavate sotsiaalprogrammide sisu ja olemus.

Perevägivaldsete inimeste jaoks on mõeldud kuriteopõhine programm “Pere- ja paarisuhte vägivalda vähendamine”, lisaks võib riskipõhiselt kasutada ka “Vihajuhtimist” ja “Agressiivsuse asendamise treeningut”¹¹⁶.

2.4.1. Programm “Pere- ja paarisuhte vägivalda vähendamine”.

Programmi sihtgrupiks on isikud, kes on lähisuhtevägivalda eest süüdi mõistetud. Programmi eesmärgiks on suunata vägivaldsete mõtlema tekitatud kahjudele, õpetada seadma oma tegevusele eesmärgid, et kasvatada enda ja oma lähedaste turvalisust. Programmi kestvus on 13 kogunemist, mis toimuvad 1 – 2 korda nädalas¹¹⁷.

Tegemist on 2007.a Justiitsministeeriumi poolt läbi viidud kuriteoennetuse projektide konkursil toetust saanud MTÜ Vägivallast vabaks projekti “Lähisuhtes vägivaldaga kasutanud meeste rehabilitatsiooni-tugigrupid” järelprogrammiga¹¹⁸.

MTÜ Vägivallast Vabaks viis aastatel 2008 ja 2009 justiitsministeeriumi rahastamisel Tallinna vanglas ellu neli rühma, kuhu suunati perevägivaldsete kuritegude eest süüdimõistetud isikud. 05.10.2011.a-ks oli projekti raames läbinud perevägivaldsetele isikutele suunatud sotsiaalprogrammi 31 inimest nii vanglas kui kriminaalhoolduses. Projekt nimetati pilootprojektiks, mille eduka läbimise järel alustati 2011.a sügisel vanglates pere- ja paarisuhte vägivalda vähendamisele suunatud sotsiaalprogrammiga.¹¹⁹

2.4.2. Programm “Viha juhtimine”

Programmi sihtgrupiks on impulsiivse ja agressiivse käitumisega isikud. Eesmärk on selgitada osalejatele, mis nendega vihastades toimub, miks on vaja ärritumist kontrollida ja milleks on viha juhtimine kasulik ning anda õpilastele võimalus harjutada viha valitsemist rolliharjutuste abil. Kursus koosneb 9 kohtumisest, ühe korra pikkus kuni kaks tundi.

„Viha juhtimine“ (*Anger Management*) on kognitiiv-käitumuslik lühikursus, kus töötatakse oma mõtlemise ja käitumisega loengute, nädisolukordade jälgimise, rollimängude, arutelude

¹¹⁶ L.Surva. Justiitsministeerium. Vastused teabenõudele...

¹¹⁷ samas

¹¹⁸ Justiitsministeerium. Võitnud projektid 2007. Arvutivõrgus kättesaadav:

<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=29197/Kuriteoennetuse+projektid.pdf>, 28.04.2012.

¹¹⁹ Justiitsministeerium. Pressiteade: Sügisel algab vanglates uus perevägivalda vastane programm...

ja kodutööde abil. Paljud programmis osalenud väidavad, et kasutavad kursusel saadud teadmisi ja oskusi elus: tüliolukordades ja konfliktides ning probleemseid situatsioone ennetades. Samuti on osalejad saanud positiivse kogemuse, leides väärtuslikke omadusi iseendas ja saavutades teiste inimestega parema kontakti¹²⁰.

2.4.3. Programm “Agressiivsuse asendamise treening”.

Programmi sihtgrupiks on vägivaldsete kalduvustega, madala moraalse mõtlemise taseme ja väheste sotsiaalsete oskustega isikud. Eesmärk on õpetada osalejaid mõistma oma agressiivsust ja antisotsiaalset käitumist ning asendada seda positiivsete alternatiividega. Programm viiakse läbi 3 korda nädalas 10 nädala jooksul – kokku 30 kohtumist.

Aggression Replacement Training (ART) on pikaajaline grupitöö kinnipeetavatega, kus kolme etapi vältel –sotsiaalsete oskuste arendamine, vihatunde ja väärtushinnangute analüüs – tegeldakse vägivaldse käitumise asendamise ja hoiakute muutmise. Oskuste viimistlemise puhul kasutatakse mudelõpet ja rollimänge. Tähtis osa on tagasisidel selle kohta, kui hästi nende rollimängu esitused sarnanesid eeskuju ehk mudeli omadega. Samuti julgustatakse osalejaid osalema üritustes, mis kinnistavad treeninguolukorras õpitud oskusi. Treenitakse vastama provokatsioonidele mitte vihaga, vaid ära hoidma viha teket, keskendudes viha alandavatele tehnikatele, alternatiivide kasutamisele viha või agressiooni asemel jm. Programmi läbinud kinnipeetavate käitumine on muutunud tasakaalukamaks, korrarikkumised on vähenenud. Osalenute endi sõnul nad nüüd tõepoolest mõtleavad enne kui teevad¹²¹.

¹²⁰ K, Lip, I.Ronk, H.Nõmmiksaar. Viha juhtimine. Valik rehabilitatsiooniprogramme vanglates. Justiitsministeerium 2005, lk 11-13. Arvutivõrgus kättesaadav:

<http://www.kuriteoennetus.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=17830/Valik+rehabilitatsiooniprogramme+vannglates.pdf>, 28.04.2012.a

¹²¹ M. Alamaa. Agressiivsuse asendamise treening. Valik rehabilitatsiooniprogramme vanglates. Justiitsministeerium 2005, lk 9-10. Arvutivõrgus kättesaadav:

<http://www.kuriteoennetus.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=17830/Valik+rehabilitatsiooniprogramme+vannglates.pdf>, 28.04.2012.a.

2.5. Perevägivalla vähendamisele ja ennetamisele suunatud sotsiaalprogrammide efektiivsus.

Eestis puudub süstemaatiliselt kogutav informatsioon vanglast vabanenute edasise käekäigu ja toimetuleku kohta, samuti pole meil uuringut, mille põhjal oleks võimalik hinnata karistuse saanud isikute retsidiivsust. Selline uuring oleks vajalik eeskätt retsidiivsuse vähendamiseks mõeldud programmide ja muude meetmete tulemuslikkuse selgitamiseks¹²².

Vaidlus sotsiaalprogrammide efektiivsuse ja sisu üle on tänapäeva õiguskirjanduse vaidlusküsimuseks. Praktiliseks üldjärelduseks on, et “enamik täisealiste rakendatud kohtlemisprogramme omab mõõdukat positiivset efekti”¹²³.

Kuna otseselt perevägivalla vähendamisele ja ennetamisele suunatud sotsiaalprogrammid põhinevad erinevatele vägivalla põhjuste teooriatele siis jätkub ka vaidlus nende efektiivsuse üle perevägivalla vähendamisel. Erinevate teooriate esindajad pooldavad ka samadele teooriatele põhinevaid sotsiaalprogramme. Femistliku teooria pooldajad kritiseerivad psühhodünaamilist teooriat, kuna nende meelest vägivaldse käitumise põhjusena lapsepõlve traumade nimetamine justkui vabandaks välja vägivallatseja tahtliku käitumise. Samas psühhodünaamilise teooria pooldajad aga kristiseerivad feministliku teooria pooldajaid kuna nad ei pööra tähelepanu asjaolule, miks vägivallatseja üldse on hakanud vägivalda kasutama ja miks vägivallatsejana nähakse ainult mehi. Siiski olenemata, millisele teooriale vägivallatsejale suunatud programmid põhinevad, on kõigi programmide eesmärgiks muuta vägivallatseja käitumist ja vähendada vägivalla kasutamist¹²⁴. Pigem on vaidlusküsimuseks tänapäeval mitte see, kas vägivalla vähendamisele suunatud sotsiaalprogramme peaks rakendama või mitte, vaid see, milliseid sotsiaalprogramme peaks kasutama ja kuidas kõige efektiivsemalt neid läbi viia.

2.6. Sotsiaalprogrammide võimalik muu rakendusala Eestis.

Võttes arvesse asjaolu, et suur osa perevägivalla kuritegudest ei jõua üldse kohtumenetluseni tuleks kaaluda võimalust rakendada sotsiaalprogrammides osalemist ka kohtueelses menetluses. Eelkõige on selle all mõeldud võimalust määrata vägivallatsejale kohustus

¹²² Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2016 seletuskiri..., lk 32.

¹²³ J.Saar, Kriminaalpsühholoogia. – Tallinn: 2007, Juura, lk 266.

¹²⁴ R.P.Dobash, R.E.Dobash. Criminal Justice Programmes sor Men Who Assault Their Partners...lk 381

osaleda sotsiaalprogrammis KrMS § 202 ja § 203¹ järgi kriminaalmenetluse lõpetamisel, kuna enamuse perevägivallekuritegusid just antud sätete järgi oma lahenduse leiavadki.

KrMS § 202 alusel kriminaalmenetluse lõpetamine avaliku menetlushuvi puudumisel ja kui süü ei ole suur annab kergemates kuritegudes prokuratuurile võimaluse määrata kahtlustatavale muu hulgas ka järgmisi kohustusi: teha üldkasulikke tööd või mitte tarvitada narkootikume ja alluda ettenähtud sõltuvusravile.

KrMS § 202 lg 2 p 3 järgi üldkasuliku töö tegemise ajal on tulenevalt KrHS § 2 lg 3 kahtlustatav kriminaalhooldusalune, seega on ta allutatud kriminaalhooldust reguleerivatele sätetele. Tema üldkasuliku töö tegemise kohustuse üle teostab järelevalvet kriminaalhooldaja. Üldkasuliku töö tegemisele kohaldatakse osaliselt KarS § 69 nimetatud sätteid, mis reguleerivad vangistuse asendamist üldkasuliku tööga (KrMS § 202 lg 2 p 3 - KarS § 69 lg 2 ja 5). Paraku aga pole KrMS § 202 lg 2 p 3 alusel määratud üldkasuliku töö tegemise ajaks lubatud kohaldada kahtlustatavale KarS § 69 lg 5 nimetatud kohustust järgida kontrollnõudeid ning täita talle pandud kohustusi. Üldkasuliku töö tegemise ajal sotsiaalabiprogrammis osalemise kohustuse võib määrata ainult kohus asendades isikule mõistetud vangistuse üldkasuliku tööga.

Seega on prokuratuurile antud õigus määrata isikule kohustus teha üldkasulikke tööd allutades ta kriminaalhooldusele aga mitte kohustada teda töö tegemise ajaks osalema sotsiaalabiprogrammis.

KrMS § 202 lg 2 p 4 järgi võib prokuratuur keelata isikul tarvitada narkootikume ja alluda sõltuvusravile. Sõltuvusravi kohaldamiseks rakendatakse osaliselt KarS § 69² sätteid, mis reguleerivad vangistuse asendamist sõltuvusraviga (KrMS § 202 lg 2 p 4 – KarS § 69² lg 2). Paraku ka siinkohal pole KrMS § 202 lg 2 p 4 alusel määratud sõltuvusravi ajaks lubatud kohaldada KarS § 69² lg 4 nimetatud kohustust järgida kontrollnõudeid ning täita talle pandud kohustusi.

Seega on prokuratuurile antud õigus määrata isikule kohustus alluda sõltuvusravile aga mitte kohustada teda osalema sotsiaalabiprogrammis.

Eeltoodule tuginedes on näha, et prokuratuurile on antud küllaltki suur otsustusõigus selle üle, milliseid kohustusi ta kahtlustatavale määrab. Oma olemuselt on ju ka antud kohustuste näol tegemist karistustega, sest alles nende täitmisel lõpetab prokuratuur kriminaalasjas menetluse. Võrreldes üldkasuliku töö ja sõltuvusravi olemust sotsiaalabiprogrammiga on

sotsiaalabiprogrammi näol tegemist siiski isiku jaoks lihtsama või vähemalt samaväärse kohustusega kui seda on üldkasulik töö või sõltuvusravi. Siinkohal võiks olukorras, kus prokuratuurile on antud küllaltki suur otsustusõigus isikule kohustuse määramisel, kaaluda ka talle õiguse kohustada isikut osalema sotsiaalabiprogrammist, andmist. Selisel juhul omaks sotsiaalabiprogrammis osalemine ka vabatahtlikkuse tunnuseid, sest igal kahtlustataval on võimalus keelduda KrMS § 202 järgi kriminaalmenetluse lõpetamisest ja talle kohustuste määramisest ning nõuda kriminaalasja lahendamist kohtus.

KrMS § 203¹ järgi kriminaalmenetluse lõpetamisel leppimise tõttu on prokuratuurile kergemates kuritegudes antud õigus määrata kahtlustatavale kannatanu ja kahtlustatava poolt sõlmitud kokkuleppest tulenevaid kohustusi. Seega määrab kahtlustatava kohustuse sisu kannatanu. Prokuratuuril kahtlustatavale lisakohustuste määramise õigust pole. Siinkohal tuleks aga arvesse võtta asjaolu, et kannatanu määrab kohustusteks ainult selliseid kohustusi, mille olemasolust ta on teadlik ja mille täitmine oleks mõistlikult võimalik. Kuna sotsiaalabiprogrammides osalemine vabatahtlikkuse alusel on Eestis küllaltki vähe levinud või isegi võimatu siis tuleks kaaluda vanglates ja kriminaalhooldusalustele läbiviidavates sotsiaalprogrammides osalemist ka muudel tingimustel. Kui kannatanud oleks teadlikud võimalusest kohustada kahtlustatavat osalema sotsiaalabiprogrammis siis võib eeldada sellise kohustuse määramise esinemissageduse tõusmist ka lepitusmenetluses, sest ka kannatanu eesmärgiks kahtlustatavale kohustuste määramisel on ju tema suhtes aset leidva vägivalla vähendamine ja ennetamine.

3. SOTSIAALPROGRAMMIDE RAKENDAMINE PEREVÄGIVALLA KURITEGUEDES EESTI MAAKOHTUTES 2011.A

3.1. Uuringu eesmärk

Käesoleva uuringu eesmärk on välja selgitada kui tihti ja milliste isikute suhtes otsustavad maakohtud perevägivalla kuritegudes süüdimõistetud isikutele määrata kohustuse osaleda KarS § 75 lg 2 p 8 järgi sotsiaalabiprogrammis.

Ühtlasi on välja toodud perevägivallakuritegude lahendamise kohtumenetluse liik, karistuse liik, süüdimõistetuid (sugu, vanus, eelnev karistus ja tööhõive) ja kannatanuid (süüdimõistetu ja kannatanu omavaheline suhe) iseloomustavad andmed, mida on omavahel võrreldud perevägivallakuritegudes langetatud kohtuotsustes üldiselt ja nendes kohtuotsustes, kus kohus on süüdimõistetule määranud kohustuse osaleda sotsiaalabiprogrammis. Välja toodud andmete omavahelisel võrdlemisel on proovitud välja selgitada, kas esineb mingeid erisusi selle kohta, miks kohus on otsustanud osadele süüdimõistetutele määrata kohustuse osaleda sotsiaalabiprogrammis ja teistele mitte.

3.2. Metoodika

Kuna uuringu valimiks vajalikke perevägivallakuritegudes maakohtute poolt langetatud otsuseid pole Riigi Teataja internetikeskkonnast võimalik leida lihtotsingu teel siis otsiti välja kõik lahendi sisu otsingust märksõnale „KarS § 121“ vastavad maakohtute (Harju Maakohus, Pärnu Maakohus, Tartu Maakohus ja Viru Maakohus) otsused ajavahemikust 01.01.2011.a kuni 31.12.2011.a. Nimetatud märksõnale vastavaid kohtuotsuseid oli kokku 1533 (Harju MK 442, Pärnu MK 281, Tartu MK 367 ja Viru MK 443).

Märksõnale vastavad kohtuotsused moodustasid kõik sellised otsused, mille tekst sisaldas otsitavat märksõna ehk siis nende hulka kuulusid ka kohtuotsused, kus nt isiku varasema karistusena oli välja toodud KarS § 121 aga kohtuotsus ise langetati hoopis teise paragrahvi järgi. Saamaks uurinug jaoks sobiv valim valiti välja sellised kohtuotsused, mis esiteks olid langetatud vägivallakuritegudes (KarS § 120-122), teiseks sisaldasid süüdistuse sisu ja kolmandaks võimaldas süüdistuse tekst järeldada, et tegemist on perevägivallaga. Eelkõige on selle all mõeldud asjaolu, et süüdistuse sisus oli kirjeldatud kelle suhtes vägivalda kasutati (nt lõi elukaaslast, lõi last, lõi ema jms).

Perevägivald all on peetud silmas kuritegusid, mis on toime pandud süüdistatavate endiste ja praeguste elukaaslaste ja abikaasade, laste ja kasulaste, vanemate ja kasuvanemate, vanavanemate, õdede ja vendade ning muude isikute suhtes, kes on süüdistatavaga sugulussidemetes või muud moodi seotud (tädid, onud, elukaaslase/abikaasa lapsed, vanemad ja õed/vennad). Seega lähtuti Eestis kasutatavast mitteametlikust perevägivald mõistest.

Valimisse võeti ainult sellised perevägivaldajuhtumid, kus isikut süüdistati ainult perevägivaldakuriteos või isikut süüdistati lisaks perevägivaldakuriteole ka teises samaliigilises vägivaldakuriteos (nt lisaks pereliikme suhtes toime pandud vägivaldastele süüdistatakse isikut ka teiste isikute suhtes toime pandud vägivaldakuritegudes) või süüdistati isikut lisaks perevägivaldale ka teist liiki kergemas kuriteos, mis oli suunatud samale pereliikmele (nt lisaks kehalisele väärkohtlemisele süüdistati isikut ka sama isiku koju sissetungimises).

Valimist on välja jäetud kõik sellised perevägivaldakuriteod, kus kahtlustuse sisu järgi ei ole võimalik järeldada, kelle suhtes kuritegu toime pandi ja kus isikut süüdistatakse lisaks perevägivaldale ka muud liiki kuriteos (nt joobes juhtimine, vargus, omastamine, kelmus, narkootiliste ainete seotud kuriteod jms). Ühtlasi jäeti valimist välja sellised perevägivald kuriteod, kus süüdistatavaks oli alaealine.

Kuigi valimi moodustanud kohtulahendid olid välja otsitud vastavalt märksõnale “KarS § 121” siis võeti valimisse ka KarS § 120 ja § 122 järgi kvalifitseeruvad perevägivaldakuriteod.

Antud valimi tingimustele vastas kokku 200 kohtuotsust (Harju MK 74, Pärnu MK 41, Tartu MK 32 ja Viru MK 53). Valimi tingimustele vastavate kohtuotsuste täpsemad on admed on toodud käesoleva peatüki lõpus joonistel 1.-6.

3.3. Uuringu tulemused

3.3.1. Kohtumenetluse liik

Üldmenetluses lahendati kohtus ainult 2 perevägivaldajuhtumit (2 %). Kõige rohkem lahendati juhtumeid kohtus kokkuleppemenetluses – 132 (66 %) ja lühimenetluses – 52 (26%). Käskmenetluses lahendatud perevägivaldajuhtumite arv oli 15 (7 %).

3.3.2. Karistuse liik

Uuringu valimi moodustanud 200-st perevägivallakuriteost olid kõik süüdimõistvad kohtuotsused. Koheselt ära kandmisele kuuluv vangistus mõisteti 28-le isikule (14 %), rahaline karistus mõisteti samuti 28-le isikule (14%), 32-le isikule (16 %) mõistetud karistus asendati üldkasuliku tööga ja tingimisi jäeti vangistus kohaldamata 112-l isiku osas (56 %).

Isikutele, kelle osas jäeti vangistus tingimisi kohaldamata allutati enamus – 91 (81 %) KarS § 74 järgi käitumiskontrollile, millega kaasnes kohustus järgida KarS § 75 nimetatud kontrollnõudeid ja kohustusi. 21 isikut (19 %) vabastati KarS § 73 järgi tingimisi vangistusest ilma kohustuseta alluda käitumiskontrollile.

Tingimisi vangistusest vabastatud ja käitumiskontrollile allutatud isikutest, määrati 54-le (59 %) isikule lisaks ka KarS § 75 lg-s 2 nimetatud kohustusi. Antud kohustused jagunesid järgnevalt: 19-le isikule määrati KarS § 75 lg p 2 järgi kohustus mitte tarvitada alkoholi ja narkootikume. Lisaks kohustusele mitte tarvitada alkoholi ja narkootikume määrati 9-le isikule nende hulgast ka KarS § 75 lg 2 p 8 järgi kohustus osaleda sotsiaalabiprogrammis. Kahele isikule määrati lisaks KarS § 75 lg 2 p-des 2 ja 8 nimetatud kohustustele ka p-st 5 tulenev kohustus alluda alkoholiravile. Neljale isikule määrati ainukeseks kohustuseks KarS § 75 lg 2 p-s 8 nimetatud kohustus osaleda sotsiaalabiprogrammis ja ühele isikule lisaks sotsiaalabiprogrammis osalemisele ka keeld igasugune suhtlemine kannatanuga, viibimine tema töö- ja elukohas ning lähenemine talle lähemale kui 50 meetrit. Ühele isikule määrati KarS § 75 lg 2 järgi kohustus mitte viibida kohtu määratud paikades ega suhelda kohtu määratud isikutega¹²⁵.

3.3.3. Süüdistava isik

Kohtu poolt perevägivallakuritegudes süüdimõistetud isikutest 187 olid mehed (93,5 %) ja 13 naised (6,5 %).

Vastavalt kohtuotsustes avaldatud süüdistatava isikukoodile on perevägivallatseja keskmiseks vanuseks 37. a. Noorim isik on 21.a ja vanim 75.a.

¹²⁵ Kuigi nimetatud kohustused, mis keelavad süüdistataval kellegagi suhelda, talle läheneda või kuskil viibida peaks põhinema lähenemiskeeldu reguleerivatele sätetele annab KarS § 74 lg 4 kohtule võimaluse kohustusena kinnitada ka KarS § 75 lg 2-s nimetatud kohustusi kui süüdimõistetule lubab oma käitumist parandada ja võtab ise endale selliseid kohustusi.

121 isiku puhul (65 %) sisaldas kohtuotsus märget, et isik on varem kohtu poolt kriminaalkorras karistatud, 9 isiku puhul (4,5 %) märke puudus. Varasemalt karistatud isikute hulgast 59-l (49 %) oli varasema kuriteo näol tegemist vägivalda- või vägivalda sisaldava kuriteoga (KarS § 118-122, § 200, § 214, § 257, § 263, § 274).

68 süüdimõistetud isiku puhul sisaldas kohtuotsus märget, et isik töötab. 50 isiku puhul antud märke puudus (peaaegu kõik Tartu Maakohtu otsused). Jättes välja isikud, kelle puhul polnud töötamise kohta kohtuotsuses märget saab öelda, et 55 % isikutest (82 150-st) olid kohtuotsuse tegemise ajal töötud ja 45 % töötas (68 150-st).

3.3.4. Kannatanud

Vastavalt kannatanu ja süüdistatava omavahelisele suhtele pandi kõige rohkem perevägivaldakuritegusid toime oma endise või praegu abikaasa või elukaaslase suhtes – 135 kannatanut (56 %). 56 kuriteofakti¹²⁶ (23 %) puhul oli kannatanuks süüdistatava laps või kasulaps (siia juurde on arvatud ka endise või praegu elukaaslase või abikaasa lapsed). 28 kannatanu (12 %) puhul oli kannatanuks süüdistatava ema või isa või kasuvanemad. 10 kannatanu (4 %) puhul oli tegemist süüdistatava muu pereliikme või sugulasega (vanavanemad, lapselapsed, õde, abikaasa vanemad jt). 12 kannatanu (5 %) puhul oli tegemist perevälise isikuga või ei olnud süüdistuse sisu järgi võimalik arusaada, kellega on tegu.

3.3.5. Sotsiaalprogrammide rakendamine

200-st perevägivaldakuriteos süüdimõistetud isikust 20-le määrati (10 %) KarS § 75 lg p 8 järgi kohustus osaleda sotsiaalabiprogrammis.

Kohtumenetluse liik

20-st kohtuotsusest, kus süüdimõistetule määrati kohustus osaleda sotsiaalabiprogrammis, oli 10 läbi viidud lühimenetluses (50 %), 9 kokkuleppemenetluses (45 %) ja 1 üldmenetluses (5 %).

¹²⁶ Kannatanute isik on määratud kuriteofaktide põhjal, kuna mitmed süüdistused sisaldasid mitmeid erinevate kannatanutega kuriteoepisoode ja samuti sisaldas üks kuriteoepisood mitmel juhul mitut kannatanut.

Karistuse liik

20-st süüdimõistetust 17 isiku puhul oli tegemist KarS § 74 järgi tingimisi vangistusest vabastatud isikutega ja 3 puhul isikutega, kellede vangistus oli KarS § 69 järgi asendatud üldkasuliku tööga ning tulenevalt KarS § 69 lg-st 4 oli neile üldkasuliku töö tegemise ajaks määratud kohustus osaleda KarS § 75 lg 2 p 8 järgi sotsiaalabiprogrammis.

Lisaks kohustusele osaleda sotsiaalabiprogrammis määrati 14-le isikule (70 %) ka KarS § 75 lg p 2 järgi kohustus mitte tarvitada alkoholi ja narkootikume, kelledest ühele määrati veel KarS § 75 lg 2 p-st 5 tulenev kohustus alluda alkoholiravile. Ühele isikule määrati lisaks sotsiaalabiprogrammis osalemisele ka keeld igasugune suhtlemine kannatanuga, viibimine tema töö- ja elukohas ning lähenemine talle lähemale kui 50 meetrit.

Süüdistava isik

Kohustus osaleda sotsiaalabiprogrammis määrati 18-le mehele (90 %) ja 2 naisele (10 %).

Keskmiseks vanuseks preevängivalla kuriteos süüdimõistetud isiku hulgas, kellele määrati kohustus osaleda sotsiaalabiprogrammis on 39. Noorimaks vanuseks on 21.a ja vanimaks 55.a.

12 süüdimõistetud isikut (60 %), kellele määrati kohustus osaleda sotsiaalabiprogrammis, olid eelnevalt kohtu poolt kriminaalkorras karistatud, nendest 6 (50 %) vägivalla- või vägivalda sisaldavate kuritegude eest.

11 süüdimõistetud isikut (55 %) omas kohtuotsuse tegemise ajal töökohta.

Kannatanud

Preevängivallakuriteo süüdimõistetud isikute, kellele määrati kohustus osaleda sotsiaalabiprogrammis, ohvriteks olid 12-l juhul (43 %) nende endine või praegune elukaaslane või abikaasa, 11-l juhul (39 %) nende enda või kasulaps, 3-l juhul (11 %) ema, isa või kasuvanem, 2-l juhul (7 %) oli tegemist preevälise isikuga või ei olnud süüdistuse sisu järgi võimalik arusaada, kellega on tegu.

3.4. Tulemused

Lähtudes uuringus kogutud andmetest määrab kohus perevägivalda kuritegudes süüdimõistetud isikutest ainult 10 %-le (20 kohtuotsust 200-st) kohustuse osaleda sotsiaalabiprogrammis, mida ei saa pidada piisavalt rakendatavaks karistusliigiks Eesti kohtupraktikas.

Vastavalt kohtumenetluse liigile määratakse kohustus osaleda sotsiaalabiprogrammis kõige rohkem lühimenetluses ehk siis selline kohustus tuleneb otseselt kohtuniku tahtest. Natuke vähem määratakse süüdimõistetutele kohustus osaleda sotsiaalabiprogrammis kokkuleppemenetluses, kus see on eelnevalt juba kokkulepitud prokuröri ja süüdistatava vahel.

Kohustus osaleda sotsiaalabiprogrammis kaasneb eelkõige süüdimõistetutele, kellele määratud vangistus jäetakse tingimisi kohaldamata. Vähestel juhtudel kaasneb kohustus osaleda sotsiaalabiprogrammis ka vangistuse asemel üldkasuliku töö tegemise ajaks. Enamsjaolt määratakse kohustus osaleda sotsiaalabiprogrammis isikutele, kellele on määratud ka kohustus mitte tarvitada alkoholi ja narkootikume. Seega võib järeldada, et sotsiaalabiprogrammis osalemise kohustus määratakse isikutele, kelle on probleeme alkoholi ja/või narkootikumidega.

Nagu perevägivalda kuritegudes süüdimõistetud isikute puhul üldiselt moodustavad ka sotsiaalabiprogrammides osalejad oma enamuse meestest. Ka süüdimõistetu keskmise vanuse osas puuduvad erisused perevägivalda kuritegudes üldiselt ja sotsiaalabiprogrammis osalejate vahel. Kuigi lähtudes suurimast vanusest võib järeldada, et pensioniikka jõudnud süüdimõistetutele kohustust osaleda sotsiaalabiprogrammis enam ei määrata.

Ka süüdimõistetute varasema karistatuse olemasolu ja sisu ei omanud tähtsust talle kohustuse osaleda sotsiaalabiprogrammis määramisel. Olenemata asjaolust, et süüdistatav oli varasemalt korduvalt vägivaldakuritegude eest süüdimõistetud, määrati ka talle kohustus osaleda sotsiaalabiprogrammis.

Süüdimõistetu tööhõive oli võrdne perevägivalda kuritegudes langetatud otsustes üldiselt ja sotsiaalabiprogrammis kohustuse määramisega seotud otsustes.

Lähtudes süüdistatava ja kannatanu omavahelisest seosest määratakse kohustus osaleda sotsiaalabiprogrammis rohkem sellistes perevägivaldakuritegudes, kus kannatanuks on süüdistatava laps või kasulaps (23% üldiselt ja 39% sotsiaalabiprogrammis osalemist käsitlevates juhtumites). Enamuse kannatanutest moodustavad siiski mõlemal juhul süüdistatava praegused või endised abikaasad või elukaaslased. Erisused puuduvad perevägivalda kuritegudes, kus kannatanuteks olid süüdistatava ema, isa või kasuvanemad. Samas juhtumites, kus kannatanuteks olid muud pereliikmed või süüdistatavaga seotud isikud sotsiaalabiprogrammides osalemise kohustust ei määratud. Kuna aga selliseid kuritegusid oli valimis vähe siis pole võimalik ka kindlalt järeldada, et sellistel juhtudel sotsiaalabiprogrammides osalemise kohustust üldse ei rakendatata. Asjaolu, et süüdistatav on lisaks oma pereliikmete või teiste temaga seotud isikute suhtes vägivalda kasutamisele kasutanud vägivalda ka pereväliste isikute suhtes sotsiaalabiprogrammis osalemise kohustuse määramisel olulist rolli ei omanud.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39			
VANGISTUS	X				X							X								X	X															X				X		
KarS § 74	X	X	X			X	X		X		X		X		X		X			X						X															X	
KarS § 75 lg 2 p 2				X	X		X				X				X		X			X						X																
KarS § 75 lg 2 p 8	X	X	X												X											X																
KarS § 75 lg 2 p 5																																										
KarS § 75 lg 5																																										
KarS § 73																										X													X			
RAHALINE						X	X										X	X						X																		
KarS § 73							X																	X																		
ÜKT								X					X																X													
KarS § 75 lg 2 p 2																													X													
KarS § 75 lg 2 p 8																													X													
LÜHIMENETLUS					X				X		X		X		X		X		X		X		X		X		X		X		X		X		X		X		X		X	
KOKKULEPE	X	X	X			X	X	X						X				X									X															
KÄSKMENETLUS						X		X																	X																	
ÜLDMENETLUS												X																														
VAREM KARISTATUD	X	X			X			X				X	X	X		X		X		X		X		X		X		X		X		X		X		X		X		X		X
SH VÄGIVALD	X				X							X	X					X											X													
TÖÖTAB	X	X	X			X	X		X			X						X	X		X		X		X		X		X		X		X		X		X		X		X	

Joonis. 1. HARJU MAAKOHTU OTSUSED AJAVAHEMIKUST 01.01.2011 - 31.12.2011.

	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	66	65	67	68	69	70	71	72	73	74	
VANGISTUS				X			X								X		X							X										X		
KarS § 74	X	X	X	X		X	X	X	X			X	X		X			X					X				X									
KarS § 75 lg 2 p 2	X	X	X	X		X	X	X	X			X	X		X			X					X				X									
KarS § 75 lg 2 p 8	X				X	X						X	X					X									X									
KarS § 75 lg 2 p 5	X																	X									X									
KarS § 75 lg 5																																				
KarS § 73											X		X			X							X			X				X				X		
RAHALINE	X												X																X							
KarS § 73	X												X																							
ÜKT									X																	X										
KarS § 75 lg 2 p 2																				X						X										
KarS § 75 lg 2 p 8																				X						X										
LÜHIMENETLUS	X	X	X	X	X	X	X	X	X						X		X			X	X	X	X	X	X	X	X			X			X	X	X	
KOKKULEPE		X	X	X	X	X			X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X				X				X	X	X			X				
KÄSKMENETLUS																																				
ÜLDMENETLUS																																				
VAREM KARISTATUD	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
SH VÄGIVALD						X				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
TÖÖTAB	X				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Joonis. 2. HARIU MAAKOHTU OTSUSED AJAVAHEMIKUST 01.01.2011 - 31.12.2011.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32		
VANGISTUS												X				X						X												
KarS § 74	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X	X					X	X		X	X			X			X	X			X		
KarS § 75 lg 2 p 2						X	X	X			X																							
KarS § 75 lg 2 p 8														X																				
KarS § 75 lg 2 p 5							X																											
KarS § 75 lg 5														X																				
KarS § 73				X	X				X	X									X															
RAHALINE																							X	X			X	X						
KarS § 73																										X							X	
ÜKT																																		
KarS § 75 lg 2 p 2																																		
KarS § 75 lg 2 p 8																																		
LÜHIMENETLUS																																		
KOKKULEPE	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
KÄSKMENETLUS																								X			X							
ÜLDMENETLUS																																		
VAREMKARISTATUD	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
SH VÄGIVALD							X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
TÖÖTAB	? X	? ?	? ?	? ?	? ?	? ?	? X	? ?	? ?	? ?	? ?	X X	X X	X X	X X	X X	X X	X X	X X	X X	X X	X X	X X	X X	X X	X X	X X	X X	X X	X X	X X	X X	X X	X X

Joonis. 4. TARTU MAAKOHTU OTSUSED AJAVAHEMIKUST 01.01.2011 - 31.12.2011.

4. KOKKUVÕTE

Lähtudes püstitatud hüpoteesist oli käesoleva tööle esitatud 3 põhieesmärki. Esiteks oli vaja välja selgitada perevägivallaga seonduvad asjaolud, mis annaksid vastuse küsimusele, kas ja miks on perevägivalla kuritegudes sotsiaalprogramme vaja. Teiseks oli vaja välja selgitada perevägivalla vähendamisele suunatud sotsiaalprogrammidega seonduvad asjaolud, mis annaksid vastuse küsimusele, kuidas ja milliseid perevägivalla vähendamisele suunatud sotsiaalprogramme on võimalik rakendada. Kolmandaks tuli välja selgitada, kui tihti ja millistel võimalikel põhjustel rakendab kohus oma praktikas perevägivalla kuritegudes süüdimõistetutele sotsiaalprogramme, et anda hinnang sellele, kas seda tehakse vähe või mitte.

Vastuseks esimesele küsimusele, kas ja miks on perevägivalla kuritegudes vaja sotsiaalprogramme saab lühidalt vastata järgnevalt – jah, sotsiaalprogramme on vaja kuna see tuleneb rahvusvahelistest õigusaktidest, Eesti kriminaalpoliitika eesmärkidest ja eelkõige asjaolust, et perevägivalla näol on tegemist teistest kuritegudest oluliselt erineva kuriteoliigiga, kus süüdlase karistamine tavakaristustega nagu selleks on vangistus ja rahaline karistus, toob endaga kaasa lisakannatusi nii kannatanule kui teistele perekonnaliikmetele. Ühtlasi tuleks arvesse võtta, et perevägivall on Eestis tänaseks juba laialdaselt avalikkuses levinud probleem, kus aina rohkem rõhutakse asjaolule, et kehtiv praktika selliste juhtumite lahendamisel ei täida oma eesmärki.

Perevägivalla erinevus teistest kuriteoliikidest seisneb esiteks asjaolust, et tegemist on kuriteoga, kus suur osa kannatanutest ei ole huvitatud uurimisasutuste sekkumisest. Põhjuseid selleks on mitmeid. Enim levinud põhjuseks on asjaolu, et juhtunut ei peeta piisavalt tähtsaks. Hinnata siinkohal, mis on inimestele tähtis ja mitte on keeruline, kuna inimesed on erinevad. Tulenevalt asjaolust, et suur osa perevägivalla kuritegudest lõppeb ilma tervisekahjustusteta või ainult väga kergete vigastustega võib järeldada, et tähtsaks peetakse just selliseid juhtumeid, mis lõppevad raskemate tervisekahjustustega. Siinkohal tuleks aga arvesse võtta, et järgmine juhtum enam sedavõrd kergete tagajärgedega ei pruugi olla. Enamus Eestis toime pandavatest tapmistest ja mõrvadest pannakse toime samuti tapetu tutvusringkonna ja seal hulgas perekonnaliikmete poolt.

Siit aga tekib uus põhjus, miks uurimisasutusi juhtunust ei teavitata – inimesed kardavad sellega kaasnevaid uusi vägivallaakte. Paraku aga ei ole võimalik seadusandlikus korras tagada ühegi vahendiga kannatanu täielik turvalisus kuna see eeldaks vägivallatseja igavest

elimineerimist ühiskonnast, mis tänapäeva õiguskorras ei oleks kuidagi mõeldav. Seega tuleb rakendada vahendeid, mida seadus pakub ja alustadagi esiteks nende rakendamisest, mitte elada jätkuvas hirmus uute vägivallaaktide ees. Arvesse tuleks võtta ka asjaolu, et lisaks ühele vägivallaohvrile perekonnas võib lisanduda talle ka teisi perekonnaliikmeid. Paraku on nendeks ohvriteks tihtipeale lapsed, kes ei ole võimelised isegi kui nad seda soovivad abi otsima. Vastupidi tekib olukord, kus lapsed harjuvad vägivallaga enda ümber, mille tulemusel võivad nad hakata ka ise vägivalda kasutama.

Perevägivalla erilisuse all tuleks arvestada, et paljudele peredele, kus vägivalda kasutatakse on tunnuslikud ka muud sotsiaalselt laadi probleemid. Tihtipeale on üks perekonnaliikmetest töötu, mis aga muudab ta teisest osapoolst sõltuvaks, tunnuslikuks on ka alkoholism ja töötus.

Kõik antud asjaolud viitavad sellele, et perevägivalla kuritegude puhul on vajalik rakendada karistusliiki, mis ei koormaks teisi pereliikmeid vaid oleks suunatud eelkõige vägivallatseja käitumise muutmisele mitte tema karistamisele.

Lääne riikide praktikas on vägivallatsejate käitumise muutmiseks rakendatud juba aastakümneid sotsiaalprogramme. Perevägivalla aktuaalsuse tõusmisega on hakatud arendama ka otseselt perevägivallatsejatele suunatud sotsiaalprogramme. Selliste sotsiaalprogrammide välja arendamine aga põhineb teooriatel, mis üritavad leida põhjuseid vägivalla tekkimisele. Kuna selliseid teooriaid on palju siis on sama palju kasutusel ka erinevaid perevägivalla vähendamisele suunatud programme. Enim levinumad kuid samas omavahel küllaltki vastuolus olevad teooriad peavad vägivalla põhjusteks meeste vajadusest saavutada kontroll ja võim naiste üle ning vägivallatsejate endi poolt varasemas elus kogunud traumasid. Teooriatel põhinevad programmid aga viiakse enamasti ellu siiski sarnastel meetoditel. Grupiteraapia käigus muudetakse selliste isikute suhtumist vägivalda ja selle kasutamisse ning õpetatakse uusi võimalusi vägivalla vältimiseks. Kuigi vaidlus selle üle, millisel teorial põhinev programm on efektiivseim, veel jätkub, on siiski jõutud ühisele järeldusele, et üldiselt omavad nad siiski efektiivset tulemust perevägivalla vähendamisel.

Sotsiaalprogrammide rakendamisevajaduse idee on võtnud ka Eesti, kuna ka meie vanglates ja kriminaalhooldusasutustes kasutatakse erinevatel teooriatel põhinevaid sotsiaalprogramme. Paraku isikuid, kelle suhtes neid rakendatakse on küllaltki vähe. Seda eelkõige tingituna asjaolust, et sotsiaalprogramme on Eestis seaduse alusel võimalik rakendada ainult selliste isikute puhul, kes on kohtu poolt süüdi mõistetud ja vangistusega karistatud ning ka nende puhul ainult teatud tingimustel. Nimelt on kohtul võimalik kohustada isikut osalema sotsiaalprogrammis ainult kahel juhul – kui ta vabastab isiku tingimisi karistusest või kui ta

vaabastab isiku ennetähtaegselt vangistusest. Mõlemal juhul on kohtul võimalus allutada ta käitumiskontrollile ning kohustada osalema sotsiaalprogrammis. Siinkohal otsust selle üle, millises sotsiaalprogrammis isik osaleb, kohus langetada ei saa. Valiku sotsiaalprogrammi üle langetab hoopis kriminaalhooldaja. Sotsiaalprogramme rakendatakse ka vanglates, kus vastavalt isiku individuaalsele täitmiskavale on vanglaametnikul võimalus suunata isik sotsiaalprogrammi. Otselt sellistele isikutele, kes on kohtu poolt süüdi mõistetud vägivalla kasutamises oma perekonnaliikmete suhtes, rakendatakse Eestis kolme programmi: “Pere- ja paarisuhte vägivalla vähendamine”, “Viha juhtimine” ja “Agressiivsuse asendamise treening”. Siit tuleneb ka vastus tööle esitatud teisele küsimusele, kuidas ja milliseid perevägivalla vähendamisele suunatud sotsiaalprogramme on võimalik Eestis rakendada.

Nagu tulenes eelmisest peatükist siis otsuse selle üle, kas isik peab osalema sotsiaalprogrammis või mitte langetab perevägivalla kuritegudes enamasti kohus. Vanglates isikute sotsiaalprogrammi suunamine on perevägivalla kuritegudes küllaltki vähetõenäoline, kuna see leiab aset vastavalt isiku individuaalsele täismiskavale, mis koostatakse ainult sellistele isikutele, kelle vangistustähtaeg ületab ühe aasta. Kuna enim levinumaks perevägivalla kuriteo kvalifikatsiooniks oleva kuriteo - KarS § 121 karistusmääraks on rahaline karistus või kuni kolme aastane vangistus siis üle aasta pikkuse reaalse vangistustähtajaga isikuid esineb küllaltki vähe.

Tegelikkuses on tegemist isegi sedavõrd kerge kuriteoga, et enamus antud kvalifikatsiooniga perevägivalla kuritegudest ei jõua üldse kohtusse. Seda tulenevalt asjaolust, et KrMS sätestab prokuratuurile õiguse lõpetada kergemad kuriteod oportuuniteedi põhimõttel (KrMS § 202, § 203 ja § 203¹). Kriminaalasja võib lõpetada nii avaliku menetlushuvi puudumise tõttu kui isiku süü ei ole suur tõttu kui ka leppimise tõttu. Praktikas on antud kriminaalmenetluse lõpetamisaluste rakendamismäär perevägivallakuritegudes küllaltki suur – 65 % kriminaalasjadest, kus kahtlustatavale oleks võimalik määrata kohustusi, lõpetatakse juba prokuratuuris. Kuigi prokurörile on antud õigus määrata oportuuniteedi põhimõttel – KrMS § 202 alusel lõpetatud kriminaalasjades kahtlustatavale kohustusi siis sotsiaalprogrammides osalemine nende kohustuste hulka ei kuulu. Ka leppimise tõttu – KrMS § 203¹ alusel lõpetatud kriminaalasjades on võimalik määrata kahtlustatavale kohustusi, kuid sellisel juhul määrab kohustuste sisu kannatanu ise.

Seega pole suures osas perevägivallakuritegudes sotsiaalprogrammide rakendamine üldse võimalik. Jäeb ainult võimalus rakendada sotsiaalprogrammide kohtus. Kohtus aga oleneb sotsiaalprogrammide rakendamine juba kohtuniku otsusest. Kas karistada isikut reaalse

vangistusega, rahalise karistusega, asendada temale mõistetud karistus üldkasuliku tööga või jätta tema suhtes mõistetud karistus tingimisi kohaldamata, määrata talle tingimisi karistusest vabastamisel ainult katseaeg või allutada ta ka käitumiskontrollile, kas kohustada teda mitte tarvitama alkoholi ja narkootikume, osalema sotsiaalprogrammis või määrata talle mõni muu kohustus – see kõik on jäetud kohtuniku otsustada. Teatud kohtumenetluseliikide (üldmenetluses ja lühimenetluses) puhul on antud asjaolude üle otsuse langetamine jäetud ainult kohtuniku otsustada, teisel juhul (kokkuleppemenetluses) on kohtuniku otsustada, kas kinnitada süüdistatava ja prokuröri vahel sõlmitud kokkulepe karistusliigi osas või mitte. Käskmenetluses on määratava karistuse sisuks alati rahaline.

Kuna kohtunikule antud otsustusõigus isikule karistuse liigi määramisel on sedavõrd lai siis viidi käesoleva töö kolmandas peatükis läbi analüüs Eesti maakohtutes 2011.a perevägivalda kuritegudes langetatud otsuste kohta. Analüüsi läbi viimiseks otsiti avalike kohtuotsuste hulgast välja perevägivalda kuritegusid käsitlevad maakohtute otsused ning analüüsiti nende sisu. Analüüsi eesmärgiks oli välja selgitada kui tihti ja millistel võimalikel põhjustel rakendab kohus oma praktikas perevägivalda kuritegudes süüdimõistetutele sotsiaalprogramme, et anda hinnang sellele, kas seda tehakse vähe või mitte. Analüüsi valimi moodustanud 200-st kohtuotsusest määrati 20-le isikule ehk 10 %-le süüdimõistetutest kohustus osaleda sotsiaalprogrammis. Millistel põhjustel on kohus just nendele 20-le isikule määranud kohustuse osaleda sotsiaalprogrammis analüüsi käigus selget vastust ei leidunud kuigi erisust oli märgata nende isikute ja ohvrite vahelises suhtes. Nimelt oli kohtuasjades, kus süüdistatavale määrati kohustus osaleda sotsiaalprogrammis, selliste kannatanute osakaal suurem, kes olid süüdistatava lapsed, kui kõikides perevägivalda kohtuasjades kokku.

Jõudmaks järeldusele, kas töös esitatud hüpotees - Eestis rakendatakse liiga vähe perevägivalda vähendamisele suunatud sotsiaalprogramme, peab paika või mitte tuleb jõuda järgmisele järeldusele: võttes arvesse perevägivalda eripära ja vajadust rakendada selliste juhtumite puhul just sotsiaalprogramme rakendatakse Eestis perevägivalda vähendamisele suunatud sotsiaalprogramme tõesti liiga vähe. Arvuliselt on võimalik järeldada, et kui kõikidest kriminaalrajadest, kus oleks võimalik perevägivaldasejale määrata kohustusi jõuab 35 % kohtusse ja nendest omakorda 20 % moodustavad sellised otsused, kus kohtu poolt määratava karistuse sisuks on kohustus osaleda sotsiaalprogrammis siis kõikidest kriminaalrajadest, kus on võimalik perevägivaldasejale määrata kohustusi moodustab ainult 7 % selliseid kriminaalrajad, kus ka realselt määratakse perevägivaldasejale kohustus osaleda sotsiaalprogrammis. Siinkohal ei tähenda see veel seda, et antud 7 % isikute puhul on

tegemist just perevägivalla vähendamisele suunatud sotsiaalprogrammiga, kuna otsuse programmi valiku puhul langetab siiski kriminaalhooldaja. Kui tihti rakendavad kriminaalhooldajad antud isikute puhul just perevägivalla vähendamisele suunatud sotsiaalprogramme jääb käesoleva töö puhul välja selgitamata kuna see eeldab juba järgmise uurimuse läbi viimist.

Kuna käesolevale tööle oli esitatud negatiivse sisuga hüpotees, mis leidis kinnitust ka läbi viidud uurimuses siis esitab autor olukorra parandamiseks järgmised ettepanekud: esiteks tuleks Eesti läbi viia uurimus sotsiaalprogrammides osalevate isikute retsidiivsuse kohta, et välja selgitada, millist tulemust isikute retsidiivsusele omavad praegu Eestis rakendatavad sotsiaalprogrammid; teiseks tuleks tagada võimalus vabatahtlikult osaleda sotsiaalprogrammides ja seda ka lepitusmenetluse tingimusena; kolmandaks tuleks kaaluda võimalust anda prokuratuurile sarnaselt teiste KrMS § 202 järgi määratavate kohustustega ka võimalus suunata isik sotsiaalprogrammi. Arvestada tuleks ka sellega, et mida rohkem hakatakse isikuid sotsiaalprogrammidesse suunama seda vajalikum oleks antud valdkonda ka täpsemalt reguleerida – kes seal osalevad, miks või mille alusel nad osalevad, kuidas ja millal hinnata nende isikute retsidiivsust, kuidas ja kelle poolt antud programme läbi viiakse jms.

THE IMPLEMENTATION OF SOCIAL PROGRAMS AIMED AT REDUCING DOMESTIC VIOLENCE

Резюме

Реализация социальных программ, направленных на сокращение насилия в семье.

Выбранная тема настоящей работы направлена на отдельные социальные программы, которые в свою очередь направлены на уменьшение насилия в семье, а также на реализацию данных социальных программ в Эстонии. Действия социальных программ направлены на сокращение насилия в семье, путём новых методов в уголовном праве Эстонии, которые начали применять только осенью прошлого года. Необходимость в реализации социальных программ исходила, как из внутригосударственной программы развития, так и из международных правовых актов.

Необходимость применения социальных программ в преступлениях с бытовым насилием исходит одновременно и из особенностей совершения данных преступлений. С одной стороны причиной насилия является необходимость достижения лицом власти и контроля, с другой стороны за этим стоит алкоголизм, безработица и неспособность людей решать свои проблемы. Результатом всего этого является насилие, которое закон считает преступлением. За преступлением следует наказание, которое согласно законодательству Эстонии назначается в виде денежного штрафа либо в виде тюремного заключения. К сожалению небольшая часть потенциальных жертв семейного насилия заинтересованы в осуществлении данных видов наказаний, так-как в обоих случаях с их применением, жертву и оставленную семью сопровождают лишения и неудобства. В связи с этим возникла необходимость менять форму наказаний, в чём на сегодняшний день могут помочь социальные программы.

Из названий социальных программ направленных на снижение уровня семейного насилия исходит, что они направлены на физических лиц, которые совершили преступления связанные с насилием в семье. Хотя в международных правовых актах ссылаются на обстоятельство, что данную социальную программу необходимо применять на добровольной основе, Эстонское же законодательство позволяет применять её только в обязательном порядке. Именно Закон о наказаниях позволяет

применять социальные программы только в случае, если лицо осуждено и наказано тюремным заключением, либо к лицу применено условное тюремное заключение или условно-досрочное освобождение. В любом случае у суда есть возможность подвергнуть лицо надзору и обязать его участвовать в социальной программе. В какой именно из социальных программ лицо должно участвовать, этого суд назначить не может, так-как право решения передаётся чиновнику осуществляющему контроль за поведением осужденного. Участие в социальных программах в тюрьмах также возможно, если его оценка рисков это предусматривает.

Проблематика в реализации социальных программ по сокращению семейного насилия направлена на то, что большинство преступлений бытового насилия даже не доходит до суда, так-как в принципе закон позволяет прекращать данные уголовные дела уже в прокуратуре. Такие уголовные дела прекращаются из-за отсутствия интереса общества к данным производствам либо если это не связано с серьёзными преступлениями, т. е. вина совершившего преступление не велика. Наиболее распространённым преступлением связанным с насилием в семье, является преступление в соответствии со статьёй 121 ПК (Пенитенциарного кодекса), т.е. применение физического насилия. Санкция по данной статье предусматривает денежное взыскание или тюремное заключение на срок до трёх лет. Хотя прокурор имеет право назначить наказанному лицу некоторые обязательства, но обязать его участвовать в социальных программах прокурор не может.

Цель данного исследования заключается в выявлении насилия в семье, а также характер и содержание социальных программ по преступлениям в семье, а также необходимость их взаимодействия на практике. Для этого, при ближайшем рассмотрении, как эстонских, так и международных законодательных норм в этой области, было выяснено, какие имеются возможности в реализации социальных программ. Обзор возможностей применения социальных программ и потребностей в Эстонском законодательстве представлен в заключительной главе работы. Проведённый практический анализ определяет, как часто осуществляется в эстонской судебной практике реализация социальных программ, в соответствии с законодательством, по усмотрению суда. Основной целью работы является выяснить, какие варианты, возможности и как часто они будут осуществляться в социальных программах, направленных на сокращение насилия в семье.

Первые две главы работы по своей сути- качественные, последняя, третья глава- количественная.

В результате исследований проведённых в ходе работы, было обнаружено, что Эстонское законодательство позволяет применять социальные программы по уменьшению количества случаев насилия в семье, только в некоторых случаях и ситуациях, когда физическое лицо осуждено и по решению суда лишено свободы. Несмотря на возможность реализации социальных программ, в реальной же судебной практике реализация социальных программ находится сравнительно на низком уровне.

.....
(autori allkiri ja kuupäev)

TÖÖS KASUTATUD ALLIKATE LOETELU:

Kasutatud kirjandus:

1. J.Sootak. Kriminaalpoliitika. Tartu Ülikool. Tallinn. Juura 1997.
2. J.Sootak. Veritasust kriminaalteraapieni. Käsitlusi Kriminaalõiguse ajaloost.Tallinn: Juura, Õigusteabe AS, 1998.
3. J.Sootak, S.Lind, R.Otsa. Penalty and Other Punitive Sanctions in the Estonian and European Legal Order. Juridica International X 2005.
4. J.Sootak. Theories of Punishment and Reform of Criminal Law (Reforms as a Change of Mentality). Juridica International V 2000.
5. J.Saar, Kriminaalpsühholoogia. Tallinn. Juura 2007.
6. H.Kase. Lähisuhtevägivald. Eesti Avatud Ühiskonna Instituut, 2004.
7. K, Lip, I.Ronk, H.Nõmmiksaar. Viha juhtimine. Valik rehabilitatsiooniprogramme vanglates. Justiitsministeerium 2005. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.kuriteoennetus.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=17830/Valik+rehabilitatsiooniprogramme+vanglates.pdf>, 28.04.2012.a
8. R.P.Dobash, R.E.Dobash. Criminal Justice Programmes sor Men Who Assault Their Partners. Handbook of Offender Assessment and Treatment. Edited by C.R.Hollin. John Wiley & Sons Ltd. 2000.
9. R.P.Dobash. R.E. Dobash. Confronting Violent Men. Home Truths About Domestic Violence. Feminist Influences on policy and practise – a reader. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://books.google.ee/books?id=X3pGyXA0yH4C&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>, 28.04.2012.
10. D.Muro-Ruiz. The Logic of violence. Politics May2002, Vol. 22, Issue 2, Blackwell Publishing.
11. D.G.Dutton, K.Corvo. Transforming a flawed policy: A call to revive psychology and science in domestic violence research and practice. Aggression and Violent Behavior 11 (2006).
12. D.G.Dutton. Rethinking Domestic Violence. Canada: UBS Press 2006. Arvutivõrgus kättesaadav:
http://books.google.ee/books?id=SSJC_usBJ5kC&pg=PR3&lpg=PR3&dq=Donald+G.+Dutton,+Rethinking+Domestic+Violence.&source=bl&ots=achxzd3Iys&sig=YjMGc9Hmb-14GxgkxweJ2uNuBQQ&hl=et&sa=X&ei=ITdvT7KBIZHY4QTKy4m_Ag&ved=0CD EQ6AEwAg#v=onepage&q=Donald%20G.%20Dutton%20Rethinking%20Domestic%20Violence.&f=false, 28.04.2012.

13. H.Meltzer, L.Doos, P.Vostanis, T.Ford, R.Goodman. The mental health of children who witness domestic violence. *Child & Family Social Work*. Nov2009, vol. 14, issue 4. Blackwell Publishing. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/shss/courses/pq/specialist_pathway/preparatory_reading_for_module_1/children_mental_health_and_domestic_violence.pdf, 28.04.2012.
14. R.J.Gelles, M.A.Straus. Determinants of violence in the family: Toward a theoretical integration. *Contemporary Theories About The Family*. New York: Free Press, 1979. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://pubpages.unh.edu/~mas2/v10r.pdf>, 28.04.2012.a.
15. K.A. Fall. Domestic Violence Perpetrators: Intervention and Prevention. *Violence. Psychological Correlates, Concepts and Intervention Strategies*. Edited by D.Sandhu. Nova Science Publishers Inc 2001. Arvutivõrgus kättesaadav: http://books.google.ee/books?id=JPwDcEBq87UC&pg=PA295&lpg=PA295&dq=Domestic+Violence+Perpetrators:+Intervention+and+Prevention.+Violence.+Psychological+Correlates,+Concepts+and+Intervention+Strategies.&source=bl&ots=Az9eqJfW00&sig=h743HxIYQKKIS-sz-sPFdoiEPeg&hl=et&sa=X&ei=prieT76yN4eN4gSIj_2pDg&ved=0CDEQ6AEwAg#v=onepage&q&f=false, 28.04.2012.
16. M.Jarvis. *Psychodynamic Psychology. Classical theory and contemporary research*. Thomson Learning 2004.
17. D.G, Saunders. *Feminist-Cognitive-Behavioral and Process-Psychodynamic Treatments for Men Who Batter: Interaction of Abuser Traits and Treatment Models*. – *Violence and Victims*, Vol. 11, No. 4, 1996. Springer Publishing Company.
18. V.L.Quinsey, G.T.Harris, M.E.Rice, C.A.Cormier. *Violence Offenders. Appraising and managing risk*. – American Psychological Association, 1998.
19. G.Smedslund, T.K.Dalsbo, A.Steiro, A.Winswold, J.Clench-Aas. Cognitive behavioral therapy for men who physically abuse their female partner (Review). – *The Cochrane Library* 2011, Issue 2. Wiley Publishers. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://apps.who.int/rhl/reviews/CD006048.pdf>, 28.04.2012.a.
20. K.Healey, C.Smith, C.O`Sullivan. *Batterer Intervention: Program Approaches and Criminal Justice Strategies*. National Institute of Justice. US Department of Justice. <http://books.google.ee/books?id=AXDt0NTh5fkC&pg=PA20&lpg=PA20&dq=The+family+systems+model+batterer&source=bl&ots=Dn5rc7M5jL&sig=hUuXw2HhzLXm5IKfaFEYhWBUrso&hl=et&sa=X&ei=RB9uT5iPGomI4gTNzIjAAg&sqi=2&ved=0CF0Q6AEwCQ#v=onepage&q=The%20family%20systems%20model%20batterer&f=false>
21. J.Salla, L.Surva. *Perevägivalla juhtumite menetluspraktika: 2010. Kriminaalpoliitika analüüs*. Justiitsministeerium. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=56019/Perev%20E4givalla+menetluspraktika+anal%20FC%20FCs++Justiitsministeerium+2011+avalik.pdf>, 28.04.2012.
22. I.Pettai, I.Proos. *Naistevastane vägivald Eestis. Üle-Eestiline sotsioloogiline uuring*. - Eesti Avatud Ühiskonna Instituut, 2001.

23. I.Pettai, I.Proos. Vägivald ja naiste tervis. Sotsioloogilise uuringu materjalid. Avatud Eesti Fond, 2003. Arvutivõrgus kättesaadav:
http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Sotsiaalvaldkond/kogumik/Vagivald_ja_naiste_tervis_1_.pdf , 27.04.2012.a
24. I.Pettai. Perevägivald uuringu tulemustest Eestis. Ettekanne koolitusel inimkaubanduse ennetamine – koolitus õpetajatele, noorsootöötajatele ja kutsenõustajatele. 2003. Arvutivõrgus kättesaadav:
http://www.enut.ee/lisa/perevagivald_uuring_eestis.pdf, 28.04.2012.a.
25. H.Kase, I.Pettai. Perevägivald Lääne-Eestis 2004-2005. Politseistatistika analüüs. Avatud Eesti Fond. 2005. Arvutivõrgus kättesaadav:
http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=20775/Perev%E4givald_L%E4neEestis2004.2005.Politseistatistika+analyys.pdf, 28.04.2012.
26. K.Soo. Erikoolides ja laste hoolekandeesutustes elavate noorte hoiakud ja kogemused seoses seksuaalse, vaimse ja füüsilise vägivaldaga. Sotsiaaluuring. Tartu 2005. Arvutivõrgus kättesaadav:
http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=20788/Erikoolides+ja+laste+hoolekandeesutustes+elavate+noorte+hoiakud+ja+kogemused+seoses+seksuaalse+jne+v%E4rkohtelmisega_Soo_2005.pdf, 28.04.2012.
27. M.Linno, K.Soo, J.Strömpl. Perevägivald levikut soodustavad riskid ja perevägivald ulatus praktikute hinnangutes. Uurimisaruanne. Justiitsministeerium. Tallinn 2011.
<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=55587/Perev%E4givalla+riskid+ja+ulatus+praktikute+hinnangutes.pdf>. Arvutivõrgus kättesaadav: 28.04.2012.
28. T.Abramsky, C.H.Watts, C.Garcia-Moreno, K.Devries, L.Kiss, M.Ellsberg, H.Jansen, L.Heise. What factors are associated with recent intimate partner violence? Findings from the WHO multi-Country study on womens` health and domestic violence. BMC Public Health, 2011, vol. 11 issue 1. p 109-125, 17 p, lk 1. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.biomedcentral.com/content/pdf/1471-2458-11-109.pdf>, 28.04.2012.
29. Justiitsministeerium. Kuritegevus Eestis 2010. Arvutivõrgus kättesaadav:
http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=54601/KuritegevusEestis2010_web.pdf, 28.04.2012.a.
30. Justiitsministeerium. Kuritegevus Eestis 2008. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=42878/Kuritegevus+Eestis+2008.pdf>, 28.04.2012.
31. Velda Veia ettekanne Rehabilitatsiooniprogramm paarisuhtes vägivald kasutamises süüdimõistetud meestele. Arvutivõrgus kättesaadav:
http://www.naisteabi.ee/failid/Velda_ettekanne.pdf, 28.04.2012
32. Justiitsministeerium. Vägivald vähendamise arengukava aastateks 2010-2014. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=49975/V%E4givalla+v%E4hendamise+arengukava+aastateks+2010-2014.pdf>, 28.04.2012.

Statistilised andmed:

33. Statistikaamet. Füüsiline vägivald paarisuhtes 2008/2009.a Arvutivõrgus kättesaadav: http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Sotsiaalelu/17Eigus_ja_turvalisus/035Paarisuhte_vagivald/032Fuusiline_vagivald/032Fuusiline_vagivald.asp, 28.04.2012.a.
34. Statistikaamet. Kuritegude ohvariks langemine 2008/2009. Arvutivõrgus kättesaadav: http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Sotsiaalelu/17EIGUS_JA_TURVALISUS/17EIGUS_JA_TURVALISUS.asp, 28.04.2012.a.
35. Justiitsministeerium. Registreeritud kuriteod 2003-2011. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.just.ee/56150>, 27.04.2012.a.
36. Vägivalla vähendamise arengukava aastateks 2010-2014 uuendatud rakendusplaan aastateks 2012-2014. 19.04.2012. Valitsuse korraldus nr 174. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://valitsus.ee/et/valitsus/arengukavad/turvaline-est>, 28.04.2012.
37. Kriminaalmenetluse koodeksi, karistusseadustiku ja väärteomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 102 seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=032120013&login=proov&password=&system=ems&server=ragne11>, 28.04.2012.a
38. Karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja ohvriabi seaduse muutmise seaduse eelnõu 939 seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=061660010&login=proov&password=&system=ems&server=ragne11>, 28.04.2012.a
39. Riigikogu otsuse “Eesti turvalisuspoliitika põhisuundad aastani 2015 heakskiitmine” eelnõu 263 OE I seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems&emshelp=true&eid=298761&u=20120407141712>, 28.04.2012.
40. Kriminaalpoliitika arengusuundad aastani 2018 seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=50604/Seletuskiri+%28kriminaalpoliitika+arengusuundad+aastani+2018%29.pdf>, 28.04.2012.a.

Õigusaktid:

41. Karistusseadustik. 06.06.2001. - [RT I 2001, 61, 364](#); RT I, 04.04.2012, 3
42. Vangistusseadus. – 14.06.2000. [RT I 2000, 58, 376](#), RT I, 29.12.2011, 54.
43. Kriminaalmenetluse koodeks. 06.01.1961. - ENSV ÜT 1961, 1, 4 ja lisa; [RT I 2004, 27, 176](#).
44. Kriminaalmenetluse seadustik. 12.02.2003. - [RT I 2003, 27, 166](#); RT I, 17.04.2012, 6
45. Võlaõigusseadus. – 26.09.2001. [RT I 2001, 81, 487](#); RT I, 08.07.2011, 21.

46. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. - RT II 2010, 14, 54.
47. „Vägivalla vähendamise arengukava aastateks 2010–2014“ rakendusplaani aastateks 2012–2014 heakskiitmine. 19.04.2012 nr 174. – RT III, 24.04.2012, 1
48. Eesti turvalisuspoliitika põhisuundade aastani 2015 heakskiitmine. – 10.06.2008. RT I 2008, 25, 165.
49. Justiitsministri määrus nr 21. Kinnipeetava individuaalse täitmiskava koostamise ja rakendamise juhend. 01.09.2011. [RT I 2008, 43, 586](#), [RT I, 09.07.2011, 5](#)
50. Konventsioon naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta. - 26.09.1991. [RT 1991, 35, 428](#); RT II 1995, 5, 31.
51. General recommendations made by the Committee on the Elimination of Discrimination Against Women. General Recommendation No. 19 (11th session, 1992). Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.un.org/women/watch/daw/cedaw/recommendations/recomm.htm>, 28.04.2012.a.
52. United Nations. General Assembly. 48/104. Declaration on the Elimination of Violence against Women - 20 December 1993. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm>, 28.04.2012.a.
53. Council of Europe Convention on preventing and combating violence against Women and domestic violence. CM(2011)49 7 April 2011. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1772191>, 28.04.2012. Eestikeelne tõlge: Naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsioon. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.enu.ee/lisa/427_CoE.konventsioon.eesti.pdf, 28.04.2012.a.
54. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. - Official Journal of the European Union C 83 of 30.3.2010.
55. European Council. Recommendation Rec(2002)5 of the Committee of Ministers to member states on the protection of women against violence. Adopted by the Committee of Ministers on 30 April 2002 at the 794th meeting of the Ministers' Deputies. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=280915>, 28.04.2012.
56. Euroopa Parlamendi resolutsioon naistevastase vägivallaga võitlemise praeguse olukorra ja kavandatavate meetmete kohta (2004/2220(INI)) P6_TA(2006)0038 – 25.11.2006. Euroopa Liidu Teataja C 288 E/67.
57. Euroopa Liidu Nõukogu järeldused naistevastase vägivalla kaotamise kohta Euroopa Liidus. Vastu võetud tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu istungil Brüsselis, 8. märtsil 2010. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.europa-eu-un.org/articles/en/article_9553_en.htm, 28.04.2012.

Kohtuotsused:

58. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 15. oktoobrist 2007 nr 3-1-1-25-07 kriminaalasjas Aivar Koppel'i süüdistuses KarS § 142 lg 2 p 1 järgi. - RTIII, 19.10.2007, 34, 276. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 26. november 2007 nr 3-1-1-59-07 kriminaalasjas Aivar Sergei Štšurikovi ja Sergei Volkovi süüdistuses KarS § 120, § 121 ja § 141 lg 2 p 2 järgi. - RTIII, 11.12.2007, 43, 343.
59. EIKo 28.02.20111, 2660/03, *Hajduová vs. Slovakia*.

Muud allikad:

60. Justiitsministeerium. Pressiteade: Sügisel algab vanglates uus perevägivalla vastane programm. 05.10.2011.a. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.just.ee/55510>, 28.04.2012.
61. Vabariigi Valitsus. Pressiteade. 19.04.2012 Valitsus kiitis heaks vägivalla vähendamise arengukava uuendatud rakendusplaani. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://valitsus.ee/et/valitsus/tegevusprogramm/turvaline-eesti/valitsuse-tegevused-turvaline-eesti/19042012-valitsus-kiitis-heaks-vagivalla-vahendamise-arengukava-uuendatud-rakendusplaani>, 28.04.2012.a
62. Lähisuhtevägivald. Nõuanded. Politsei- ja piirivalveameti koduleht. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.politsei.ee/et/nouanded/lahisuhtevagivald/>, 28.04.2012.
63. WHO. Violence against woman. Key facts. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/>, 28.04.2012.a.
64. UNECE. What is violence against women? Historical Background of VAW. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.unece.org/stats/gender/vaw/about.html>, 28.04.2012.a.
65. Home of the The Duluth Model. What is the Duluth Model? Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.theduluthmodel.org/about/index.html>, 28.04.2012.
66. Vanglateenistus. Taasühiskonnastamine. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.vangla.ee/41425>, 28.04.2012.
67. Vanglateenistus. Sotsiaalprogrammid. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.vangla.ee/51223>, 28.04.2012.
68. Justiitsministeerium. Võitnud projektid. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=29197/Kuriteoennetuse+projektid.pdf>, 28.04.2012.

Avaldamata allikad:

69. L.Surva. Justiitsministeerium. Vastused teabenõudele. 10.04.2012.a.

LISAD

LISA 1. Töös kasutatud maakohtute otsuste lühikokkuvõtted.

Maakohtute otsused ajavahemikust 01.01.2011.-31.12.2011.a

Otsingusõna: „KarS § 121“

Harju Maakohus

01.01.2011 – 31.03.2011 – kokku 100

1. **1-11-2927**
süüdistatav: mees, s.57, töötu, karistatud
kuritegu: tiris kasutüart juustest, lõi abikaasat relvaga ja ähvardas relvaga tappa
menetlus: kokkulepe
karistus: 120 – 4 k, 121 – 5k, **vangistus**

2. **1-11-697**
süüdistatav: mees, s.89, töötab, karistatud 121
kuritegu: 4.a jooksul kasutas vägivalda elukaaslase suhtes
menetluse: kokkulepe
karistus: 122 – 2a 3k, katseaeg 2a 3k, **kontrollnõuded, sotsiaalabiprogramm**

3. **1-11-1146**
süüdistatav: mees, s. 80, töötab, karistamata
kuritegu: lõi oma lapsi (3a ja 6a)
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 1a 6k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded, mitte tarvitada alkoholi ja narkootikume, sotsiaalabiprogramm**

4. **1-10-15356**
süüdistatav: mees, s. 83, töötab, karistamata
kuritegu: lõi abikaasat ja kasutüart
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 9k, katseaeg 18k, **mitte tarvitada alkoholi ja narkootikume, sotsiaalabiprogramm**

5. **1-11-2145**
süüdistatav: mees, s. 84, töötu, karistatud sh 121
kuritegu: kägistas eksabikaasat
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 4k, **vangistus**

6. **1-11-1020**
süüdistatav: mees, s. 83, töötab, karistamata
kuritegu: lõi kasupoega (7) ja elukaaslast
menetlus: käskmenetlus
karistus: 121 –100 pm, **371 eurot**

7. **1-10-15860**
süüdistatav: mees, s. 82, töötab, karistamata

- kuritegu: 8.a jooksul kasutas moraalset ja füüsilist vägivalda elukaaslase suhtes
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 6k, katseaeg 2a, **käitumiskontroll, mitte tarvitada alkoholi**
8. **1-11-1835**
süüdistatav: mees, s. 87, töötu, karistamata
kuritegu: peksis elukaaslast
menetlus: käskmenetlus
karistus: 121 – 100 pm, **429 eurot, katseaeg 3a.**
9. **1-11-600**
süüdistatav: mees, s. 76, töötu, karistatud
kuritegu: lõi abikaasat, ähvardas abikaasa ja laps tappa
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 6k, 120 – 2k, **ÜKT, tähtaeg 1a, kontrollnõuded**
10. **1-10-12334**
süüdistatav: mees, s. 64, töötab, karistamata
kuritegu: peksis abikaasat
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 3k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded**
11. **1-10-13854**
süüdistatav: mees, s. 67, töötu, karistamata
kuritegu: ründas ja lõi abikaasat
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 9k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded, mitte tarvitada alkoholi või narkootikume**
12. **1-10-11018**
süüdistatav: mees, s. 66, töötu, karistatud sh 121, 118
kuritegu: kägistas endise elukaaslase isa ja ähvardas tappa
menetlus: üldmenetlus
karistus: 121 – 2k, 120 – 1k, **vangistus**
13. **1-10-12726**
süüdistatav: mees, s. 83, töötab, karistatud 263
kuritegu: lõi poega
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 5k, **ÜKT, tähtaeg 1a 9k, kontrollnõuded**
14. **1-10-14964**
süüdistatav: mees, s. 84, töötu, karistatud
kuritegu: lõi ema
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 3k, katseaeg 18 k, **kontrollnõuded**
15. **1-10-13224**
süüdistatav: mees, s. 70, töövõimetuspensionär, karistamata
kuritegu: lõi kasuisa ja ema
menetlus: lühimenetlus

karistus: 121 – 6k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded, mitte tarvitada alkoholi ja narkootikume, sotsiaalabiprogramm**

01.04.2011-30.06.2011 – kokku 139

1. **1-11-6317**
süüdistatav: mees, s. 76, ?, karistatud
kuritegu: peksis ja kägistas naist, ähvardas teistel peksta lasta
menetlus: lühimenetlus
karistus: 120 – 1k, 121- 6k, **ÜKT**, tähtaeg 1a 4k, **kontrollnõuded**
2. **1-11-6272**
süüdistatav: mees, s. 47, pensionär, karistamata
kuritegu: lõi korduvalt oma ema (87.a)
kohtumenetluse liik: kokkulepe
karistus: 121 – 10 k, katseaeg 18 k, **kontrollnõuded, mitte tarvitada alkot ja narkot**
3. **1-11-5359**
süüdistatav: mees, s. 89, töötab, karistatud sh 263
kuritegu: tiris kasutütart juustest
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 180 pm, kokku **355 eurot**
4. **1-11-3905**
süüdistatav: mees, s. 80, töötab, karistamata
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 60 pm, kokku **239,63 eurot**
5. **1-11-6417**
süüdistatav: mees, s. 73, töötu, karistamata
kuritegu: lõi ema
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 6 k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded, mitte tarvitada alkoholi**
6. **1-11-5362**
süüdistatav: mees, s. 79, töötab, karistatud sh 122, 121
kuritegu: lõi kasupoega
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 3 k, **vangistus**
7. **1-11-6344**
süüdistatav: mees, s. 62, töötu, karistatud 121
kuritegu: peksis ema (77.a)
menetlus: lühimenetlus
karistus: 122 – 2a 9k, **vangistus**
8. **1-11-4117**
süüdistatav: naine, s. 82, töötab, karistamata
kuritegu: lõi last
menetlus: lühimenetlus

- karistus: 121 – 80 pm, kokku **384 eurot**
9. **1-11-6222** – löi last
süüdistatav: naine, s. 74, töötu, karistamata
kuritegu: löi poega
menetlus: käskmenetlus
karistus: 121 – 100pm, **320 eurot, katseaeg 3a**
10. **1-11-3628**
süüdistatav: mees, s. 70, töötab, karistamata
kuritegu: korduvalt löi oma abikaasat ja poega
kohtumenetluse liik: lühimenetlus
karistus: § 121 – 3k, kokku 2 k, **katseaeg 3a**
11. **1-11-4257**
süüdistatav: mees, s. 71, töötab, karistatud
kuritegu: kägistas, tõukas, väänas elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 7 k, katseaeg 2a, **kontrollnõuded, mitte tarvitama alkoholi ega narkootikume ja osalema kriminaalhooldaja poolt määratud sotsiaalabiprogrammides.**
12. **1-11-4297**
süüdistatav: mees, s. 54, töötu, karistamata
kuritegu: peksis ja torkas noaga oma abikaasat
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 1a 3k, **katseaeg 3a**
13. **1-11-4425**
süüdistatav: mees, s. 84, töötu, karistatud sh 121 ja 200
kuritegu: peksis ema ja ähvardas tappa
menetlus: lühimenetlus
karistus: 120 – 2 k, 121 – 2 k, **ÜKT, tähtaeg 2a, kontrollnõuded, mitte tarvitama alkoholi ja narkootikume**
14. **1-11-2994**
süüdistatav: mees, s. 68, töötab, karistamata
kuritegu: väänas ja löi oma abikaasat ja poega
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 150 pm, **6915.- eurot**
15. **1-11-6018**
süüdistatav: mees, s. 80, töötu, karistamata
kuritegu: kägistas oma ema
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 45 p, **katseaeg 18k, kontrollnõuded**
16. **1-11-5424**
süüdistatav: mees, s. 63, töötab, karistatud 120 ja 121
kuritegu: tiris juustest ja löi elukaaslast
menetlus: kokkulepe

- karistus: 121 – 50 pm, **811,50 eurot**
17. **1-11-4285**
süüdistatav: mees, s. 70, töötu, karistatud
kuritegu: löi ja kägistas abikaasat
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 3 k, **katseaeg 2a, kontrollnõuded**
18. **1-10-15726**
süüdistatav: mees, s. 56, töötu, karistamata
kuritegu: tiris juustest ja löi tüdruku, ähvardas haamriga tüdruku, ähvardas noaga naabrit
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 4k, 120 – 5k, katseaeg 18 k, **kontrollnõuded, mitte tarvitada alkoholi; osaleda kriminaalhooldaja poolt määratavas sotsiaalabiprogrammis.**
19. **1-10-15840**
süüdistatav: mees, s. 66, töötu, karistatud sh 121
kuritegu: peksis korduvalt oma elukaaslast
menetlus: lühimenetlus
karistus: 122 – 9k, ÜKT, tähtaeg 1a, **kontrollnõuded, mitte tarvitama alkoholi ja narkootikumide ning osaleda kriminaalhooldaja poolt määratud sotsiaalabiprogrammides.**
20. **1-11-3904**
süüdistatav: mees, s. 64, töötu, karistatud 121
kuritegu: löi abikaasat
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 6k, ÜKT, tähtaeg 18k, **käitumiskontroll, mitte tarvitada alkoholi, osaleda kriminaalhooldaja määratavas sotsiaalabiprogrammis.**
21. **1-11-2282**
süüdistatav: mees, s. 79, töötu, karistatud sh 121
kuritegu: peksis oma vanaema ja vanaisa
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – **2a, vangistus**
22. **1-10-8098**
süüdistatav: mees, s. 80, töötav, karistamata
kuritegu: peksis isa
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 30 p, **katseaeg 3a**
23. **1-10-10822**
süüdistatav: mees, s. 63, töötu, karistatud sh 122
kuritegu: löi rusika ja noaga elukaaslast
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 - 9 k, **6k vangistus**
24. **1-10-15708**
süüdistatav: mees, s. 61, töötu, karistamata

- kuritegu: lõi tütar
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 3k, katseag 18k, **kontrollnõuded**
25. **1-10-16617**
süüdistatav: mees, s. 75, töötu, karistatud
kuritegu: lõi lapsi ja elukaaslast
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 - 1a, katseag 2a, **kontrollnõuded, mitte tarvitama alkoholi ja narkootikume; alluma alkoholivastasele ravile ja osalema kriminaalhooldaja poolt määratud sotsiaalabiprogrammides.**
26. **1-11-1419**
süüdistatav: mees, s. 71, töötab, karistamata
kuritegu: lõi kasutütar
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 60 pm, **894,76 eurot, katseag 3a.**
27. **1-11-4741**
süüdistatav: mees, s. 85, töötu, karistatud
kuritegu: peksis ema
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 5k, katseag 18k, **kontrollnõuded**
28. **1-11-1169**
süüdistatav: mees, s. 61, töötu, karistamata
kuritegu: peksis abikaasat
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 6k, katseag 2a, **kontrollnõuded, mitte tarvitada alkoholi või narkootikume.**
29. **1-11-4261**
süüdistatav: mees, s. 72, töötu, karistatud
kuritegu: lõi ja kägistas elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 2k, **9k 26 p vangistus**
30. **1-11-3845**
süüdistatav: mees, s. 90, töötab, karistamata
kuritegu: lõi elukaaslast ja ema
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 3k, katseag 2a, **kontrollnõuded, mitte tarvitada alkoholi ja narkootikume, osaleda kriminaalhooldaja määratud sotsiaalabiprogrammis.**
31. **1-10-16988**
süüdistatav: mees, s. 70, töötu, karistatud 121
kuritegu: lõi last
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 6k, katseag 2a, **kontrollnõuded, mitte tarvitama alkoholi ja narkootikume ning osalema kriminaalhooldaja poolt määratud sotsiaalabiprogrammides.**

1. **1-11-8291**
süüdistatav: mees, s. 72, töötas, karistatud
kuritegu: aasta jooksul peksis poega, peksis abikaasat
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 8k, 122 – 1a 2k, **vangistus 3k 10 p**
2. **1-11-9430**
süüdistatav: mees, s, 77, töötab, karistatud
kuritegu: lõi kasupoega
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 6k, katseaeg 18 k, kontrollnõuded, **mitte tarvitada alkoholi.**
3. **1-11-9397**
süüdistatav: naine, s. 66, töötü, karistamata
kuritegu: lõi noaga elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 . 4k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded**
4. **1-11-8316**
süüdistatav: mees, s, 74, töötab, karistatud 121, 120
kuritegu: lõi ema
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 6k, **ÜKT 354, tähtaeg 1a, kontrollnõuded**
5. **1-11-7345**
süüdistatav: naine, s, 64, töötü, karistamata
kuritegu: peksis ema
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 3k, **katseaeg 3a**
6. **1-11-7092**
süüdistatav: mees, s. 63, töötab, karistamata
kuritegu: lõi ja tiris juustest elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 4k, katseaeg 18 k, **kontrollnõuded, mitte tarvitama alkoholi ja narkootikume, osalema kriminaalhooldaja poolt pakutavas sotsiaalabiprogrammis.**
7. **1-11-7993**
süüdistatav: mees, s. 57, töötab, karistamata
kuritegu: lõi õepoega ja õde
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 200 pm, **640 eurot, katseaeg 3a**
8. **1-10-8455**
süüdistatav: mees, s. 64, töötü, karistatud 120, 121
kuritegu: lõi ema ja ähvardas teda tapmisega, ähvardas sekkunud meest noaga
menetlus: lühimenetlus
karistus: 120 – 6k, 122 – 1a 3k, **vangistus 1a**

9. **1 – 11 – 8237**

süüdistatav: mees, s. 57, töötu, karistatud
kuritegu: väänas endist elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 2k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded**

10. **1-11-7170**

süüdistatav: mees, s. 69, töötab, karistatud
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 5k, **katseaeg 3a**

01.10.2011-31.12.2011 – kokku 121

1. **1-11-4996**

süüdistatav: mees, s. 54, töövõimetus, karistatud sh 121
kuritegu: lõi ema (80.a)
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 4k, **vangistus 3k**

2. **1-11-13194**

süüdistatav: mees, s. 68, töötab, karistatud
kuritegu: lõi abikaasat
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 3k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded,**

3. **1-11-10882**

süüdistatav: naine, s. 80, töötab, karistatud 121
kuritegu: lõi last
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 1a 6k, katseaeg 3a, **osalema kriminaalhooldaja poolt määratud sotsiaalabiprogrammides.**

4. **1-11-11036**

süüdistatav: mees, s. 70, töötab, karistatud 121 ja 120
kuritegu: väänas abikaasat
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 6k, **ÜKT 964 t, tähtaeg 1a 10k, kontrollnõuded, mitte tarvitada alkoholi ja narkootikume, osaleda kriminaalhooldaja määratavas sotsiaalabiprogrammis.**

5. **1-11-8863**

süüdistatav: mees, s. 71, töötab, karistamata
kuritegu: 2 nädala jooksul lõi oma last
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 6k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded, osalema kriminaalhooldaja poolt määratud sotsiaalabiprogrammides.**

6. **1-11-10610**

süüdistatav: mees, s. 64, töötu, karistamata
kuritegu: tiris juustest, lohistas, lükkas elukaaslast ja tütar
menetlus: kokkulepe

- karistus: 121 – 3k, **katseaeg 3a**
7. **1-11-9361**
süüdistatav: mees, s. 54, töötu, karistatud 118, 121
kuritegu: lõi rusika ja noaga abikaasat
menetlus kokkulepe
karistus: 121 – 1a, katseaeg 18k, **kontrollnõuded, mitte tarvitama alkoholi ja narkootikume.**
8. **1-11-10432**
süüdistatav: mees, s. 71, töötu, karistatud 120, 121
kuritegu: mitu päeva peksis ema
menetlus lühimenetlus
karistus: 120 – 3k, 121 – 9k, **vangistus 7k 27 p**
9. **1-11-11848**
süüdistatav: mees, s. 88, töötab, karistamata
kuritegu: peksis vanaema, lõi ema ja sekkunud isikut
menetlus lühimenetlus
karistus: 121 – 1a, **katseaeg 3a**
10. **1-11-9050**
süüdistatav: mees, s. 87, töötab, karistatud
kuritegu: lõi ema
menetlus lühimenetlus
karistus: 121 – 4k, **ÜKT 154, tähtaeg 1a, kontrollnõuded, mitte tarvitama alkoholi ja narkootikume.**
11. **1-11-11685**
süüdistatav: mees, s. 71, töötab, karistamata
kuritegu: peksis elukaaslast
menetlus kokkulepe
karistus: 121 – 6k, katseaeg 18k, **käitumiskontroll, mitte tarvitama alkoholi ja narkootikume.**
12. **1-11-11059**
süüdistatav: mees, s. 72, töötab, karistamata
kuritegu: peksis oma poega
menetlus kokkulepe
karistus: 121 – 1a, katseaeg 18k, **kontrollnõuded, mitte tarvitama alkoholi ja narkootikume, alluma alkoholismivastasele ravile, osalema kriminaalhooldaja poolt määratud sotsiaalabiprogrammides.**
13. **1-11-9553**
süüdistatav: mees, s. 61, töökoht, karistamata
kuritegu: tiris ja tõukas endist abikaasat
menetlus kokkulepe
karistus: 121 – 50 pm, **945,50 eurot**
14. **1-11-6261**
süüdistatav: naine, s. 73, töötu, karistatud
kuritegu: 3 kuu jooksul peksis tüdruku, tõmbas juustest võõrast last

menetlus üldmenetlus
karistus: 121 – 4k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded, osalema kriminaalhooldaja poolt määratud sotsiaalabiprogrammides.**

15. **1-11-10974**

süüdistatav: mees, s. 66, töötab, karistamata
kuritegu: lõi noaga abikaasat
menetlus lühimenetlus
karistus: 121 – 1a, **katseaeg 3a**

16. **1-11-10060**

süüdistatav: mees, s. 78, töötu, karistatud sh 275, 263
kuritegu: lõi ema
menetlus kokkulepe
karistus: 121 – 6k, **ÜKT 360 t, tähtaeg 1a, kontrollnõuded**

17. **1-11-9586**

süüdistatav: mees, s. 72, töötas, karistatud sh 263
kuritegu: lõi abikaasat
menetlus lühimenetlus
karistus: 121 – 1a 6k, **vangistus 1a 11k 27p**

18. **1-11-6347**

süüdistatav: mees, s. 68, töötu, karistamata
kuritegu: lõi kasutütart
menetlus lühimenetlus
karistus: 121 – 3k, **katseaeg 3a**

Kokku: 84 juhtumit

Pärnu Maakohus

01.01.2011-31.03.2011 – kokku 77

1. **1-11-2520** (ko 5)

süüdistatav: mees, s. 79, ?
kuritegu: peksis kasuisa
menetlus kokkulepe
karistus: 121 – 3k, **vangistus 6k 4p**

2. **1-11-3571** (pronin)

süüdistatav: mees, s. 74, ?, karistus sh 121
kuritegu: lõi tütar
menetlus kokkulepe
karistus: 121 – 1k, **vangistus 4k**

3. **1-11-3137** (saluste)

süüdistatav: mees, s. 76, ?, karistamata
kuritegu: tungis elukaaslase koju ja lõi, ähvardas relvaga
menetlus kokkulepe
karistus: 266 – 1k, 121 – 3k, 120 – 2k, **ÜKT 180 t, tähtaeg 6k, kontrollnõuded**

4. **1-10-15593**
süüdistatav: mees, s. 36, ?,?
kuritegu: peksis elukaaslast, ebaseaduslik relv, tegi lasud elukaaslase suunas
menetlus lühimenetlus
karistus: 121 – 2a, 418 – 1a, 113-6a, **katseaeg 5a**

5. **1-11-20676**
süüdistatav: mees, s. 66, töötab, karistatud
kuritegu: lõi isikut, kägistas elukaaslast, ähvardas tüdruku ja elukaaslast tapmisega,
menetlus kokkulepe
karistus: 121 – 1a, 120 – 6k, katseaeg 2a, **kontrollnõuded**,

6. **1-11-2960** (pdf2)
süüdistatav: mees, s. 52, invalid, karistus sh 121
kuritegu: lõi kasutüdruku
menetlus kokkulepe
karistus: 121- 2k, **vangistus 5k**

7. **1-11-2161**
süüdistatav: mees, s. 70, töötab, ?
kuritegu: lõi endist elukaaslast
menetlus käskmenetlus
karistus: 121 – 160 pm, **512 eurot**

8. **1-11-252** (ko13)
süüdistatav: mees, s. 70, ?, karistatud
kuritegu: lõi endist elukaaslast
menetlus kokkulepe
karistus: 121 – 4k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded**

9. **1-11-2087**
süüdistatav: mees, s. 81, töövõimetus, karistamata
kuritegu: lõi abikaasat
menetlus kokkulepe
karistus: 121 – 3k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded**.

10. **1-11-2037**
süüdistatav: naine, s. 72, ?, karistamata
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus kokkulepe
karistus: 121 – 6k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded**,

11. **1-11-1857**
süüdistatav: mees, s. 71, töötab, karistatud sh 121
kuritegu: lõi, tõukas, tiris elukaaslast
menetlus kokkulepe
karistus: 121 – 1a 6k, katseaeg 2a, **kontrollnõuded**

12. **1-11- 1796** (tani)
süüdistatav: mees, s. 79, ?, karistamata
kuritegu: lõi ja tiris juustest elukaaslast, lükkas nii et koos lapsega kukkus
menetlus kokkulepe

karistus: 121 – 2k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded, mitte tarvitama alkoholi ja narkootikume.**

13. **1-11-1819**

süüdistatav: mees, s. 68, töötab, karistatud sh 121
kuritegu: lõi poega
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 3k, ÜKT 180 t, tähtaeg 6k, **kontrollnõuded**

14. **1-10-15653** (ko21)

süüdistatav: mees, s. 77, ?, ?
kuritegu: lõi invaliidist isa
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 6k, katseaeg 2a, **kontrollnõuded**

15. **1-11-181** (pdf 12)

süüdistatav: mees, s. 64, ?, karistamata
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 4k, katseaeg 18 k, **kontrollnõuded**

01.04.2011-30.06.2011 – kokku 72

1. **1-11-7233** (pdf 13)

süüdistatav: mees, s. 90, töötu, karistatud 121
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 3k, katseaeg 18 k, **kontrollnõuded, mitte tarvitama alkoholi ja narkootikume.**

2. **1-11-5778** (ko27)

süüdistatav: mees, s. 80, ?, ?
kuritegu: väänas endist abikaasat
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 3k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded**

3. **1-11-5340**

süüdistatav: mees, s. 81, töötu, karistatud sh 121
kuritegu: lõi last (3.a) ja abikaasat
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 9k, katseaeg 18 k, **kontrollnõuded,**

4. **1-11-5732** (ko 32)

süüdistatav: mees, s. 82, karistatud
kuritegu: lõi abikaasat
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 4k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded**

5. **1-11-5737**

süüdistatav: mees, s. 66, ?, karistatud
kuritegu: lõi ema
menetlus: kokkulepe

- karistus: 121 – 8k, ÜKT 480 t, tähtaeg 18k, **kontrollnõuded**
6. **1-11-4666** (ko42)
süüdistatav: mees s. 79, ?, ?
kuritegu: tiris elukaaslast juustest
menetlus kokkulepe
karistus: 121 – 30 pm, **999 eurot**
7. **1-11-4922**
süüdistatav: mees, s. 51, ?, karistamata
kuritegu: lõi lapselast
menetlus käskmenetlus
karistus: 121 – 60 pm, **192 eurot**
8. **1-11-5070** (pdf 19)
süüdistatav: mees, s. 82, karistatud
kuritegu: lõi abikaasat
menetlus käskmenetlus
karistus: 121 – 120 pm, **364,80 eurot**
9. **1-10-15110**
süüdistatav: mees, s. 84, töötab, karistamata
kuritegu: lõi abikaasat ja ähvardas noaga
menetlus kokkulepe
karistus: 121 – 4k, 120 – 1k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded**
10. **1-10-16107**
süüdistatav: naine, s. 92, töötab, karistatud
kuritegu: pigistas oma beebit
menetlus lühimenetlus
karistus: 121 – 30 p, **vangistus 1k 20 p**

01.07.2011-30.09.2011 – kokku 56

1. **1-11-8192** (pdf 23)
süüdistatav: mees, s. 74, ?, karistamata
kuritegu: tõukas endist elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 3k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded,**
2. **1-11-8951** (pdf 24)
süüdistatav: mees, s. 86, ?, karistatud sh 121
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 4k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded**
3. **1-11-7958** (pdf 25)
süüdistatav: mees, s. 63, ?, karistamata
kuritegu: lõi lapselast (10k)
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 4k, **katseaeg 3a**

4. **1-11-9492** (05)
süüdistatav: mees, s. 53, ?
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 4k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded**

5. **1-11-9438**
süüdistatav: mees, s. 67, töötu, karistatud 121
kuritegu: kägistas last, kägistas elukaaslast, ründas kohale tulnud politseinikke
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 3k, 274 – 1a, **vangistus**

6. **1-11-9253**
süüdistatav: mees, s. 74, ?, karistamata
kuritegu: lõi last ja elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 3k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded**

7. **1-11-8174** (pdf 32)
süüdistatav: mees, s. 60, invaliid, karistatud sh 121
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 1a, **vangistus**

8. **1-10-3906** (ko 67)
süüdistatav: mees, s. 72, ?,?
kuritegu: lõi abikaasat
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 50pm, **64 euri**

01.10.2011-31.12.2011 kokku – 76

1. **1-11-12864**
süüdistatav: mees, s. 78, töötab, karistatud
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 3k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded**

2. **1-11-13329** (ko 72)
süüdistatav: mees, ?
kuritegu: lõi abikaasat
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 6k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded**

3. **1-11-12017**
süüdistatav: mees, s. 85, töötab, karistatud
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 3k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded**

4. **1-11-12584** – lõi elukaaslast (pdf 40)
süüdistatav: mees, s. 73, töötab, karistatud 121
kuritegu: viskas lillevaasi elukaaslasele vastu pead
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 3k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded, mitte tarvitama alkoholi ja narkootikume.**

5. **1-11-9785**
süüdistatav: mees, s. 75, töötab, karistatud 122
kuritegu: peksis elukaaslast
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 1a, katseaeg 18k, **kontrollnõuded,**

6. **1-11-9986**
süüdistatav: mees, s. 65, ?, karistatud
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 3k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded,**

7. **1-11-10829**
süüdistatav: mees, s. 78, töötab, karistamata
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 6k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded,**

8. **1-11-9019** (pdf 48)
süüdistatav: mees, s. 62, invaliid, karistatud
kuritegu: lõi ema
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 3k, **ÜKT 468, tähtaeg 1a, kontrollnõuded**

Kokku 42 juhtumit

Tartu Maakohus

01.01.2011-31.03.2011 kokku – 79

1. **1-11-3521**
süüdistatav: mees, s. 70, ?, karistatud
kuritegu: peksis elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 7k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded,**

2. **1-11-3851** (viru)
süüdistatav: mees, s. 81, töötab, karistamata
kuritegu: peksis elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 9k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded,**

3. **1-10-14763**
süüdistatav: mees, s. 73, ?, kristamata

- kuritegu: lõi last
 menetlus: kokkulepe
 karistus: 121 – 3k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded**,
4. **1-11-876**
 süüdistatav: mees, s. 56, ?, karistamata
 kuritegu: ähvardas noaga ja tiris juustest elukaaslast
 menetlus: kokkulepe
 karistus: 121 – 6k, 120 – 5k, 6k, **katseag 3a**
5. **1-10-16054**
 süüdistatav: mees, s. 78, karistamata
 kuritegu: kägistas ja hammustas elukaaslast
 menetlus: kokkulepe
 karistus: 121 – 3k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded**,
6. **1-10-16001**
 süüdistatav: mees, s. 82, karistatud
 kuritegu: tõukas ja kägistas elukaaslast
 menetlus: kokkulepe
 karistus: 121 – 5k, **katseag 3a**

01.04.2011-30.06.2011 kokku – 78

1. **1-11-7150**
 süüdistatav; mees, s. 70, karistatud
 kuritegu: lõi last ja elukaaslast
 menetlus: kokkulepe
 karistus: 120 – 1k, 121 –4k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded, mitte tarvitada alkoholi.**
2. **1-11-7267** (igantjev)
 süüdistatav; mees, s. 72, töötab, karistamata
 kuritegu: kägistas elukaaslast
 menetlus: kokkulepe
 karistus: 121 – 2k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded, alluma alkoholismivastasele ravile.**
3. **1-11-3777**
 süüdistatav; mees, s. 74, ?, karistatud sh 121
 kuritegu: lõi abikaasat
 menetlus: kokkulepe
 karistus: 121 – 1a 6k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded, mitte tarvitada alkoholi.**
4. **1-11-4881**
 süüdistatav; mees, s. 78, ?, karistamata
 kuritegu: lõi ja kägistas kasulast
 menetlus: kokkulepe
 karistus: 121 – 4k, **katseag 3a**
5. **1-11-4601**
 süüdistatav; mees, s. 63, ?, karistamata
 kuritegu: lõi noaga kasupoega

menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 9k, **katseaeg 3a**

6. **1-11-4649** (igantjev)
süüdistatav; mees, s. 72, töötab, karistatud 121
kuritegu: tõukas elukaaslast ja last
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 6k, katseaeg 2a, kontrollnõuded, **mitte tarvitama alkoholi ja narkootikume.**
7. **1-11-4477**
süüdistatav; mees, s. 82, töötab, karistatud
kuritegu: peksis abikaasat
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 6k, **vangistus 2a 6k**

01.07.2011-30.09.2011 kokku – 79

1. **1-11-10633** (paju)
süüdistatav; naine, s. 76, töötab, karistamata
kuritegu: lõi lapsi
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 1a, katseaeg 2a, **kontrollnõuded**
2. **1-11-7309**
süüdistatav; mees, s. 62, töötab, karistatud
kuritegu: lõi ja kägistas abikaasat
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 3k, katseaeg 2a, **kontrollnõuded, osaleda sotsiaalabiprogrammis; keelata Villem Kolkil igasugune suhtlemine S.K.iga, keelata viibimine S.K.i töö- ja elukohas ning keelata lähenemine S.K.ile lähemale kui 50 meetrit.**
3. **1-11-7038**
süüdistatav; mees, s. 85, ?, karistatud
kuritegu: lõi kedagi, lõi elukaaslast ja ähvardas teda
menetlus: kokkulepe
karistus: 120 – 5k, 121 – 8k, **vangistus**
4. **1-11-7826**
süüdistatav; mees, s. 69, ?, karistatud sh 121
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 2k, **vangistus**

01.10.2011-31.12.2011 kokku – 131

1. **1-11-12724**
süüdistatav; mees, s. 85, ?, karistatud
kuritegu: lükkas, lõi õde
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 10k, katseaeg 2a, **kontrollnõuded,**

2. **1-11-12349**
süüdistatav; mees, s. 74, ?, karistatud 122
kuritegu: peksis lapsi
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 6k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded,**
3. **1-11-12715**
süüdistatav; mees, s. 64, ?, karistamata
kuritegu: tiris last kapuutsist
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 3k, **katseaeg 3a**
4. **1-11-13677**
süüdistatav; mees, s. 87, ?, karistatud
kuritegu: kägistas ja lõi elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 8k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded,**
5. **1-11-11996**
süüdistatav; mees, s. 80, ?, karistatud
kuritegu: peksis abikaasat ja ähvardas tapmisega
menetlus: kokkulepe
karistus: 120 – 4k, 121 - 1a, katseaeg 20k, **kontrollnõuded,**
6. **1-11-12200**
süüdistatav; mees, s. 37, ?, karistatud 121
kuritegu: lõi abikaasat
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 1a 8k, 6 kuud ära kanda **vangistus,** muu katseaeg 3a, **kontrollnõuded,**
7. **1-11-12706**
süüdistatav; mees, s. 84, ?, karistamata
kuritegu: lükkas last ja väänas abikaasat
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 30 pm, **369 eurot**
8. **1-11-11819**
süüdistatav; naine, s. 70, ?, karistamata
kuritegu: lõi ja ähvardas tapmisega elukaaslast
menetlus: kaksmenetlus
karistus: 120 – 100 pm, 121 – 300 pm, **960 eurot**
9. **1-11-9167**
süüdistatav; naine, s. 77, ?, karistamata
kuritegu: peksis lapsi
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 3k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded,**
10. **1-11-11779**
süüdistatav; mees, ?, ?, karistamata
kuritegu: tõmbas oma last
menetlus: käskmenetlus

karistus: 121 – 200 pm, katseaeg 3a

11. **1-11-8129**

süüdistatav; mees, s. 61, ?, karistatud
kuritegu: lõi abikaasat, tiris käest lapselast, lükkas abikaasa tüdruku, väänas abikaasa tütre elukaaslase sõrmi
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 250 pm, **800 eurot**

12. **1-11-11124**

süüdistatav; mees, s. 83, ?, karistatud sh 121
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 1a, katseaeg 2a 6k, **kontrollnõuded,**

13. **1-11-10928**

süüdistatav; mees, s. 74, ?, karistamata
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 1a, katseaeg 18k, **kontrollnõuded,**

14. **1-11-8952**

süüdistatav; mees, s. 70, töötu, karistatud
kuritegu: ründas noaga endist elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 2k, ÜKT 120 t, tähtaeg 6k, **kontrollnõuded,**

15. **1-11-8639**

süüdistatav; naine, s. 72, ?, karistamata
kuritegu: lõi last
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 6k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded,**

kokku – 36 juhtumit

Viru Maakohus

01.01.2011-31.03.2011 – kokku 114

1. **1-11-255**

süüdistatav; mees, s. 77, töötu, karistatud
kuritegu: haaras kätest endisel elukaaslasel
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 3k, katseaeg 18k, **kontrollnõuded, mitte tarvitada alkoholi või narkootilisi aineid ilma arsti ettekirjutuseta.**

2. **1-11-3883**

süüdistatav; mees, s. 59, töötu, karistatud sh 121
kuritegu: haaras kätest endisel elukaaslasel
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 1k, **vangistus**

3. **1-11-228**
süüdistatav; mees, s. 82, töötu, karistatud
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 6k, **vangistus**
4. **1-11-3268**
süüdistatav; mees, s. 71, töötab, karistatud
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: käskmenetlus
karistus: 121 – 50 pm, **140.80 eurot**
5. **1-10-11141**
süüdistatav; mees, s. 85, töötu, karistatud
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 3k, **ÜKT 420 tundi, tähtaeg 1a 6k, kontrollnõuded**
6. **1-11-2064**
süüdistatav; mees, s. 74, töötu, karistatud
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 4k, **ÜKT 240 tundi, tähtaeg 8k, kontrollnõuded**
7. **1-09-17135**
süüdistatav; mees, s. 76, töötab, karistatud
kuritegu: lõi naist
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 90 pm, **2588,76 eurot**
8. **1-11-655**
süüdistatav; mees, s. 87, töötu, karistatud sh 200
kuritegu: lõi endist elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 4k, katseaeg 2a, **kontrollnõuded**
9. **1-11-1488**
süüdistatav; mees, s. 56, töötu, karistatud
kuritegu: viskas pudeliga abikaasat
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 2k, **ÜKT 230 tundi, tähtaeg 7k, kontrollnõuded**
10. **1-09-19561**
süüdistatav; mees, s. 68, töötu, karistamata
kuritegu: lõi kasutütart
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 3k, **katseaeg 3a**
11. **1-11-1764**
süüdistatav; mees, s. 68, töötu, karistatud 121
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: kokkulepe

karistus: 121 – 7k, **ÜKT 784 tundi, tähtaeg 2a, kontrollnõuded**

12. **1-11-1145**

süüdistatav; mees, s. 81, töötab, karistatud 121
kuritegu: lükkas ja tiris endist abikaasat
menetlus: käskmenetlus
karistus: 121 – 50 pm, **719 eurot**

13. **1-11-1090**

süüdistatav; mees, s. 86, töötab, karistatud sh 200
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: käskmenetlus
karistus: 121 – 70 pm, **224 eurot**

14. **1-11-227**

süüdistatav; mees, s. 87, töötab, karistatud sh 200
kuritegu: lõi last
menetlus: käskmenetlus
karistus: 121 – 200 pm, **1330 eurot**

01.04.2011-30.06.2011 – kokku 132

1. **1-11-7371** – lõi elukaaslast

süüdistatav; mees, s. 79, töötab, karistatud sh 257
kuritegu: kägistas elukaaslast
menetlus: käskmenetlus
karistus: 121 – 100 pm, **320 eurot**

2. **1-11-6155** – lõi elukaaslast

süüdistatav; naine, s. 62, töötu, karistatud sh 200
kuritegu: lõi noaga elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 1a, **ÜKT 720 tundi, tähtaeg 1a, kontrollnõuded**

3. **1-11-4525** – piinas elukaaslast + 121

süüdistatav; mees, s. 89, töötu, karistamata
kuritegu: lõi alaealist ja korduvalt elukaaslast (122)
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 1a, **katseaeg 5a**

4. **1-11-6158** – lõi eksnaise isa

süüdistatav; mees, s. 72, töötu, karistatud sh 121, 122
kuritegu: lõi endise elukaaslase isa
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 3k, **ÜKT 898, tähtaeg 2a, kontrollnõuded**

5. **1-11-4530** – lõi abikaasat

süüdistatav; mees, s. 66, töötab, karistamata
kuritegu: lõi abikaasat
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 5k, **katseaeg 18 k, kontrollnõuded, mitte tarvitama alkoholi ja narkootikume.**

6. **1-11-4853** – löi elukaaslast
süüdistatav; mees, s. 64, töötu, karistatud sh 121
kuritegu: löi elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 3k, **ÜKT 540, tähtaeg 1a, kontrollnõuded**

7. **1-11-5560** – löi elukaaslast
süüdistatav; mees, s. 63, töötu, karistatud
kuritegu: löi elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 4k, **ÜKT 240, tähtaeg 6k, kontrollnõuded**

8. **1-11-4820** – löi elukaaslast
süüdistatav; mees, s. 59, töötab, karistatud
kuritegu: löi isikut ja elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 5k, **katseaeg 18 k, kontrollnõuded**

9. **1-11-4681** – löi elukaaslast + 121
süüdistatav; mees, s. 74, töötu, karistatud
kuritegu: löi elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 10k, **ÜKT 850, tähtaeg 2a, kontrollnõuded**

10. **1-11-5454** – löi abikaasat
süüdistatav; mees, s. 61, töötu, karistatud
kuritegu: löi korduvalt abikaasat
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 9k, **katseaeg 2a, kontrollnõuded, mitte tarvitama alkoholi ja narkootikume, osalema sotsiaalabiprogrammis.**

11. **1-11-4816** – löi ema
süüdistatav; mees, s. 65, töötu, karistatud
kuritegu: löi ema
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 2k, **ÜKT 772, tähtaeg 2a, kontrollnõuded**

12. **1-11-5023** – löi abikaasat
süüdistatav; mees, s. 80, töötab, karistatud
kuritegu: löi ema
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 2k, **katseaeg 18k, kontrollnõuded**

13. **1-11-5838** – löi elukaaslast
süüdistatav; mees, s. 72, töötab, karistatud sh 121
kuritegu: löi elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 2k, **ÜKT 476, tähtaeg 18k, kontrollnõuded**

14. **1-11-3537** – löi abikaasat
süüdistatav; mees, s. 72, töötu, karistatud sh 121

kuritegu: lõi abikaasat
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 5k, **ÜKT 298, tähtaeg 1a, kontrollnõuded**

15. 1-11-3536

süüdistatav; mees, s. 85, töötab, karistatud sh 263
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 6k, **katseaeg 2a, kontrollnõuded**

16. 1-11-1494

süüdistatav; mees, s. 75, tööty, karistatud
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 4k, **ÜKT 240, tähtaeg 8k, kontrollnõuded**

17. 1-11-4813

süüdistatav; mees, s. 72, töötab, karistatud sh 121
kuritegu: lõi endist elukaaslast
menetlus: käskmenetlus
karistus: 121 – 80 pm, **256 eurot**

18. 1-11-4470

süüdistatav; mees, s. 81, töötu, karistatud
kuritegu: tõukas rasedat elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 6k, **katseaeg 18k, kontrollnõuded, mitte tarvitama alkoholi ja narkootikume.**

19. 1-11-4408

süüdistatav; mees, s. 53, pesnionär, karistatud
kuritegu: peksis korduvalt ema (89)
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 1a 6k, **katseaeg 2a, kontrollnõuded, mitte tarvitama alkoholi ja narkootikume**

01.07.2011-30.09.2011 kokku – 77

1. 1-11-9325

süüdistatav; mees, s. 79, töötab, karistatud
kuritegu: lõi endist abikaasat ja haaras tema tütre
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 9k, **katseaeg 2a, kontrollnõuded, mitte tarvitama alkoholi ja narkootikume**

2. 1-11-6073 – lõi elukaaslast + 120, 121

süüdistatav; mees, s. 83, töötu, karistatud
kuritegu: lõi elukaaslast, ähvardas isikut tapmisega,
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 7k, 120 – 6k, **ÜKT 414 t, tähtaeg 1a. kontrollnõuded, mitte tarvitama alkoholi ja narkootikume**

3. **1-11-6475**
süüdistatav; mees, s. 81, invaliid, karistamata
kuritegu: lõi abikaasat
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 3k, **katseaeg 3a**

4. **1-11-8751**
süüdistatav; mees, s. 65, ?, karistatud
kuritegu: lõi abikaasat
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 70 pm, **224 eurot**

5. **1-11-7368**
süüdistatav; mees, s. 88, töötu, karistamata
kuritegu: lõi endist elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 3k, **ÜKT 180, tähtaeg 4k, kontrollnõuded**

6. **1-11-5771**
süüdistatav; mees, s. 82, töötab, karistatud
kuritegu: lõi abikaasat
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 4k, **katseaeg 18, kontrollnõuded**

7. **1-11-7777**
süüdistatav; mees, s. 57, invaliid, karistatud
kuritegu: lõi ema
menetlus: lühimenetlus
karistus: 121 – 3k, **vangistus 2k**

10.01.2011-31.12.2011 kokku – 120

1. **1-11-13800**
süüdistatav; mees, s. 75, töötu, karistatud sh 121
kuritegu: tõukas ja kägistas elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 4k, **vangistus 7k**

2. **1-11-12879**
süüdistatav; mees, s. 70, ?, karistatud
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 4k, **katseaeg 18k, kontrollnõuded**

3. **1-11-12782**
süüdistatav; mees, s. 70, töötu, karistatud sh 121
kuritegu: lõi ema
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 5k, **ÜKT 540, tähtaeg 1a, kontrollnõuded**

4. **1-11-12744**
süüdistatav; mees, s. 70, invaliid, karistamata

- kuritegu: lõi abikaasat
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 6k, **katseaeg 3a**
- 5. 1-11-12743**
süüdistatav; mees, s. 80, töötu, karistatud
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 4k, **katseaeg 18k, kontrollnõuded**
- 6. 1-11-12889**
süüdistatav; mees, s. 65, töötu, karistatud
kuritegu: lõi elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 2k, **vangistus 2k**
- 7. 1-11-12834**
süüdistatav; mees, s. 84, töötab, karistamata
kuritegu: tungis endise elukaaslase korterisse ja lõi teda
menetlus: kokkulepe
karistus: 266 – 1k, 121 – 2k, **katseaeg 18k, kontrollnõuded, käitumiskontrolli ajal mitte viibima kohtu määratud paikades ega suhtlema kohtu määratud isikutega ja nimelt mitte viibima aadressil xxx ja mitte suhtlema I. Z. 'ga.**
- 8. 1-11-12125**
süüdistatav; mees, s. 61, töötu, karistamata
kuritegu: lõi ema ja vahele tulnud isikut
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 4k, **katseaeg 3a**
- 9. 1-11-7801**
süüdistatav; mees, s. 82, töötu, karistatud sh 121
kuritegu: lõi elukaaslast, tiris juustest oma last, lõi alaealist ja tema ema
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 4k, **ÜKT 954 t, tähtaeg 2a, kontrollnõuded, mitte tarvitama alkoholi ja narkootikume.**
- 10. 1-10-10480**
süüdistatav; mees, s. 76, töötu, karistatud
kuritegu: lõi endist elukaaslast
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 200pm, **428,80 eurot**
- 11. 1-11-12367**
süüdistatav; mees, s. 83, töötu, karistatud sh 121
kuritegu: lõi endist elukaaslast ja tema last
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 6k, **katseaeg 18k, kontrollnõuded**
- 12. 1-11-10485**
süüdistatav; mees, s. 82, töötab, karistamata

kuritegu: lõi endist abikaasat
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 2k, **katseaeg 18k, kontrollnõuded**

13. 1-11-11443 – lõi abikaasat
süüdistatav; mees, s. 79, töötu, karistatud sh 214
kuritegu: lõi abikaasat
menetlus: kokkulepe
karistus: 121 – 4k, **katseaeg 18k, kontrollnõuded, osalema
kriminaalhooldusametniku poolt pakutavas sotsiaalabiprogrammis.**

LISA 2. L.Surva. Justiitsministeerium. Vastused teabenõudele. 10.04.2012.a.

From: Laidi Surva [mailto:Laidi.Surva@just.ee]
Sent: Tuesday, April 10, 2012 4:39 PM
To: Tagne Kesküla
Subject: RE: teabenõue

Tere,

Vastuseks Teie küsimustele:

- Perevägivaldsete inimeste jaoks on mõeldud kuriteopõhine programm „Pere-ja paarisuhte vägivalla vähendamine“. Programmi sihtgrupiks on isikud, kes on lähisuhtevägivalla eest süüdi mõistetud. Programmi eesmärgiks on suunata vägivallatsejat mõtlema tekitatud kahjudele, õpetada seadma oma tegevusele eesmärgid, et kasvatada enda ja oma lähedaste turvalisust. Programmi kestvus on 13 kogunemist, mis toimuvad 1–2 korda nädalas. Lisaks võib riskipõhiselt kasutada ka „Vihajuhtimist“ ja „Agressiivsuse asendamise treeningut“. Sisukokkuvõtted kahe viimase kohta on [vanglateenistuse kodulehel](#).
- Ilma täpsema päringuta ei saa öelda, kui mitmele perevägivalla kuritegudes süüdimõistetud isikule on 2011.a KarS § 75 lg 2 p 8 alusel määratud kohustus osaleda „Pere- ja paarisuhte vägivalla vähendamise programmis“. Küll aga saab öelda, et programm viidi läbi 33 kriminaalhooldusalusele. Reeglina on nii, et kohtunik määrab kohustuse osaleda sotsiaalprogrammis, täpsustamata, millises täpselt. Kriminaalhooldusametnik otsustab iga konkreetse juhtumi puhul, milline programm oleks kõige sobivam.
- Vangistuse ajal ei määra kohus programmis osalemise kohustust, see on võimalik juhul, kui isik vabastatakse ennetähtaegselt. Süüdimõistetud osalevad selles programmis, nagu ka teistes programmides, vastavalt individuaalsele täitmiskavale, mille tegevused tulenevad otseselt riskihindamisest. 2011. aastal osales selles programmis 24 kinnipeetavat.
- Sotsiaalprogrammis on võimalik vabatahtlikult osaleda, kui vajadus tuleneb riskihindamisest.

Loodan, et neist vastustest on abi.

Tervitades,
Laidi Surva

Analüüsitalituse nõunik
Kriminaalpoliitika osakond
Justiitsministeerium
Tõnismägi 5a, 15191, Tallinn
laidi.surva@just.ee
(+372) 620 8120